

STRATEGIA ROZWOJU GMINY KAŁUSZYN

NA LATA 2021-2030

Opracowanie powstało na zlecenie
Urzędu Miejskiego w Kałuszynie.

Zamawiający

Urząd Miejski w Kałuszynie
ul. Poczтовая 1
05 - 310 Kałuszyn
REGON:000528451
NIP:8221002958
e-mail: fundusze@kaluszyn.pl
www: www.kaluszyn.pl

Wykonawca

Contract Consulting Sp. z o. o.
ul. Obwodowa 7a
00-532 Warszawa
KRS: 0000305136
NIP: 676-005-49-73
REGON: 350417312
e-mail: biuro@contract-consulting.pl
www: www.contract-consulting.pl

Spis treści

Wprowadzenie.....	4
Metodologia	5
Część 1. Podstawowe informacje o Gminie Kałuszyn.....	8
Część 2. Wnioski z diagnozy społecznej.	13
Część 3. Podsumowanie sytuacji gospodarczej Gminy Kałuszyn.	27
Część 4. Wnioski z diagnozy środowiskowej Gminy Kałuszyn.	32
Część 5. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej Gminy Kałuszyn.....	38
Część 6. Wnioski z diagnozy sytuacji finansowej.	50
Część 7. Analiza SWOT.	52
Część 8. Wizja rozwoju i misja Gminy Kałuszyn.	56
Część 9. Rozwój strategiczny Gminy Kałuszyn na lata 2021-2030.	60
Część 10. System zarządzania, wdrażania i monitoringu programu Strategii.	71
Część 11. Powiązanie Strategii Rozwoju z innymi dokumentami strategicznymi.	78
Część 12. Wytyczne dla sporządzania dokumentów wykonawczych.	83
Część 13. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko.	86
Spis tabel	88
Spis rysunków	89
Spis wykresów	90
Spis fotografii.....	91

Wprowadzenie

Planowanie przyszłości Gminy polega na dysponowaniu jego zasobami oraz podejmowaniu decyzji, które w jak największym stopniu przysłużą się do rozwoju mieszkańców Gminy Kałuszyn i zapewnią warunki do dogodnego życia i spędzania czasu jego mieszkańcom.

Strategia rozwoju gminy mimo swojego nieobligatoryjnego charakteru, jest jednym z ważniejszych dokumentów stanowiących podstawę strategiczną do pozyskiwania środków finansowych z UE. Poza tym, określone w strategii zasady, cele oraz działania na rzecz rozwoju gminy stanowią będące wytyczne dla wszelkich dokumentów wykonawczych w gminie i powinny być punktem wyjścia i podstawą do realizacji zadań gminnych w perspektywie wieloletniej. Ponadto strategia określać będzie wynikające z docelowego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie, które stanowią będą punkt odniesienia dla studium uwarunkowań kierunków zagospodarowania przestrzennego dla integracji i planowania społecznego i gospodarczego z przestrzennym.

Niniejszy dokument stanowi wyczerpujący obraz samorządu w ujęciu obiektywnym. Jest to opracowanie sytuacji społeczno-gospodarczej miasta Gminy Kałuszyn pod kątem obecnego, jak i przyszłego rozwoju lokalnego. Jest to analiza wyjściowa, która służy przygotowaniu dokumentu „Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021 - 2030”.

Wyniki opierają się na faktach i niezbędnych komentarzach a zaprezentowane są w podziale na główne sfery funkcjonowania Gminy Kałuszyn tj.: społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenną i finansową.

Sfera społeczna przedstawia informacje dotyczące mieszkańców zaczynając od struktury demograficznej, kolejno omówiono także jakość i dostępność usług publicznych dla mieszkańców, takich jak m.in. edukacja, kultura i czas wolny, sport i rekreacja, turystyka, ochrona zdrowia, pomoc społeczna, bezpieczeństwo publiczne.

W sferze gospodarczej poruszono kwestie lokalnej gospodarki, w tym także rynku pracy. W sferze środowiskowej omówiono stan i ochronę środowiska oraz plany inwestycyjne. Natomiast sfera przestrzenna obejmuje zagadnienia związane z warunkami zamieszkiwania w Gminie - m.in. komunikacja, infrastruktura. W sferze finansowej omówiono, przede wszystkim wykonanie budżetu w ostatnich latach oraz inwestycje.

Zakres czasowy analizy w przypadku większości zagadnień obejmuje lata 2016 - 2020. Jeżeli możliwe było zaprezentowanie nowszych informacji i danych, które wnoszą wartość dodaną do części analitycznej, to również je przedstawiono.

Niekiedy, dla podkreślenia dynamiki zmian dane statystyczne obejmowały starsze lata. Diagnoza przedstawia portret Gminy Kałuszyn pod względem statystycznym i opisowym.

Do przygotowania niniejszej diagnozy wykorzystano dane statystyczne pochodzące z otwartych baz danych, głównie z Banku Danych Lokalnych GUS, a także informacje ilościowe i dane przekazane przez Urząd Miejski w Kałuszynie. Opierano się również na raportach, opracowaniach tematycznych oraz informacjach zamieszczanych na oficjalnych stronach internetowych instytucji.

Diagnoza została podsumowana w ramach syntetycznego zestawienia najważniejszych konkluzji (wniosków) a także wyzwań w ramach poszczególnych rozdziałów.

Metodologia

W opracowaniu Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021-2030 przyjęto metodę ekspercko-partycypacyjną (społeczną).

Przyjęta przy powstawaniu dokumentu Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn metoda partycypacyjno-eksperska, pozwoliła na wyodrębnienie dwóch zasadniczych i komplementarnych elementów tworzenia dokumentu, a mianowicie warstwy analitycznej oraz warstwy konsultacyjnej.

W warstwie analitycznej prac nad Strategią uwzględniono:

- analizę zrealizowanych oraz aktualnych inwestycji i działań wpływających na rozwój Miasta,
- zebranie i analizę dostępnych informacji statystycznych dotyczących gminy i Miasta Kałuszyn zawartych w GUS oraz danych będących w posiadaniu Urzędu Miejskiego i jednostek podporządkowanych;
- przegląd dostępnych i cytowanych informacji w zakresie prognozy rozwoju gospodarczego i społecznego regionów Polski;
- analizę dokumentów strategicznych Polski, planów rozwoju Województwa Mazowieckiego oraz powiatu mińskiego.

Warstwa konsultacyjna prac nad Strategią objęła natomiast:

- analizę warsztatową obecnie obowiązujących dokumentów strategicznych Gminy,
- spotkania warsztatowe z Kierownictwem oraz Radą Miejską w Kałuszynie, prowadzone w 2021 roku.

Rysunek 1. Elementy tworzenia dokumentu Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021-2030.

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY KAŁUSZYN NA LATA 2021-2030.

Rysunek 2. Etapy procesu opracowywania strategii.

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

Rysunek 3. Proces zarządzania strategicznego w Gminie Kałuszyn.

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

Podstawowe informacje o Gminie Kałuszyn

Część 1. Podstawowe informacje o Gminie Kałuszyn.

W celu przygotowania diagnozy Gminy Kałuszyn wykorzystano zarówno dane zastane dostępne w Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego i Urzędu Miejskiego w Kałuszynie, jak i pozyskano opinie dotyczące stanu gminy od przedstawicieli lokalnej społeczności. Szczegółowa diagnoza została zaprezentowana w sześciu częściach dokumentu.

Gmina Kałuszyn to gmina miejsko-wiejska, położona w województwie mazowieckim, we wschodniej części powiatu mińskiego, przy drodze krajowej Nr 2 Świecko - Terespol. Przez teren gminy przebiega fragment autostrady A-2 (obwodnica Mińska Mazowieckiego) co stwarza dogodne warunki dojazdu do Warszawy, Mińska Mazowieckiego i Siedlec.

Obszar gminy o powierzchni 94,4 km² stanowi 8% powierzchni powiatu mińskiego. Gmina Kałuszyn graniczy:

- od północy z gminami Grębków, Wierzbno i Dobrze,
- od wschodu z Gminą Kotuń,
- od południa z gminami Mrozy i Cegłów,
- od zachodu z Gminą Jakubów.

Gmina Kałuszyn położona jest w dorzeczu Bugu na pograniczu dwóch regionów geograficznych: Kotliny Warszawskiej na zachodzie i Wysoczyzny Siedleckiej na wschodzie. Mazowsze pod względem ukształtowania powierzchni stanowi płaską kotlinę, jednak na wschód od Wisły teren ten podnosi się z wolna osiągając pod Kałuszynem 223 m n.p.m. Występuje tu niewielki rozdoliniony garb, będący najokazalszą wyniosłością pomiędzy Wisłą i Bugiem, dalej zaś ciągną się już monotonne równiny podlaskie. Ta wyniosłość terenu dość silnie rozcięta przez erozję licznych cieków wodnych nazywana jest w literaturze „guzem kałuszyńskim”. Ponieważ tu bierze początek kilka małych rzeczek płynących do Wisły i Bugu, niektórzy autorzy ten guz terenowy nazywają również „kałuszyńskim węzłem wodnym”.

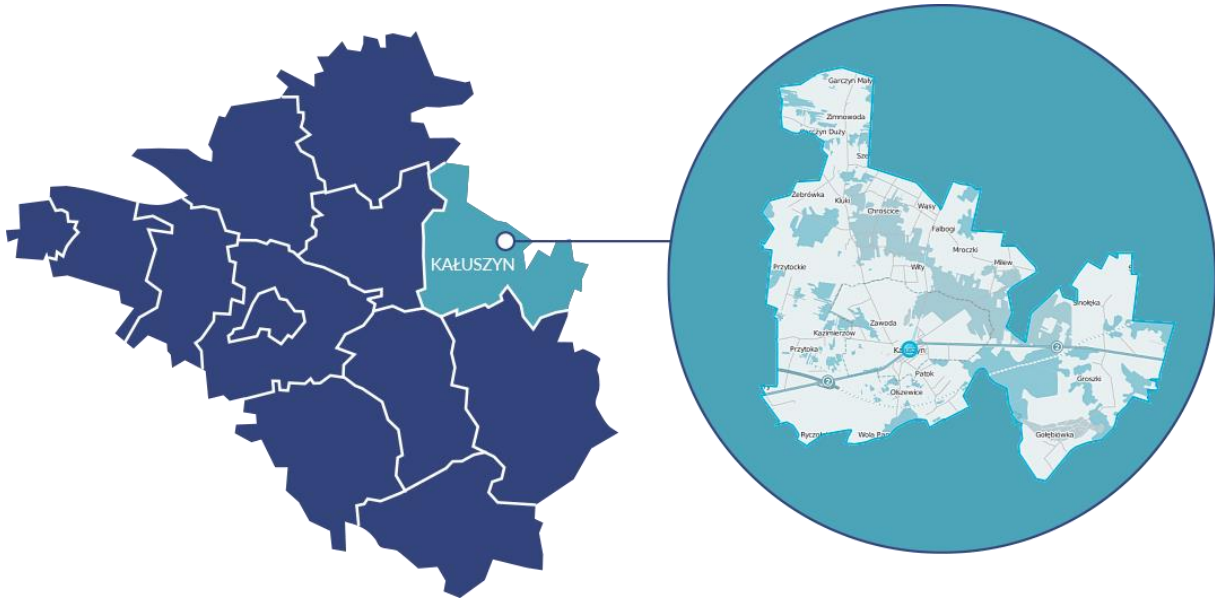
W latach 1975 - 1998 gmina położona była w województwie siedleckim. Siedzibą gminy jest miasto Kałuszyn. Miasto jest centralnie położone w stosunku do całości gminy. W granicach administracyjnych miasta Kałuszyn znajduje się 13% powierzchni, zaś pozostałe 87% stanowi teren wiejski gminy. Na system osadniczy gminy składa się 29 miejscowości. Ponadto system osadniczy charakteryzuje się zwartością niewielkich wsi położonych w niedużej odległości od Kałuszyna i od siebie: od ok. 0,5 km - Patok, Szymony, Olszewice, Ryczołek, Kazimierzów, do ok. 4 km - Chrościce, Wity, Milew, Leonów. Najdalej położone miejscowości to w odległości ok. 12 km od Kałuszyna - Garczyn Duży, Garczyn Mały, Zimnowoda, Gołębiówka.

Miejscowości sołectkie: Abramy, Budy Przytockie, Chrościce, Falbogi, Garczyn Duży, Garczyn Mały, Gołębiówka, Kazimierzów, Kluki, Leonów, Marianka, Milew, Mroczyki, Nowe Groszki, Olszewice, Patok, Piotrowina, Przytoka, Ryczołek, Sinołęka, Stare Groszki, Szembory, Szymony, Wąsy, Wity, Wólka Kałuska, Zimnowoda, Żebrówka. Wieś bez statusu sołectwa Marysin.

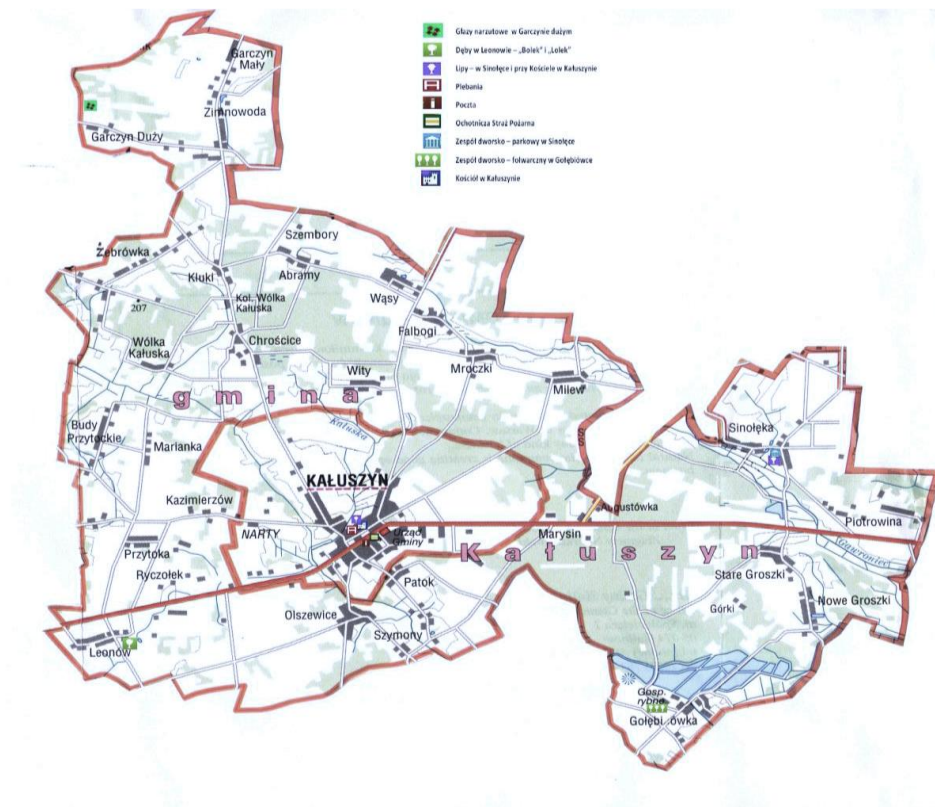
STRATEGIA ROZWOJU GMINY KAŁUSZYN NA LATA 2021-2030.

Rysunek 4. Położenie Gminy Kałuszyn.

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

Rysunek 5. Mapa Gminy Kałuszyn.

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie materiałów z UM.

Historia miasta Kałuszyn jest małą kroniką dziejów państwa polskiego. Najstarsze znaleziska archeologiczne pochodzą z III w p.n.e. Kałuszyn w 1718 r. otrzymał prawa miejskie na mocy przywileju wydanego przez króla Augusta II na Sejmie w Grodnie.

Herb Kałuszyna w postaci czarnego kozła w żółtym polu ustanowiono 160 lat temu. Motyw kozła wywodzi się od klejnotu herbowego rodziny Zamojskich do których w przeszłości należał Kałuszyn.

Kałuszyn położony jest w zdrowym i atrakcyjnym przyrodniczo regionie. Niezwykle istotnym elementem pejzażu są kompleksy leśne. Wśród nich znajdują się głównie bory mieszane. Akweny położone między lasami, łąkami tworzą ekosystemy sprzyjające bytowaniu różnorodnych gatunków fauny i flory.

Historia

Najstarsze znaleziska archeologiczne w gminie Kałuszyn pochodzą z trzeciego wieku przed naszą erą. Od czasów średniowiecza tereny wchodziły w skład Ziemi Liwskiej. Właścicielami miejscowości byli kolejno: Kałuscy, Orzeczy, Opaccy, Rudzińscy, Różanieccy i Zamoyscy. Ostatnim dziedzicem Kałuszyna był Aleksander Wątróbski. W XV w. miejscowy dziedzic Stanisław Kałuski wybudował we wsi kościół i osadził kmieci. W drugiej połowie XVI wieku Kałuszyn był wsią o dobrze rozwiniętym rzemiośle i liczył ponad 100 mieszkańców. Większość historyków przyjmuje jako datę lokacji rok 1718, kiedy król August II na Sejmie w Grodnie. Do roku 1777 Kałuszyn uległ rozwojowej stagnacji i liczył w tym czasie od 200 do 438 mieszkańców z czego większość stanowili Żydzi.

Upadek Powstania Kościuszkowskiego w 1794 roku i trzeci rozbiór Polski zahamowały na pewien okres rozwój Kałuszyna. Miasto i okolice wcielone zostały do zaboru austriackiego. Powstała tu Galicja Zachodnia. W latach 1810 – 1827 nastąpił szybki rozwój miasta, które w 1810 roku liczyło już 1431 mieszkańców. Ludność utrzymywała się głównie z handlu, rzemiosła. W mieście prócz Kościoła i plebanii, funkcjonowała fabryka skór, zajazd, młyny i browar. W latach 1818 - 1823 wybudowano drogę łączącą Warszawę z Brześciem. Przebiegający przez centrum Kałuszyna trakt przyczynił się do dalszego intensywnego rozwoju miasta i okolic. W 1826 roku Gmina Kałuszyn znalazła się w powiecie siennickim, obwodzie stanisławowskim, w województwie mazowieckim.

W połowie XIX wieku miasto było największym punktem handlu zbożem na Mazowszu Wschodnim. Od 1827 roku liczba ludności do wzrosła do 4700, natomiast liczna domów w Kałuszynie wzrosła do 204. Rozwoju miasta nie zahamował także wielki pożar w 1845 roku. Ostatnie dwadzieścia lat XIX wieku to w dalszym ciągu rozwój miasta. W 1882 roku w mieście funkcjonowały dwie olejarnie, garbarnia i fabryka octu, trzy fabryki taśm oraz fabryka mydła i świec. Wiek XIX to sukcesywny rozwój miasta i imponujący rozwój mieszkalnictwa z 319 domów w 1877 roku do 612 domów w 1902 roku. Liczba ludności w 1910 roku wynosiła 10314 mieszkańców.

Dopiero w czasie I Wojny Światowej miasto zostało poważnie zniszczone i uległo wyludnieniu. Dopiero w 1921 roku przywrócono działalność funkcjonujących przed wojną zakładów rzemieślniczych. W 1926 roku połączono Kałuszyn z Mrozami kolejką wąskotorową a także przyłączono przedmieścia Zawady i Kolonii do miasta. Liczba mieszkańców w tym okresie to 7266 mieszkańców z czego ok.70% pochodzenia żydowskiego. W mieście w 1927 roku podjęto budowę elektrowni a w 1931 własnej cegielni. W tym okresie Kałuszyn stał się znaczącym ośrodkiem handlowym z rozwiniętym przemysłem garbarskim. W czasie kampanii obronnej w dniach 12-13 września 1939 r. I Dywizja Piechoty Legionów im. Józefa Piłsudskiego stoczyła pod Kałuszynem zwycięski bój z 44 pułk 11 DP.

Podczas II wojny Światowej miasto zostało doszczętnie zniszczone i spalone a straty ludnościowe przekroczyły 70%, wówczas liczyło jedynie 2554 mieszkańców. Powodem wyludnienia miasta była głównie eksterminacja ludności żydowskiej. W okresie powojennym widoczny jest spadek roli Kałuszyna w stosunku do stanowiącego siedzibę powiatu Mińska Mazowieckiego.

Po wojnie następowała stopniowa odbudowa miasta. Po uruchomieniu betoniarni, zakładu metalowego, tartaku i przedszkola, w 1953 roku uruchomiona zostaje łaźnia miejska a następnie wytwórnia obuwia, garbarnia, zakłady chemiczne, masarnia, piekarnia i wytwórnia wód gazowanych. Od roku 1975 Gmina Kałuszyn weszła do nowoutworzonego Województwa Siedleckiego. Po reformie administracyjnej 1999 roku Gmina Kałuszyn weszła w skład Powiatu Mińskiego i Województwa Mazowieckiego. W 1991 roku Kałuszyn przystąpił do Stowarzyszenia Miast Pokoju.

Wnioski z diagnozy społecznej

Część 2. Wnioski z diagnozy społecznej.

Demografia

W 2020 roku w gminie Kałuszyn zameldowanych było 5738 mieszkańców, z czego na terenie miasta Kałuszyn zamieszkiwało 2819 osób, natomiast na terenie wiejskim gminy 2919 osób. Wśród populacji mieszkańców obserwuje się nieznaczną przewagę płci żeńskiej, która liczy 2880 kobiet, co stanowi 50,19% ogółu ludności.

Wykres 1. Liczba ludności Gminy Kałuszyn w latach 2014-2020 z podziałem na płeć.

W latach 2002 – 2020 na terenie gminy obserwuje się niewielki, lecz stały trend spadkowy liczby mieszkańców (spadek liczby ludności o 5,47% w porównaniu do 2010 roku oraz o 8,0% w porównaniu do 2002 roku).

Na koniec 2020 roku - średni wiek mieszkańców wynosi 41 lat i jest porównywalny do średniego wieku

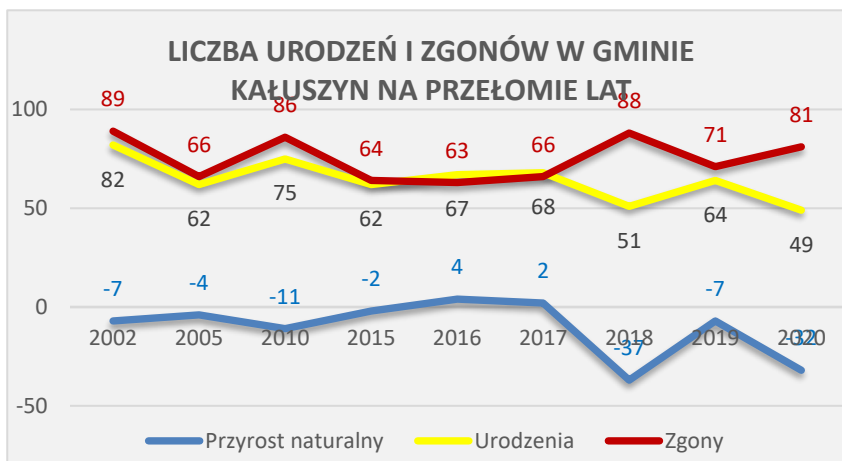
Źródło: GUS – Bank Danych Lokalnych, opracowanie własne.

mieszkańców województwa mazowieckiego (41,6 lat) oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski (42 lata).

Wśród liczby mieszkańców na terenie gminy obserwuje się nieznaczną przewagę liczby mieszkańców na terenie wiejskim w gminie tj. o 3,58%, w stosunku do liczby mieszkańców zamieszkujących w mieście Kałuszyn.

Gmina Kałuszyn posiada korzystną strukturę wieku mieszkańców. W 2020 roku zamieszkiwało tu 20,7% osób w wieku przedprodukcyjnym (wskaźnik wyższy niż w powiecie i w kraju). Według kryterium produktywności dominuje grupa osób w wieku produkcyjnym – 57,9% (wskaźnik nieco niższy niż w powiecie i w kraju, lecz nieco wyższy niż w województwie). Udział ludności w wieku poprodukcyjnym - 21,4% jest niższy niż w kraju i województwie, lecz wyższy niż w powiecie.

Wykres 2. Liczba urodzeń i zgonów w Gminie Kałuszyn na przełomie lat 2002 - 2020.

Źródło: GUS – Bank Danych Lokalnych, opracowanie własne.

Przyrost naturalny w gminie Kałuszyn przyjmuje wartości ujemne wynoszące -32. Na przestrzeni lat 2000 - 2020 obserwuje się przewagę zgonów mieszkańców nad urodzeniami (jedynie w roku 2016 i 2017 wskaźnik ten był dodatni), co znacząco wpływa na zmiany demograficzne.

W 2019 r. współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń

żywych do liczby zgonów wynosił 0,92 i był większy od średniej dla województwa oraz znacznie większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

Kolejnym czynnikiem mającym wpływ na liczbę mieszkańców w Gminie Kałuszyn stanowi ruch migracyjny. Na przestrzeni analizowanych lat 2000 -2020 liczba zameldowań jak i wymeldowań z terenu Gminy ulegała wahaniom. Saldo migracji w Gminie Kałuszyn (różnica między liczbą osób, które zameldowały się na terenie Gminy a liczbą osób, które się z niej wymeldowały w danym roku) w analizowanych latach przyjmowało wartości ujemne a wymeldowania przeważają nad zameldowaniami.

Do roku 2018 liczba małżeństw zawieranych w Gminie Kałuszyn przewyższała liczbę małżeństwa zawieranych zarówno w województwie mazowieckim jak i w kraju, natomiast liczba rozwodów w Gminie Kałuszyn była niższa od danych zarówno dla województwa jak i kraju. W 2019 r. nastąpił spadek liczby zawieranych małżeństw w Gminie Kałuszyn oraz wzrost rozwodów. Spośród wszystkich mieszkańców Gminy Kałuszyn ponad połowa, bo 58,5% mieszkańców żyje w małżeństwie, natomiast 27,7% jest stanu wolnego. Najmniejszą grupę stanowią osoby po rozwodzie - 4,4%, natomiast 9,7% to wdowy/wdowcy.

Powyższe dane potwierdzają, iż ludność Gminy Kałuszyn należy demograficznie do społeczeństwa w niewielkim stopniu obciążonego procesami starzenia się społeczeństwa, jednakże w gminie występują dość niekorzystne uwarunkowania demograficzne dotyczące przyrostu naturalnego oraz salda migracji zarówno w ruchu wewnętrznym jak i zagranicznym, co implikować będzie dalszy spadek liczby ludności w najbliższym horyzoncie czasowym. Procesy demograficzne zachodzące w ostatnich latach w Gminie Kałuszyn są tożsame z trendami krajowymi, ale również z przemianami ludnościowymi w Europie Środkowo - Wschodniej. Taka sytuacja wymusza konieczność dostosowania warunków społecznych i gospodarczych Gminy Kałuszyn do potrzeb jej mieszkańców i zatrzymania ich w gminie.

Coraz częściej nowo osiedlający się ludzie zwracają uwagę na poziom edukacji, zintegrowane usługi, rozbudowaną infrastrukturę, dlatego coraz częściej centrum Gminy Kałuszyn, staje się atrakcyjnym miejscem do zamieszkania dla osób spoza gminy. Dość często osoby zamieszkujące inne sołectwa z uwagi na centralistyczną funkcję wybierają miasto Kałuszyn, co powoduje, że gmina centralizuje się w części miejskiej.

Edukacja

Fotografia 1. Gminny Żłobek w Kałuszynie.

W gminie Kałuszyn funkcjonuje jeden żłobek gminny – Żłobek Gminny w Kałuszynie zapewniający miejsce opieki dla 30 dzieci od 20 - tygodnia życia do lat 3. Ze względu na znacznie większą liczbę dzieci zameldowanych w gminie zapewnienie opieki dzieciom do lat 3 może stanowić wyzwanie dla gminy w kolejnych latach.

Fotografia 6. Przedszkole Publiczne w Kałuszynie

Na terenie Gminy Kałuszyn działalność edukacyjną prowadzą następujące placówki oświatowe: Szkoła Podstawowa im. Bolesława Prusa w Kałuszynie ze Szkołą Filialną w Chrościcach oraz Przedszkole Publiczne w Kałuszynie.

Na terenie Gminy Kałuszyn (stan na 31.12.2020 r.) w 2020 roku zameldowanych było 254 dzieci w wieku przedszkolnym (od 3 lat do 6 lat). W okresie od IX 2020 do XII 2020 wychowaniem przedszkolnym objętych zostało 210 dzieci zamieszkujących na terenie gminy Kałuszyn (z czego do przedszkola publicznych uczęszczało 150 dzieci, do oddziałów „0” w szkole podstawowej - 60 dzieci).

Ponadto 25 dzieci z Gminy Kałuszyn uczęszcza do placówek na terenie innych gmin. Zauważalny jest trend wzrostowy liczby uczniów, w roku szkolnym 2020/2021 wzrosła liczba dzieci w placówkach oświatowych w porównaniu do poprzedniego roku szkolnego, przy tej samej liczbie oddziałów.

Trend ten, sądząc po analizach demograficznych będzie się utrzymywał w kolejnych latach. Wychodząc naprzeciw wyzwaniu zapewnienia dobrych warunków edukacyjnych dla dzieci i młodzieży w gminie Kałuszyn inwestuje się w budowę i rozbudowę placówek oświatowych, dlatego planowana jest rozbudowa budynku przedszkola w Kałuszynie.

Gmina Kałuszyn konsekwentnie realizuje politykę edukacyjną, dzięki której stwarza coraz lepsze warunki nauczania, dając możliwość wszechstronnego rozwoju uczniów. Wyzwaniem dla Gminy Kałuszyn będzie organizacja edukacji dostosowanej do potrzeb nowoczesnej gospodarki i życia społecznego a także do wzrastającego zapotrzebowania na rozwój różnego typu usług w gminie.

W gminie należy podjąć działania stymulujące motywację uczniów poprzez zastosowanie nowoczesnych metod dydaktycznych, rozbudzanie zainteresowań, zdolności i gotowości do uczenia się nie tylko w szkole, ale przez całe życie. Promowanie umiejętności cyfrowych w edukacji (w nauce zdalnej) w przyszłości przyczynić się może do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości m.in. przez gotowość do wykonywania pracy zdalnej.

Fotografia 11. Szkoła Filialna w Chrościcach

Wraz ze wzrostem liczby nauczycieli zatrudnionych na etatach w Gminie Kałuszyn, w grupie tej rośnie liczba nauczycieli osiągających poszczególne stopnie awansu zawodowego.

Fotografia 16. Szkoła Podstawowa im. Bolesława Prusa w Kałuszynie.

Uczniowie szkół podstawowych z gminy Kałuszyn osiągają stosunkowo dobre wyniki w nauce. W 2020 roku otrzymali oni średnio 51,29% punktów z egzaminu z języka angielskiego, 57,71% punktów z egzaminu z języka polskiego oraz 45,08% punktów z egzaminu z matematyki. Średnie wyniki uzyskane przez kałuszyńskich uczniów z poszczególnych przedmiotów były niższe niż w powiecie mińskim i województwie mazowieckim.

Wychodząc naprzeciw wyzwaniu zapewnienia dobrych warunków edukacyjnych dla dzieci i młodzieży zainwestowano w doposażenie placówek oświatowych, organizuje się dla uczniów wypoczynek w okresach letnim i zimowym.

Dziedzina edukacja i wychowanie została bardzo pozytywnie oceniona przez mieszkańców w badaniu ankietowym przeprowadzonym w 2021 roku. Kwestię oceny dostępności infrastruktury i usług edukacyjno-wychowawczych (szkoły, przedszkola, żłobki) pozytywnie ocenia ponad 75% respondentów.

Czas wolny

W gminie Kałuszyn aktywnie działają gminne instytucje kultury: Dom Kultury w Kałuszynie i Biblioteka Publiczna w Kałuszynie, a ich działalność jest uzupełniana przez propozycje lokalnych stowarzyszeń i fundacji, inicjatywy mieszkańców i grup nieformalnych, np. koła gospodyń wiejskich, zespoły ludowe.

Dom Kultury organizuje rocznie kilkadziesiąt imprez (koncerty, pikniki, przeglądy, konkursy/turnieje) oraz stałe zajęcia dla dzieci, młodzieży i dorosłych m.in. zajęcia muzyczne (nauka gry na instrumentach: gitarze, keyboardzie i ukulele, instrumentach dętych), zajęcia artystyczne (plastyczne, warsztaty taneczne i wokalne), rytmika dla dzieci - zajęcia w ramach Kreatywnego Uniwersytetu Dziecięcego.

Seniorom Dom Kultury oferuje możliwość uczestniczenia m.in. w zajęciach, warsztatach tematycznych Uniwersytetu III Wieku i Kołach Emerytów w Kałuszynie.

W ramach funkcjonowania Domu Kultury działa o Zespół Międzypokoleniowy Razem oraz odbywają się próby zespołów: emeryckiego „Złota Jesień”, Zespołu Międzypokoleniowego Razem, „Weterani Big bitu”, „Maki Chłopaki” oraz zespół taneczny Pinezka. Ponadto przy Szkole Podstawowej w Kałuszynie działa istniejący od 1978 r. Zespół Pieśni i Tańca „Kasaniecka”.

W murach Domu Kultury znajduje się sala kinowa dzięki której istnieje możliwość wzięcia udziału w różnego rodzaju projekcjach filmowych. Ponadto stworzono możliwość rozwoju Orkiestry Dętej (w szczególności poprzez warsztaty muzyczne, nauka gry na instrumentach) w Domu Kultury w Kałuszynie.

Ponadto do wydarzeń kulturalnych zorganizowanych przez Dom Kultury oraz we współpracy należą: okolicznościowe koncerty muzyczne, spektakle teatralne dla dzieci i dorosłych, wystawy, programy

artystyczne z okazji świąt patriotycznych, organizacja koncertów letnich w Parku Miejskim, festyny i dożynki gminno-parafialne.

Biblioteka Publiczna w Kałuszynie ma zarejestrowanych blisko 900 czytelników a jej księgozbiór w 2020 roku wyniósł 23 968 woluminów (w tym 410 jednostek zbiorów specjalnych audiobooki, filmy i programy komputerowe, struktura księgozbioru: literatura niebeletrystyczna - 30%, literatura piękna - 70%, struktura zbiorów specjalnych: zbiory elektroniczne - 12 jedn. inw., zbiory nielektroniczne - 398 jedn. inw., w tym: audiobooki - 276, filmy i płyty audio - 22).

Fotografia 21. Biblioteka Publiczna w Kałuszynie.

Wyrazem aktywności jest też prężna działalność informacyjna. Biblioteka prowadzi stronę internetową i fanpage na portalu społecznościowym Facebook oraz kanał na YouTube. Instytucja ta popularyzuje wiedzę o dziedzictwie gminy, zajmuje się zbieraniem materiałów, składem i przekazywaniem do druku oraz kolportażem miesięcznika „...Kałuszyńskie Informator Samorządu Gminy Kałuszyn”. Ponadto, bierze udział w ogólnopolskich akcjach oraz realizuje wiele inicjatyw integrujących mieszkańców, ale też organizuje liczne imprezy kulturalne o zasięgu lokalnym, m.in.: przedsięwzięcia o charakterze ogólnopolskim - Orszak Trzech Króli, Kiermasz Książki Dziecięcej podczas 28. Finału WOŚP, projekt bookstartowy – "Mała książka – wielki człowiek", akcja „Kinder podziel się książką”, Narodowe Czytanie, Dzień Bezpiecznego Internetu. Jak również lokalne warsztaty: historyczno-genealogiczne: „Kałuszyńskie spotkania z historią” i kreatywne „Twórcze Lejdis”, konkurs czytelniczy „Wakacyjny Mistrz Czytelnictwa 2020. Przy Bibliotece działa „Klub Książkowych Motyli”. Placówka organizuje od kilku lat dla dzieci: „Ferie w Bibliotece” i „Lato w mieście”.

Biblioteka wspólnie z Szkołą Podstawową w 2020 r. organizowała projekt literacko-plastyczny „Literackie podróże te małe i te duże”.

Biblioteka organizuje liczne imprezy kulturalne wśród których z uwagi na pandemię część miała charakter wirtualny: XVII Ogólnopolski Tydzień Bibliotek, XIX Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom, Ogólnopolska Noc Bibliotek, I wirtualny rajd rowerowy „Odjazdowy Bibliotekarz”, konkursy dla czytelników: np. „Ja i mój Mikołaj”, „Wirtualna parada postaci bajkowych”, prezentacje literackie i wystawy książek.

Oferta spędzania czasu wolnego w Gminie Kałuszyn w ostatnich latach zauważalnie się rozbudowała pojawiło się wiele nowych propozycji: zajęć, wydarzeń, obiektów i infrastruktury. W efekcie powstała bogata i różnorodna oferta dla różnych grup wiekowych: dzieci, młodzieży, dorosłych - w tym seniorów. Kluczową rolę w kształtowaniu oferty kulturalnej i sportowej odgrywają instytucje: Dom Kultury oraz Biblioteka Publiczna a ich działalność uzupełniają organizacje pozarządowe czy grupy mieszkańców, w tym np. kluby sportowe.

Mieszkańcy Gminy Kałuszyn są aktywni w sferze kultury. Dostępność infrastruktury i usług kulturalnych (Biblioteka Publiczna, Dom Kultury) pozytywnie ocenia ponad 64,6% ankietowanych.

Wśród miejsc/obiektów, w których prowadzone są te zajęcia pozalekcyjne najczęściej wskazywano na: Szkołę Podstawową, Bibliotekę Publiczną, Dom Kultury oraz stadion piłkarski Viktorii Kałuszyn. Zdaniem większości ankietowanych największym plusem Gminy Kałuszyn jest poza: położeniem/lokalizacją, Zalew Karczunek, tereny rekreacyjne oraz dużo imprez kulturalnych. Ofertę spędzania czasu wolnego uzupełniają propozycje sportowo - rekreacyjne. Aktywność ruchowa stała się doskonałym sposobem na spędzanie czasu wolnego dzieci, młodzieży i osób dorosłych.

Fotografia 26. Zalew Karczunek.

Największym urządzonym terenem rekreacyjnym jest obiekcie zalew Karczunek: zbiornik wodny pow. 7,5 lustra wody z wydzielonym miejscem do kąpiel dla dzieci, kąpielisko z plażą, pomost dla dzieci, boisko do siatkówki plażowej, miejsca do grillowania, plac zabaw dla dzieci, ścieżka rowerowa, siłownia zewnętrzna, utworzono Otwartą Strefę Aktywności, w ramach której urządzono siłownię zewnętrzną, wykonano plac zabaw dla najmłodszych oraz strefę relaksu dla młodzieży i dorosłych.

W gminie znajduje się infrastruktura sportowa, która sprzyja rozwojowi aktywności fizycznej: boisko sportowe przy ul.1 Maja w Kałuszynie, kompleks boisk o sztucznej nawierzchni na terenie przyszkolnym przy ul. Pocztowej w Kałuszynie: boisko do piłki nożnej ORLIK, boisko do siatkówki i koszykówki, kort tenisowy, boisko wielofunkcyjne z możliwością gry w piłkę nożną, siatkową, koszykową oraz tenisa ziemnego z bieżnią lekkoatletyczną, dwie hale sportowe w budynku szkoły w Kałuszynie. Poza tym boiska sportowe do siatkówki i piłki nożnej znajdują się również na terenie wiejskim gminy, mianowicie przy szkole w Chrościcach, w Wąsach, Sinołęce, Zimnowodzie.

Sportową infrastrukturę Gminy Kałuszyn dopełniają na terenach wiejskich: place zabaw dla dzieci w sołectwach Gołębiówka, Nowe Groszki, Patok, Leonów, Przytoka, Sinołęka, Wąsy, Ryczołek, Mrocзки, Wity, Milewie, Olszewicach, Chrościcach (na terenie przyszkolnym), siłownie zewnętrzne w miejscowościach Milew i Olszewice, boiska do piłki nożnej przy szkole w Chrościcach, Wąsy oraz na terenie OSP Zimnowoda, stoły do tenisa stołowego, stoły bilardowe w remizo-świetlicach w Falbogach, Wąsach, Sinołęce, Zimnowodzie. Ponadto mieszkańcy Gminy Kałuszyn mogą korzystać z dobrze przygotowanej bazy rekreacyjnej: plac zabaw w parku miejskim, place zabaw przy Gminnym Żłobku i przy Przedszkolu w Kałuszynie.

Do odpoczynku i relaksu służy również przestrzeń publiczna w centrum Kałuszyna - park i Plac Kilińskiego. Miejsce to służy organizacji uroczystości, festynów i innych imprez kulturalno-rozrywkowych.

Na obszarze gminy Kałuszyn funkcjonują kluby sportowe takie jak: Stowarzyszenie Klub Sportowy VICTORIA w Kałuszynie oraz Uczniowski Klub Sportowy przy Szkole Podstawowej w Kałuszynie.

ULKs prowadzi zajęcia sportowe i udział w rozgrywkach w piłce nożnej dzieci roczników 2011-2014, pikniki sportowe, organizuje obozy sportowo-terapeutyczne oraz zajęcia z siatkówki dla dorosłych.

Klub Sportowy Victoria obejmuje swoim działaniem zarówno młodzież jak i dorosłych. W ramach działalności prowadzi zajęcia i rozgrywki z piłki nożnej dzieci i młodzieży roczników 2010-2002 oraz dorosłych, zajęcia z kick-boxingu dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych, zajęcia z badmintona, rozgrywki tenisa ziemnego.

Ponadto Gmina Kałuszyn w zakresie wspierania i upowszechniania kultury fizycznej współpracuje ze stowarzyszeniami i organizacjami pozarządowymi w tym m.in. ze Stowarzyszeniem Inicjatyw wszelkich „Drzewo pokoleń”. Zadania realizowane przez stowarzyszenia i organizacje pozarządowe tworzą ofertę spędzania wolnego czasu wolnego dzieciom i młodzieży poprzez działalność szkoleniową i rozgrywki. Promują zdrowy styl życia poprzez aktywność fizyczną.

Oferta sportowo - rekreacyjna jest stale rozwijana i jest to kierunek, który mieszkańcy chcieliby, aby został utrzymany. Rozbudowa i modernizacja bazy turystyczno-rekreacyjnej (akwenów, tras biegowych, rowerowych, pieszych) są zdaniem ankietowanych jednym z najważniejszych obszarów Gminy Kałuszyn, w które należy zainwestować w pierwszej kolejności. Istotnymi z punktu widzenia mieszkańców Gminy Kałuszyn są inwestycje dotyczące: budowy ścieżek rowerowych oraz tras do biegania - np. na trasie Kałuszyn - Milew.

Niemal wszyscy ankietowani jako wizytówkę Gminy Kałuszyn wskazali Zalew Karczunek, park i tereny zielone. Wśród proponowanych działań najczęściej podkreślano zwiększenie atrakcyjności Zalewu np. przez organizację imprez integracyjnych, koncertów, rozwój turystyki (kemping, stadnina koni, mini golf), latem - stworzenie atrakcji dla dzieci i młodzieży, zimą - udostępnienie sauny i miejsce przeznaczonych na rozpalanie ognisk niedaleko plaży.

Gmina Kałuszyn zapewnia aktywność fizyczną mieszkańcom tworząc na jej obszarze miejsca rekreacji i place zabaw. Upowszechniania na terenie gminy różnych form sportu i aktywności powinno wiązać się ze rozwijającymi się przestrzeniami rekreacyjnymi, infrastrukturą sportową m.in. poprzez budowę dróg rowerowych.

Jednymi z ważniejszych obszarów Gminy Kałuszyn, w które należy zainwestować w pierwszej kolejności - z punktu widzenia mieszkańców są:

- budowa/rozbudowa i modernizacja ścieżek rowerowych,
- zwiększenie atrakcyjności Zalewu Karczunek,
- rozbudowa i modernizacja bazy turystyczno-rekreacyjnej (akwenów, tras biegowych, rowerowych, pieszych).

Zabytki

Fotografia 31. Kościół p.w. Najświętszej Marii Panny.

Gmina Kałuszyn posiada atrakcyjne walory kulturowe.

Obiekty i obszary znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków, są charakterystycznymi elementami historycznej zabudowy. Na terenie Gminy Kałuszyn znajduje się znaczna ilość obiektów wpisanych do rejestru zabytków, objętych ochroną konserwatorską, które stanowią poważny potencjał turystyczny gminy m.in. znajdujące się w Kałuszynie: Kościół p.w. Najświętszej Marii Panny zbudowany w latach 1889-1897 wg projektu Józefa Dziekońskiego (w ołtarzu głównym obraz pędzla M. Andriollego), Plebania - budynek murowany z II poł. XIX w., Ratusz (d. koszary), Poczta (murowana, parterowa z końca XIX

w., odrestaurowana w 1993 r.) i Dwór.

Poza tym obiekty zabytkowe znajdują się w innych częściach Gminy tj. w Gołębiówce - Stajnia w zespole dworskim, Obora (chlewnia) w zespole dworskim, Spichlerz, Stodoła oraz Park w zespole dworskim.

W miejscowości Milew znajduje się kaplica przydrożna nr 12 a w Sinołęce: Dwór I, Dwór II (pałac), Spichlerz, Kaplica oraz Park w zespole dworskim.

Ponadto wśród zabytków Kałuszyna wymienia się kamieniczki z przełomu XIX i XX w. przy ul. Warszawskiej, Budynek Dawnej Elektrowni w Kałuszynie, budynek Ochotniczej Straży Pożarnej z 1918 r. oraz Ratusz w Kałuszynie.

Na terenie Gminy Kałuszyn znajdują się obiekty proponowane do objęcia ochroną wojewódzkiego konserwatora zabytków, a należą do nich:

Fotografia 36. Dwór w Gołębiówce.

- Figura Chrystusa Dźwigającego Krzyż, usytuowana w Kałuszynie (ul. A. Mickiewicza 2),
- Kapliczka w miejscu mogiły żołnierzy napoleońskich w Starych Groszkach.

Turystyka na terenie Gminy Kałuszyn to głównie jednodniowa turystyka, gmina bowiem charakteryzuje się raczej słabo rozwiniętą infrastrukturą turystyczną obejmującą miejsca noclegowe oraz zaplecze gastronomiczne.

Zdrowie

Gmina Kałuszyn charakteryzuje się dostępnością do placówek opieki zdrowotnej typowej dla powiatu oraz punktów aptecznych.

Potrzeby mieszkańców Gminy Kałuszyn w zakresie ochrony zdrowia realizowane są przez Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kałuszynie - Przychodnię Opieki Zdrowotnej w dwóch lokalizacjach: przy ul. Wojska Polskiego 24, gdzie stacjonuje Zespół wyjazdowy Stacji Pogotowia Ratunkowego i Transportu Sanitarnego i przy ul. Warszawskiej 50 w Kałuszynie.

Fotografia 41. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kałuszynie - Przychodnia Opieki Zdrowotnej.

Ponadto uczniom Szkoły Podstawowej w Kałuszynie zapewnia się opiekę pielęgniarki szkolnej w każdy dzień nauki w godzinach od 8.00 – 14.00.

Na terenie gminy funkcjonują 3 apteki. Liczba udzielonych porad lekarskich w gminie spada. Zgodnie z danymi GUS w 2019 r. na terenie Gminy Kałuszyn udzielono ogółem 31 708 ambulatoryjnych porad lekarskich, z czego 28 925 porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej, natomiast w 2020 r. ogółem 19 666 ambulatoryjnych porad lekarskich, z czego 18 176 porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej. Spadek liczby udzielonych porad wynika m.in. z zachodzących zmian demograficznych – spadek liczby ludności oraz ze zmniejszonej wydolności służby zdrowia w czasie trwającej pandemii COVID-19.

Samorząd Gminy aktywnie włącza się w działania na rzecz poprawy zdrowia swoich mieszkańców poprzez realizację badań i akcji profilaktycznych. W ostatnich 5 latach odbywały się m.in. profilaktyka raka piersi, raka prostaty, jaskry, chorób tarczycy oraz USG jamy brzusznej. Gmina Kałuszyn prowadzi również działania na rzecz zwalczania narkomanii i przeciwdziałania alkoholizmowi realizując m.in. program: „Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w 2020 roku”. Samorząd realizuje wiele działań o charakterze profilaktycznym i promocyjnym, mających na celu edukację zdrowotną, zmianę postaw prozdrowotnych i wyższą jakość życia mieszkańców.

Opieka medyczna w Gminie Kałuszyn to kategoria, która została oceniona w ankiecie słabiej niż pozostałe dziedziny życia lokalnego a dostępność infrastruktury i usług społecznych - ochrona zdrowia - uzyskała względnie wysoki udział opinii mówiących o pogorszeniu sytuacji - ponad 19,8% ocen negatywnych.

W zakresie planów inwestycyjnych Gminy Kałuszyn dotyczących poprawy dostępności infrastruktury zdrowotnej jest rozbudowa budynku Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Kałuszynie.

Pomoc społeczna

Fotografia 46. Ośrodek Pomocy Społecznej w Kałuszynie.

Funkcjonujący w Polsce system opieki społecznej w swych założeniach służy wsparciu osób i rodzin, które na skutek przyczyn obiektywnych nie są w stanie zaspokoić swoich podstawowych potrzeb społeczno-bytowych. Ustawa o pomocy społecznej działająca przy pomocy instytucji do tego powołanych, organizuje pomoc społeczną umożliwiając przezwyciężenie trudności życiowych obywateli, którzy samodzielnie przy pomocy posiadanych zasobów i umiejętności nie są w stanie tychże trudności przezwyciężyć. Pomoc instytucji państwowych działających w obszarze pomocy społecznej polega na wsparciu osób i rodzin głównie z powodu: ubóstwa, sieroctwa, inwalidztwa, bezdomności, bezrobocia, długotrwałej i ciężkiej choroby, problemów wychowawczych, alkoholizmu i narkomanii oraz zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej.

Na obszarze Gminy Kałuszyn o realizację zadań z zakresu pomocy społecznej prowadzi Ośrodek Pomocy Społecznej - jednostka organizacyjna Gminy Kałuszyn. Misją jego jest usamodzielnienie osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, której nie są w stanie podołać. Świadczenia wychowawcze i rodzinne to główne zadania zlecone Gminie Kałuszyn realizowane w tym dziale, stanowią odpowiedni 70,52 % i 26,73 % ogólnych wydatków.

Do zadań z obszaru polityki społecznej należy zaliczyć także realizację zadań z ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3. W Kałuszynie funkcjonuje Gminny Żłobek, zapewniający opiekę dla 30 dzieci.

Celem OPS jest: zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin, tzn. umożliwienie im bytowania w godnych warunkach, integracja ze środowiskiem, zapobieganie powstawaniu trudnych sytuacji życiowych.

Cele te realizowane są przez udzielanie pomocy materialnej w różnej formie oraz świadczenie pracy socjalnej. Z pomocy Ośrodka mogą korzystać osoby, które posiadają bardzo niskie dochody tj. w przypadku osoby samotnie gospodarującej, której dochód nie przekracza kwoty 701 zł miesięcznie, w przypadku, kiedy dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 528 zł miesięcznie a jednocześnie znajdują się w trudnej sytuacji życiowej z powodu: bezrobocia, choroby, niepełnosprawności, alkoholizmu, wielodzietności, niezaradności życiowej. Jako instytucja realizująca politykę społeczną państwa wykonuje zadania zlecone i własne. W związku z tym finansowana jest zarówno z budżetu państwa jak i z budżetu gminy.

Najpoważniejszą trudnością życiową klientów OPS w Kałuszynie jest ubóstwo, które jest jednym z głównych powodów korzystania z pomocy społecznej. Klientami są także osoby i rodziny o niskich kwalifikacjach zawodowych, długotrwale bezrobotne, jak również osoby nieposiadające stałego źródła dochodu, pracujące w niepełnym wymiarze czasu pracy lub dorywczo. Wzrost kosztów utrzymania, niskie dochody własne są głównymi przyczynami zgłaszania się o pomoc finansową.

Kolejnymi czynnikami korzystania z pomocy społecznej są: bezrobocie, długotrwała choroba oraz niepełnosprawność.

Potrzebujący w Gminie Kałuszyn korzystają z różnych form pomocy: zasiłków stałych, okresowych, celowych, bezpłatnych posiłków dla dzieci w stołówce szkolnej, z pomocy materialnej (odzież, obuwie, opał na zimę), pomocy usługowej świadczonej osobom chorym, niedołącznym i samotnym, zasiłków rodzinnych, świadczeń pielęgnacyjnych, zasiłków pielęgnacyjnych, zaliczek alimentacyjnych, dodatków mieszkaniowych oraz darów żywnościowych i środków czystości.

W Gminie Kałuszyn funkcjonuje Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Kałuszyn na lata 2018-2021, którego celem było stworzenie systemu wspierania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji związanych z opieką, wychowaniem i skuteczną ochroną dzieci a także profilaktyka środowiska w zakresie promowania społecznie pożądanego modelu rodziny.

Z uwagi na zmiany demograficzne i społeczne (np. wzrastająca liczba osób w wieku poprodukcyjnym, wydłużanie się życia, migracje innego typu) zapotrzebowanie na usługi społeczne dla osób starszych będzie systematycznie rosło, co wiąże się z koniecznością podjęcia działań w celu dostosowania systemu pomocy społecznej do aktualnych i przyszłych potrzeb społecznych, z uwzględnieniem specyficznych potrzeb osób w podeszłym wieku. Instytucją tego typu realizującą działania w obszarze polityki społecznej w Gminie Kałuszyn jest Klub Senior+ który proponuje m.in. zajęcia rekreacyjno – sportowe, zajęcia z fizjoterapeutą, warsztaty zielarskie, kulinarne i muzyczne.

Gospodarka mieszkaniowa

W 2020 r. w Gminie Kałuszyn oddano do użytku 14 mieszkań. Na każdych 1000 mieszkańców oddano więc do użytku 2,44 nowych lokali. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa mazowieckiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski. W analizowanym okresie ostatnich 5 lat w 2018 r. nastąpił nagły wzrost liczby mieszkań oddanych do użytku w Gminie Kałuszyn, nie oddano natomiast żadnego mieszkania komunalnego.

Całkowite zasoby mieszkaniowe w gminie to 2302 nieruchomości. 100% mieszkań zostało przeznaczonych na cele indywidualne. Na każdych 1000 mieszkańców przypada zatem 395 mieszkań. Jest to wartość mniejsza od wartości dla województwa mazowieckiego oraz porównywalna do średniej dla całej Polski.

Przeciętna liczba pokoi w nowo oddanych mieszkaniach w gminie Kałuszyn to 4,86 i jest znacznie większa od przeciętnej liczby izb dla województwa mazowieckiego oraz znacznie większa od przeciętnej liczby pokoi w całej Polsce.

Przeciętna powierzchnia użytkowa nieruchomości oddanej do użytkowania w 2020 roku w Gminie Kałuszyn to 137,80 m² i jest znacznie większa od przeciętnej powierzchni użytkowej dla województwa mazowieckiego oraz znacznie większa od przeciętnej powierzchni nieruchomości w całej Polsce, można zatem stwierdzić, że panują tu jedne z najlepszych warunków mieszkaniowych. Biorąc pod uwagę instalacje techniczno-sanitarne 82,5% mieszkań przyłączonych jest do wodociągu, 70,3% nieruchomości wyposażonych jest w ustęp spłukiwany, 66,6% mieszkań posiada łazienkę, 59,9% korzysta z centralnego ogrzewania, natomiast tylko 1,04% korzysta z gazu sieciowego.

Na terenie miasta i gminy Kałuszyn przeważa budownictwo jednorodzinne. Gmina Kałuszyn jest właścicielem 14 budynków komunalnych oraz 10 budynków we współwłasności z lokatorami, którzy wykupili mieszkania. Istniejąca zabudowa mieszkaniowa na terenie Gminy Kałuszyn to w przeważającej mierze budownictwo stare, przedwojenne. Jedynie budynki przy ul. Polnej 2 i Zamojskiej 15 zostały wybudowane w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX wieku.

Budownictwo wielorodzinne stanowią zasoby spółdzielni mieszkaniowych w Kałuszynie, w Sinołęce, Spółdzielni Mieszkaniowej „Przełom” w Mińsku Mazowieckim i wspólnoty mieszkaniowej w Gołębiówce.

Ponadto zasoby mieszkaniowe Gminy Kałuszyn to 94 lokale komunalne znajdujące się w budynkach wielomieszkaniowych w mieście Kałuszyn - w 24 budynkach, w tym 10 budynków to wspólnoty mieszkaniowe, w których zostały wyodrębnione lokale mieszkalne. Lokalami mieszkalnymi i użytkowymi administruje Zakład Gospodarki Komunalnej w Kałuszynie.

Stan mienia komunalnego gminy przedstawiony jest za okres od 01.01.2020 r. do 31.12.2020 r. Użytkownikami mienia komunalnego gminy Kałuszyn są:

1. Urząd Miejski w Kałuszynie,
2. Szkoła Podstawowa w Kałuszynie,
3. Przedszkole Publiczne w Kałuszynie,
4. Dom Kultury w Kałuszynie,
5. Biblioteka Publiczna w Kałuszynie,
6. Zakład Gospodarki Komunalnej w Kałuszynie,
7. Żłobek Gminny.

Fotografia 51. Gmina Kałuszyn z lotu ptaka.

Bezpieczeństwo publiczne

Utrzymaniem porządku i bezpieczeństwa publicznego na terenie Gminy Kałuszyn zapewnia Posterunek Policji w Kałuszynie z siedzibą przy ul. Wojska Polskiego 20. Jednostka podlega Komisarjatu Policji w Mrozach, jej praca skoordynowana jest z działaniem Komisarjatu Policji w Mrozach.

W latach 2019 - 2020 w gminie zauważalny był znaczny wzrost zarejestrowanych zdarzeń drogowych tj. 14 wypadków drogowych, natomiast w 2019 r. - 6, przy jednoczesnym spadku kolizji drogowych (w 2020 r. - 75 kolizji drogowych, w 2019 r. - 90 kolizji). Odnotowano ponad 58% spadek liczby nietrzeźwych kierowców. Liczba zdarzeń drogowych wiąże się bezpośrednio z układem dróg. Bardzo duże zagrożenie dla mieszkańców stwarza droga krajowa nr 2 przebiegająca przez miasto Kałuszyn i miejscowości Leonów, Ryczołek, pomiędzy gruntami wsi Sinołęka, Marysin, Stare Groszki. Poza ruchem lokalnym, odbywa się tu ruch międzynarodowym, międzyregionalnym i regionalnym, co przyczynia się do wzrostu wypadkowości oraz powstawania zakłóceń w ruchu.

W 2020 roku funkcjonariusze Posterunku Policji w Kałuszynie i Komisarjatu Policji w Mrozach przeprowadzili ogółem o 34% więcej interwencji niż w roku poprzedzającym, w tym o 41% więcej interwencji w miejscach publicznych oraz w miejscach zamieszkania.

W 2020 r. w gminie Kałuszyn odnotowano 40 przestępstw, z czego 30% stanowią przestępstwa o charakterze kryminalnym. Wykrywalność przestępstw ogółem i kryminalnych w 2019 r. - 85,37%, natomiast w 2020 r. odnotowana była na poziomie 77,14%.

W rejonach najbardziej zagrożonych przestępstwami i wybrykami chuligańskimi funkcjonujące służby wspierane są przez Zespół Patrolowo - Interwencyjny z Komisarjatu Policji w Mrozach. W rejonach te kierowane są również służby pionów kryminalnych Komisarjatu Policji w Mrozach i Komendy Powiatowej Policji w Mińsku Mazowieckim oraz Wydział Ruchu Drogowego KPP Mińsk Mazowiecki.

Na terenie Gminy Kałuszyn funkcjonują jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w Kałuszynie, Olszewicach, Sinołęce, Falbogach, Gołębiówce, Zimnowodzie, Wąsach i Nowych Groszkach.

Do najczęściej występujących zagrożeń miejscowych w gminie Kałuszyn w 2020 roku należały te spowodowane niezachowaniem zasad bezpieczeństwa ruchu środków transportu (32% ogółu), gwałtownymi opadami atmosferycznymi (25% ogółu) oraz silnymi wiatrami (25%). Wśród dominujących przyczyn pożarów w niemalże 70% dominują podpalenia umyślne.

Ponad połowa (51%) ankietowanych biorących udział w badaniu, pozytywnie ocenia stan bezpieczeństwa publicznego w Gminie Kałuszyn. W zakresie poprawy bezpieczeństwa mieszkańców Gminy Kałuszyn zaplanowano realizację inwestycji polegających m.in. na: budowie monitoringu w Kałuszynie oraz zakup ciężkiego samochodu ratowniczo - gaśniczego dla OSP w Kałuszynie.

Organizacje pozarządowe

Istnienie i działalność organizacji społecznych na terenie Gminy Kałuszyn jest przejawem aktywności społecznej oraz wskaźnikiem poziomu rozwoju kapitału społecznego.

Najpopularniejszymi obszarami działalności organizacji z terenu Gminy Kałuszyn są: sport, turystyka, rekreacja, rozwój lokalny, kultura, sztuka, tradycja.

Wśród organizacji pozarządowych działających w Gminie Kałuszyn wyróżnić można:

- Uczniowski Ludowy Klub Sportowy przy Szkole Podstawowej w Kałuszynie, ul. Pocztowa 4, 05-310 Kałuszyn,
- Stowarzyszenie Klub Sportowy Victoria, ul. 1 Maja 53, 05-310 Kałuszyn,
- Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Kałuszyńskiej, ul. Warszawska 45, 05-310 Kałuszyn,
- Stowarzyszenie Orkiestra Dęta im. Jana Pawła II, ul. Mickiewicza 2, 05-310 Kałuszyn,
- Stowarzyszenie Jesteśmy Razem, ul. Wojska Polskiego 20, 05-310 Kałuszyn,

- Koło Gminne Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów, ul. Warszawska 45, 05-310 Kałuszyn,
- Koło Miejsko - Gminne Związku Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych, ul. Warszawska 45, 05-310 Kałuszyn,
- Stowarzyszenie Inicjatyw Wszelkich „DRZEWO POKOLEŃ”, ul. Pocztowa 4, 05-310 Kałuszyn,
- Stowarzyszenie „Kobiet z Pomysłem” w Zimnowodzie, Zimnowoda 41, 05-310 Kałuszyn,
- Koła Gospodyń Wiejskich w Garczynie, Milewie, Olszewicach, Nowych Groszkach, Starych Groszkach,
- Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w Kałuszynie, Olszewicach, Sinołęce, Falbogach, Gołębiówce, Zimnowodzie, Wąsach i Nowych Groszkach.

Gmina Kałuszyn realizuje Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami w rozumieniu przepisów ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w 2020 r. przyjęty uchwałą Nr X/90/2019 Rady Miejskiej w Kałuszynie z dnia 7 listopada 2019 r., który realnie wpływa na podniesienie skuteczności działania lokalnych władz w obszarze jego kompetencji i zadań.

Podsumowanie
sytuacji gospodarczej
Gminy Kałuszyn

Część 3. Podsumowanie sytuacji gospodarczej Gminy Kałuszyn.

Gmina Kałuszyn posiada przyjazne uwarunkowania dla rozwoju przedsiębiorczości – znajduje się w dogodnym położeniu, nieopodal Warszawy, będącego jednym z europejskich liderów gospodarczych.

Dogodne położenie Gminy Kałuszyn przy drodze krajowej Nr 2 Świecko – Terespol, fragment autostrady A-2 przebiegający przez tereny gminy a także jej lokalizacja determinuje jej strategiczne położenie w transeuropejskim korytarzu transportowym Wschód-Zachód, w konsekwencji w paśmie podwyższonej aktywności gospodarczej wzdłuż jednego z głównych kierunków rozwoju aglomeracji warszawskiej.

Na stabilne funkcjonowanie Gminy Kałuszyn oraz jej perspektyw rozwojowych, niebagatelny wpływ posiadają uwarunkowania gospodarcze w postaci podmiotów gospodarczych, ich liczby, rodzaju, skali działania.

Na terenie Gminy Kałuszyn w roku 2020 wg rejestru REGON zarejestrowanych było 489 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 410 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Ich liczba na przestrzeni ostatnich lat sukcesywnie wzrasta. Jako nowo zarejestrowany dominował sektor własnościowy prywatny nad sektorem publicznym. W sektorze prywatnym to właśnie osoby fizyczne prowadzące działalność stanowiły 86,13% podmiotów ogółem. W 2020 roku zarejestrowano 46 nowych podmiotów, a 17 podmiotów zostało wyrejestrowanych.

Maleje ilość pojawiających się wyrejestrowań przedsiębiorstw, dzięki poprawiającym się warunkom do prowadzenia działalności i kondycji lokalnej gospodarki. Jest to zachęta dla nowych przedsiębiorców do zlokalizowania swojego biznesu na obszarze gminy Kałuszyn.

Gmina Kałuszyn wyróżnia się dość wysokim poziomem przedsiębiorczości. Na 1000 mieszkańców działają tu 85 podmioty gospodarcze, a 71 osób prowadzi swoją działalność gospodarczą.

Większość przedsiębiorstw działa w sekcji G (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych włączając motocykle (39%) oraz w sekcji F budownictwo (15,6%). Według danych z rejestru REGON wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w gminie Kałuszyn najwięcej (21%) jest stanowiących spółki cywilne.

W polskiej gospodarce ważna jest mikroprzedsiębiorczość, która w Gminie Kałuszyn stanowiła 96,3% podmiotów ogółem. To głównie mikroprzedsiębiorstwa, firmy rodzinne zajmujące się handlem oraz działalnością usługową notują największy udział oraz wzrost w sektorze przedsiębiorstw w Gminie Kałuszyn, w której zgodnie z danymi GUS nie występują przedsiębiorstwa średnie zatrudniające od 50 do 249 osób. Władze gminy Kałuszyn od wielu lat stawiają właśnie na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw. Mimo, iż to duże podmioty generują największe wpływy do gminnych budżetów, opieranie lokalnego rynku na mikroprzedsiębiorczości stanowi pewien gwarant stabilizacji w perspektywie pojawiających się szoków gospodarczych. Mniejsze podmioty gospodarcze potrafią szybciej reagować na zmieniające się uwarunkowania (uruchamiając oszczędności, przenosząc siedzibę, zawieszając działalność). Podkreśla się też, że stawianie na mikroprzedsiębiorczość sprzyja bardziej dynamicznemu wzrostowi dochodów ludności, dywersyfikacji rynku czy też na ograniczenie marginalizacji.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY KAŁUSZYN NA LATA 2021-2030.

Na obszarze Gminy Kałuszyn poza prowadzoną przez podmioty gospodarcze działalnością produkcyjną i usługową, znaczący rynek pracy stanowią gospodarstwa rolne. Wg ewidencji podatkowej w Gminie Kałuszyn odnotowanych jest 1421 pozycji wymiarowych powyżej hektara fizycznego, około 5820 ha zajmują użytki rolne, z czego 78% stanowią gospodarstwa rolne o powierzchni od 1 do 5 ha. Produkcja rolnicza w gminie zasadniczo oparta jest na produkcji roślinnej. Do najczęściej uprawianych roślin należą zboża (w tym kukurydza), ziemniaki, warzywa gruntowe, drzewa owocowe.

Walory lokalizacyjne, dostępność komunikacyjna a także sprzyjający klimat pod inwestycje oraz zasoby aktywnej siły roboczej sprawiają, że Gmina staje się atrakcyjna inwestycyjnie dla inwestorów którym zależy na rozwoju oraz stałym doskonaleniu się. Do największych podmiotów gospodarczych działających w Gminie należy LIDL, który stworzył w Kałuszynie Centra Dystrybucyjne i Logistyczne.

Z przeprowadzonych badań ankietowych wynika, iż mieszkańcy Gminy Kałuszyn wspierają lokalną przedsiębiorczość, ponad 71,5% ankietowanych robi zakupy podstawowych artykułów spożywczych w sklepach na terenie gminy.

Rynek pracy jest niezwykle istotnym przejawem życia społeczno-gospodarczego danego obszaru. Z jednej strony bowiem jest pochodną zachodzących procesów gospodarczych, z drugiej natomiast zasadniczo warunkuje rozwój społeczny (np. miejsca pracy dają możliwość zarobkowania i zaspokajania przez mieszkańców różnego rodzaju potrzeb), jak również napędza rozwój gospodarki w dziedzinach istotnych z punktu widzenia zaspokajania potrzeb ludzi (np. branże czasu wolnego).

Innym parametrem określającym zasoby rozwojowe regionu w aspekcie gospodarczym jest wskaźnik liczby pracujących na 1.000 mieszkańców. W Gminie Kałuszyn sytuacja w tej materii jest mniej korzystna na tle danych odnoszących się do powiatu mińskiego, województwa mazowieckiego i Polski. W roku 2020 wskaźnik liczby pracujących na 1.000 ludności kształtował się na poziomie: 144 osób. Dane powyższego wskaźnika odnotowane w tym samym roku dla powiatu mińskiego wynosiły - 163 osoby, dla województwa mazowieckiego - 313 osób, dla kraju- 252 osoby.

W Gminie Kałuszyn spośród wszystkich pracujących ogółem 52,8% stanowią kobiety, zaś 47,2% mężczyźni.

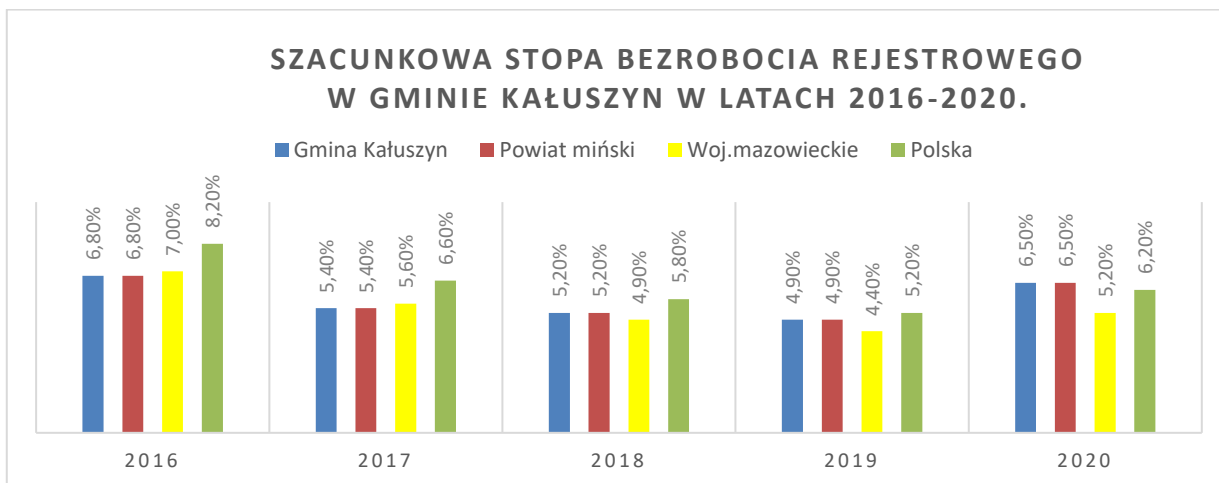
Według danych GUS w latach 2015-2019 systematycznie następował spadek bezrobocia rejestrowanego w Gminie Kałuszyn, w województwie mazowieckim i całej Polsce. W 2020 r. z powodu pandemii COVID - 19 nastąpił wzrost szacunkowej stopy bezrobocia rejestrowego mieszkańców zarówno Gminy Kałuszyn, województwa i całej Polski. Dane dotyczące gminy przewyższają szacunkową stopę bezrobocia rejestrowego dla województwa i dla całego kraju. Bezrobocie rejestrowane w gminie Kałuszyn wynosiło w 2020 roku 6,5%.

Obecnie sytuacja na rynku pracy jest dynamiczna i należy spodziewać się, że po opanowaniu sytuacji pandemicznej bezrobocie stopniowo będzie się zmniejszać.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY KAŁUSZYN NA LATA 2021-2030.

Wykres 3. Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowego w Gminie Kałuszyn w latach 2016-2020.

Źródło: opracowanie własne - na podstawie Bank Danych Lokalnych GUS.

Analizując wskaźniki szacunkowej stopy bezrobocia rejestrowanego na przestrzeni ostatnich pięciu lat w kraju, województwie mazowieckim, powiecie mińskim i w gminie Kałuszyn zauważa się znaczne zmniejszanie się skali tego zjawiska w latach 2016-2019 i wzrost w 2020 roku. Bezrobocie rejestrowane w gminie Kałuszyn wynosiło w 2020 roku 6,5%.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Kałuszyn 543 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 266 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -27724,5% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Kałuszyn pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 27,0% w przemyśle i budownictwie, a 21,4% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 1,6% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości). W 2019 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Kałuszyn wynosiło 4 373,77 PLN, co odpowiada 84,40% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców Gminy Kałuszyn dominująca grupa 27,0% pracuje w przemyśle i budownictwie, 24,5% pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo) natomiast 21,4% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja). Grupa 1,6% aktywnych zawodowo mieszkańców pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości). Jak pokazują badania ankietowe, 40,8% mieszkańców pracuje na terenie Gminy Kałuszyn.

Wśród propozycji mieszkańców dotyczących działań, które Gmina Kałuszyn powinna podjąć w przyszłości pojawiły się m.in. stworzenie warunków przyjaznych inwestycjom w nowe miejsca pracy (pozyskiwanie inwestorów przez gminę), inwestycje z wykorzystaniem funduszy ze środków unijnych. Na przestrzeni ostatnich kilku lat zmienia się w Polsce sytuacja na rynku pracy w obszarze bezrobocia. Rynek pracy z rynku pracodawcy przekształcił się w rynek pracownika a krajowa gospodarka odczuła brak rąk do pracy. Brak pracowników a także zmniejszanie się grupy osób zdolnych do pracy będzie skutkowało zmniejszeniem wpływów podatkowych do budżetu oraz zmianą potrzeb mieszkańców. Wyzwaniem pozostaje wciąż aktywizacja grup bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji

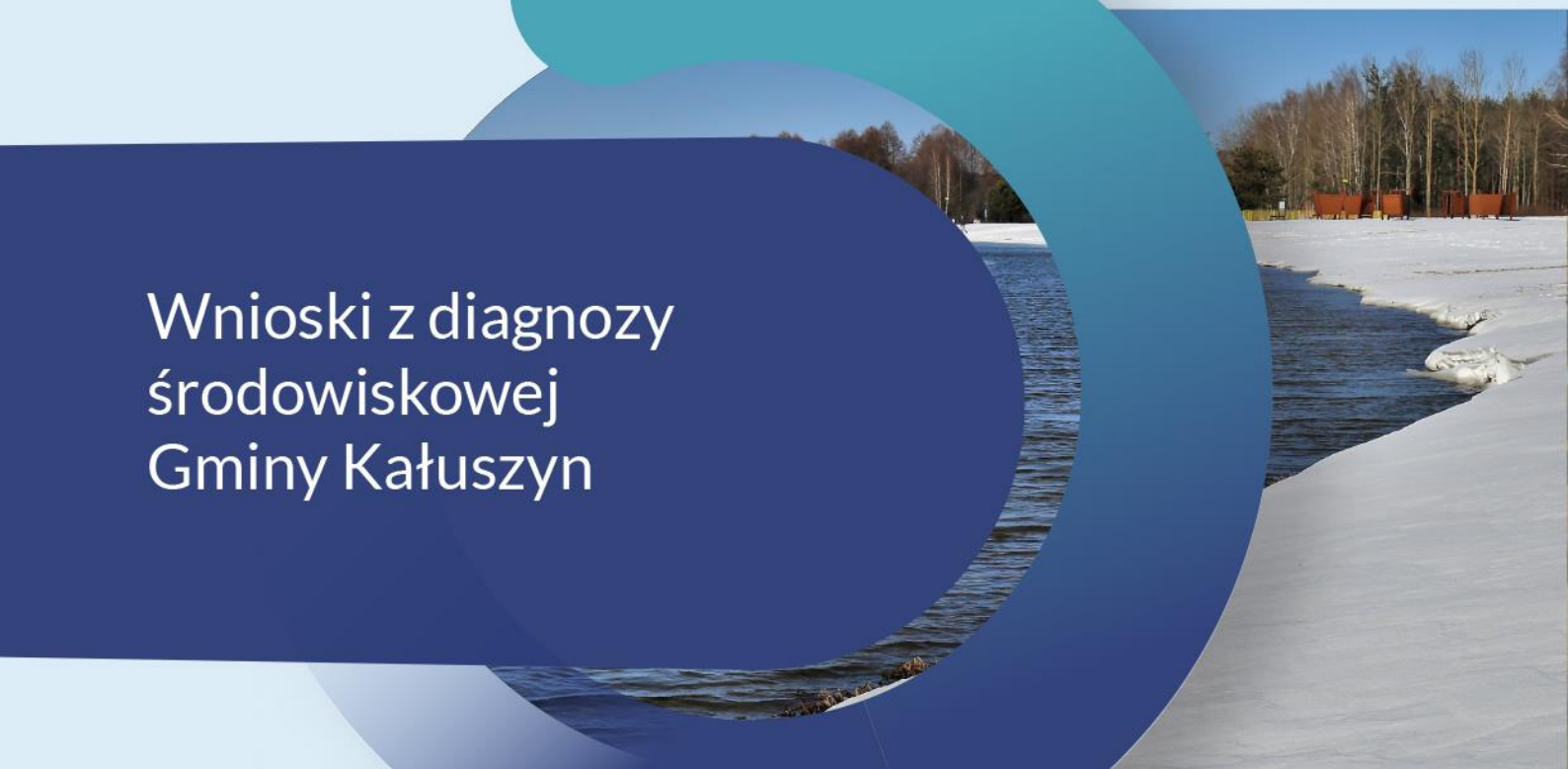

STRATEGIA ROZWOJU GMINY KAŁUSZYN NA LATA 2021-2030.

na rynku pracy, tj. długotrwale bezrobotnych, osób młodych i po 50 roku życia. Kategoria bezrobocia zmniejszyła swoją rolę w obszarze ekonomicznym, pozostaje nadal jednak wyzwaniem w obszarze społecznym (aktywizacja osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy).

Wnioski z diagnozy
środowiskowej
Gminy Kałuszyn

Część 4. Wnioski z diagnozy środowiskowej Gminy Kałuszyn.

Środowisko naturalne

Gmina Kałuszyn posiada dobre warunki przyrodnicze oraz charakteryzuje się znaczną powierzchnią gruntów rolnych – na ogólną powierzchnię geodezyjną 95 km² stanowią one 68,9%, zaś powierzchnia lasów i gruntów pod zalesienie stanowi 22,8%. Na terenie gminy występują głównie słabo urodzajne gleby V i VI klasy: bielicowe szczyrki i gleby piaszczyste.

Pod względem klimatycznym gmina należy do dzielnicy środkowej, nie posiada terenów o odrębnych cechach mikroklimatycznych ani nie posiada statutu uzdrowiska i statutu obszaru ochrony uzdrowiskowej zgodnie z przepisami odrębnymi.

Krajobraz, natura, tereny zielone i zasoby przyrodnicze w Gminie Kałuszyn, a także wynikająca z nich cisza są głównymi atutami gminy według mieszkańców.

Na terenie Gminy występują pomniki przyrody ożywionej: lipa drobnolistna zlokalizowana na terenie probostwa Parafii Rzymsko-Katolickiej w Kałuszynie: lipa drobnolistna „Renata” znajdująca się w parku podworskim w Sinołęce oraz dąb szypułkowy w miejscowości Leonów.

Na terenie Gminy występują pomniki przyrody nieożywionej w postaci głazów narzutowych na gruntach wsi Garczyn Duży: dwa granity różowe- średnioziarnisty i gruboziarnisty oraz gnejs szary.

Ponadto ważnym dziedzictwem Gminy Kałuszyn są: użytek ekologiczny „Sosny Olszewickie” o pow. 0,22 ha, którego przedmiotem ochrony jest unikatowe stanowisko sosny zwyczajnej o zachowanym naturalnym pokroju korony, starodrzew sosnowy liczy ok. 300 lat, znajdujący się na terenie gminy fragment rezerwatu przyrody „Przełom Witówki”, zajmujący południową część gminy „Miński Obszar Chronionego Krajobrazu”, parki zabytkowe znajdujące się przy dworach w Sinołęce i Gołębiówce oraz zbiornik wodny „Zalew Karczunek”, który jest siedliskiem ptactwa wodnego, ryb oraz służy do celów wypoczynkowo-rekreacyjnych.

W Gminie Kałuszyn szczególnymi miejscami wymagającymi ochrony i zachowania w stanie istniejącym, podlegające ochronie z przepisów odrębnych podlegają: Rezerwat Przyrody „Przełom Witówki”, Miński Obszar Chronionego Krajobrazu, pomniki przyrody, użytek ekologiczny „Sosny Olszewickie”, lasy ochronne - wodochronne.

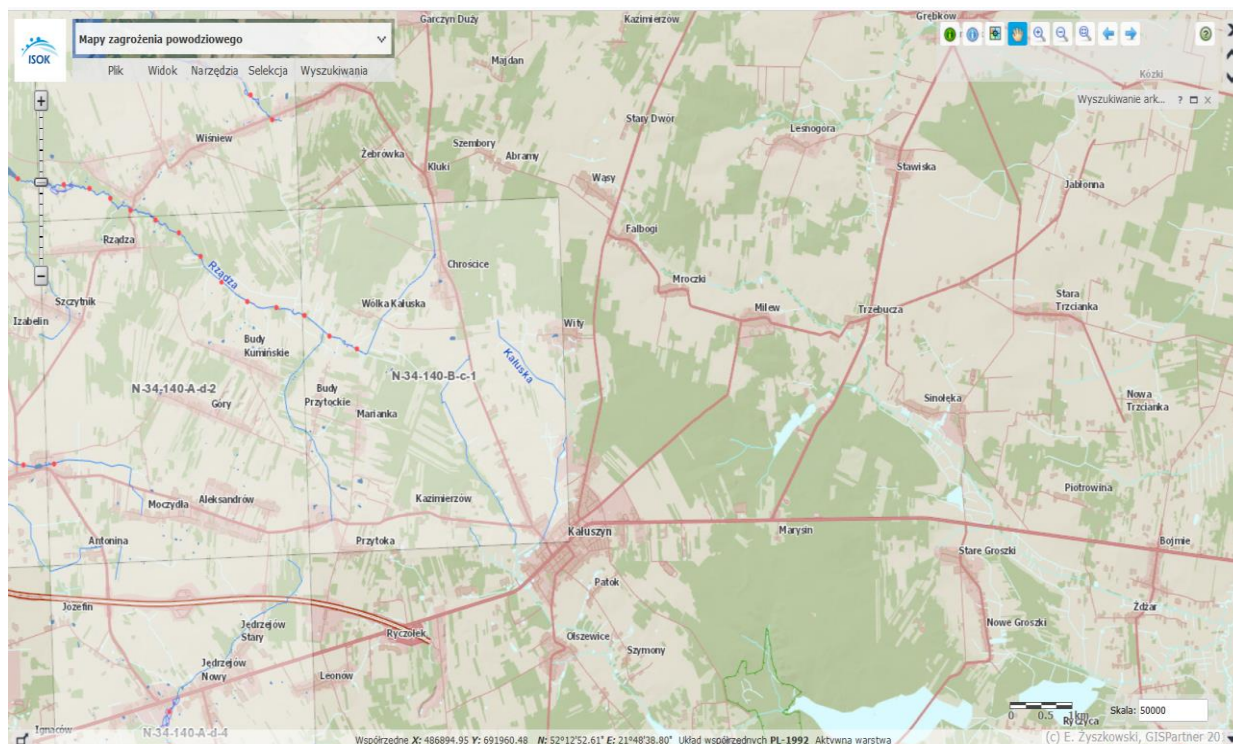
Priorytetowym celem Gminy powinien być zrównoważony ekorozwój polegający na właściwym kształtowaniu przestrzennej sieci osadniczej pozostającej w równowadze z powiązaniem przyrodniczymi oraz trwałe utrzymanie bioróżnorodności i zachowanie charakterystycznych cech krajobrazu. Przy planowaniu zagospodarowania przestrzennego w Gminie, należy zwrócić szczególną uwagę na racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska i ochronę walorów krajobrazowych. W Gminie Kałuszyn niezmiernie ważne jest utrzymanie terenów otwartych, korytarzy ekologicznych, obszarów wartościowych przyrodniczo i atrakcyjnych krajobrazowo oraz właściwe wkomponowanie terenów do zainwestowania w strukturę przyrodniczą obszaru.

Obszar Miasta i Gminy Kałuszyn nie posiada statutu uzdrowiska ani statutu obszaru ochrony uzdrowiskowej zgodnie z przepisami odrębnymi.

Przez Kałuszyn, a także w pobliżu miejscowości Olszewice i Szymony przepływa rzeczka Witówka. W okolicach Sinołęki, Milewa i Mroczek, przepływa rzeczka Gawroniec, kierująca się ku północnemu zachodowi. W pobliżu Chrościc i Wólki Kałuskiej przepływa rzeczka Rządza, która w początkowym biegu płynie w kierunku południowym i południowo-zachodnim, a następnie kieruje się ku północnemu

zachodowi. Na obszarze gminy Kałuszyn występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią od rzeki Rządzy. Prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi na tym obszarze jest średnie i wynosi 1% (raz na 100 lat) i wysokie 10% (raz na 10 lat). Dla obszarów szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują przepisy ustawy Prawo Wodne.

Rysunek 6. Mapa zagrożenia powodziowego Gminy Kałuszyn.

Źródło: Hydroportal.

Na obszarze gminy Kałuszyn nie występują obszary narażone na niebezpieczeństwo osuwania się mas ziemnych, czyli nagłego przemieszczenia mas ziemnych. Nie występują również obszary zagrożone osuwiskami w dolinach rzek, udokumentowane przez Państwowy Instytut Geologiczny.

W celu ochrony życia i zdrowia ludzi oraz ochrony środowiska na tych obszarach nie należy wyznaczać nowej zabudowy oraz należy stosować przepisy ustawy Prawo Wodne, w szczególności dotyczące ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły. Na obszarze Miasta i Gminy Kałuszyn nie występują osuwiska a także obszary predestynowane do występowania ruchów masowych. Na obszarze gminy Kałuszyn nie wskazuje się obiektów i obszarów proponowanych do objęcia prawną ochroną przyrody.

W Gminie Kałuszyn nie występują znaczące bogactwa mineralne, jednak główną rolę odgrywają surowce budowlane: bogate pokłady żwirów i pas gliny zwałowej. Udokumentowane złoża żwiru w znajdują się nieopodal miejscowości: Przytoka, Kazimierzów, Olszewice, Ryczołek.

W 2018 roku 12 obszarów górniczych było w eksploatacji, z których 4 posiadały decyzje na wydobycie i rekultywację, 7 obszarów posiadało decyzję na rekultywację.

Ochrona środowiska

Na terenie gminy nie występują istotne źródła emisji zanieczyszczeń gleby i ziemi ze źródeł przemysłowych. Jednak bardzo duże zagrożenie dla mieszkańców stwarza droga krajowa nr 2 przebiegająca przez miasto Kałuszyn i miejscowości Leonów, Ryczołek, pomiędzy gruntami wsi Sinołęka, Marysin, Stare Groszki. Poza ruchem lokalnym, odbywa się tu ruch międzynarodowym, międzyregionalnym i regionalnym, co przyczynia się do wzrostu wypadkowości oraz powstawania zakłóceń w ruchu.

Ogrzewanie za pomocą pomp ciepła czy kolektorów słonecznych stanowi niewielki procent stosowanych rozwiązań, mimo coraz większego zainteresowania tematem alternatywnych źródeł energii. Wobec powyższego stężenie zanieczyszczeń gazowych (m.in. dwutlenku węgla, dwutlenku siarki) oraz pyłów powstających podczas procesów spalania uwalnianych do powietrza jest relatywnie duże.

Ponadto w Gminie Kałuszyn występuje zagrożenie w samochodowych przewozach substancji niebezpiecznych, w których największy udział ma przewóz paliw płynnych.

Innym rodzajem przewozów jest transport butli z gazem płynnym propan-butan. Dystrybucją gazu zajmuje się szereg różnego rodzaju firm, które nie zawsze mogą zapewnić transport specjalistycznym taborem.

Ponadto jednym z zagrożonych komponentów środowiska, na który powinno się zwracać szczególną uwagę przy sporządzaniu dokumentów planistycznych, jest klimat akustyczny. Jego stan ma znaczący wpływ na warunki życia mieszkańców, w tym również zdrowia. W ramach ochrony klimatu akustycznego zagospodarowanie obszarów narażonych na uciążliwości akustyczne powinno odbywać się w sposób minimalizujący zasięg i wpływ negatywnego oddziaływania zabudowy niewrażliwej na hałas.

W planach miejscowych należy zapewnić utrzymanie standardów środowiska we wszystkich aspektach, poprzez wprowadzenie wymogu utrzymania poziomu emisji substancji (wprowadzonych bezpośrednio lub pośrednio w wyniku działalności człowieka do wód, powietrza, gleby lub ziemi) oraz emisji energii (takich jak: hałas, wibracje, gazy, pyły, substancje złowne, ścieki, niejonizujące promieniowanie elektromagnetyczne) na poziomie nie wyższym niż określony w przepisach wydanych na podstawie obowiązujących ustaw.

W celu obniżenia wpływu emisji zanieczyszczeń do powietrza należałoby:

- promować stosowanie odnawialnych źródeł energii w celach grzewczych (energia elektryczna, gaz, oleje opałowe, itp.),
- zmniejszać zużycie energii poprzez wykonanie termomodernizacji budynków,
- poprawiać stan techniczny dróg w celu zmniejszenia emisji spalin,
- prowadzić akcję edukacyjną i informacyjną dla mieszkańców gminy o aktualnych, korzystnych dla środowiska systemach spalania paliw,
- tworzyć naturalne bariery izolacyjne (bufory zanieczyszczeń) wzdłuż ciągów komunikacyjnych,
- kształtować proekologiczne wzorce,
- promować i zwiększać atrakcyjność zbiorowych i proekologicznych środków transportu,
- zbudować sieci gazową w miejscowościach o zwartej zabudowie z dostosowaniem do zaopatrzenia obiektów w gaz do celów grzewczych,
- zmienić system ogrzewania z paliwa stałego na paliwo gazowe lub energię elektryczną.

Realizacja polityki wymagać będzie równoczesnych działań na rzecz redukcji emisji zanieczyszczeń powietrza pochodzących głównie ze źródeł: zakładów usługowych i produkcyjnych, ruchu pojazdów samochodowych, ogrzewania budynków mieszkaniowych i szklarni. Redukcja zanieczyszczeń pochodzących z zakładów usługowych i produkcyjnych polegać będzie na:

- unowocześnianiu istniejących zakładów w kierunku zmniejszenia negatywnego oddziaływania na środowisko,
- dopuszczeniu lokalizacji nowych zakładów tylko na terenach wyznaczonych do tego celu w planach miejscowych, na warunkach zgodnych z przepisami odrębnymi.

Redukcja zanieczyszczeń powietrza powstających w wyniku ogrzewania budynków polegać będzie na:

STRATEGIA ROZWOJU GMINY KAŁUSZYN NA LATA 2021-2030.

- utrzymaniu i rozbudowie systemu zaopatrzenia w gaz umożliwiającym wykorzystanie gazu dla celów grzewczych,
- nowobudowane obiekty kubaturowe winny być ogrzewane w oparciu o paliwa „czyste” ekologicznie, takie jak: gaz olej opałowy lub energia elektryczna, opał ekologiczny,
- media grzewcze i ich rozwiązania techniczne powinny być urządzeniami z odpowiednimi atestami, nieobciążające środowiska,
- promocji energooszczędnych form budownictwa.

Redukcja oddziaływania zanieczyszczeń transportowych na otoczenie polegać będzie na:

- rozbudowie i poprawie stanu technicznego układu drogowego,
- monitorowaniu oddziaływania transportu na otoczenie i w przypadkach uzasadnionych stosowanie odpowiednich zabezpieczeń (np. ekranowe),
- budowie ścieżek rowerowych służących zarówno dla celów rekreacyjnych jak i dojazdów do pracy,
- tworzeniu ułatwień dla ruchu pieszego.

W celu obniżenia wpływu emisji zanieczyszczeń do gleby należałoby:

- rozwijać system gospodarki wodno-ściekowej,
- właściwie składować i zagospodarowywać odpady komunalne i przemysłowe, w tym zapobiegać występowania dzikich wysypisk.

W celu ochrony środowiska akustycznego należałoby:

- przebudować i zmodernizować drogi,
- poprawić stan nawierzchni ulic,
- rozbudować ścieżki rowerowe,
- wprowadzić ograniczenia uciążliwości prowadzonej działalności,
- wprowadzić zabezpieczenia akustyczne w postaci ekranów i osłon dźwiękoszczelnych lub poprawę izolacyjności akustycznej przegród wewnętrznych w budynkach narażonych na nadmierny hałas.

Gospodarka odpadami

Na terenie Gminy Kałuszyn usługę odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych wykonuje podmiot wyłoniony w drodze przetargu nieograniczonego.

Częstotliwość odbioru odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości zamieszkałych została określona na podstawie Uchwały Nr XIII/123/2020 Rady Miejskiej w Kałuszynie z dnia 14 lutego 2020 r. w sprawie szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów. Odbiór odpadów od właścicieli nieruchomości jednorodzinnych i wielorodzinnych odbywa się raz na dwa tygodnie na terenie miasta Kałuszyna i raz na miesiąc na terenie wiejskim.

W okresie od początku kwietnia do końca października odbieranie zmieszanych odpadów komunalnych oraz bioodpadów z nieruchomości wielolokalowych zlokalizowanych na terenie Miasta i Gminy Kałuszyn ustalono na raz na tydzień. Odbieranie odpadów wielkogabarytowych od właścicieli nieruchomości jednorodzinnych oraz wielorodzinnych z terenu Miasta i Gminy Kałuszyn ustalono na dwa razy w roku.

Na terenie zabudowy jednorodzinnej i wielorodzinnej Gminy Kałuszyn prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów komunalnych.

Ponadto właściciele nieruchomości z terenu Gminy Kałuszyn mają możliwość we własnym zakresie dostarczyć wszystkie wymienione powyżej odpady do Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów

STRATEGIA ROZWOJU GMINY KAŁUSZYN NA LATA 2021-2030.

Komunalnych działającego przy Oczyszczalni Ścieków w Olszewicach, prowadzony przez Zakład Gospodarki Komunalnej w Kałuszynie.

Gminę Kałuszyn w 2020 r. osiąga poziomy recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów tj.:

- papier, metal, tworzywa sztuczne, szkło - min. 50%, osiągnięte w gminie - 79%,
- inne niż niebezpieczne odpady budowlane i rozbiórkowe - min. 70%, osiągnięte w gminie - 100%,
- odpady komunalne ulegające biodegradacji przekazywane do składowania - max. 35%, osiągnięte w gminie - 4,30%.

W 2020 r. do składowania przekazano 424,88960,013 Mg odpadów komunalnych będących pozostałościami z sortowania i pozostałościami z mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych.

W ramach realizacji Programu usuwania wyrobów zawierających azbest na lata 2012-2032 w Gminie Kałuszyn w 2020 roku odebrano od właścicieli oraz zdemontowano z dachów oraz odebrano i unieszkodliwiono 113,568 Mg wyrobów zawierających azbest.

Na terenie Gminy Kałuszyn w 2020 roku przeprowadzono inwentaryzację źródeł ciepła. Zadanie zostało zrealizowane z dofinansowaniem dotacją 100,00% ze środków budżetu Województwa Mazowieckiego w ramach „Mazowieckiego Instrumentu Wsparcia Ochrony Powietrza MAZOWSZE 2020”. Inwentaryzacją objęte były wszystkie budynki oraz lokale na terenie Gminy Kałuszyn, w których znajdowały się źródła ciepła. Zinwentaryzowano łącznie 1787 budynków i lokali.

Wśród rodzajów stosowanego paliwa w gminie dominują przede wszystkim kotły opalane węglem (32,8%), kotły opalane drewnem (29,9%). Duży udział w ogólnej liczbie źródeł ciepła odgrywa ogrzewanie elektryczne (13,5%), które stanowi w głównej mierze sposób ogrzewania ciepłej wody użytkowej. Obserwuje się również znaczącą liczbę kotłów gazowych oraz pieców kaflowych (głównie na terenach wiejskich w starych budynkach drewnianych) a także pieców wolnostojących (głównie w lokalach komunalnych).

W najbliższych latach na terenie Gminy Kałuszyn przewiduje się termomodernizację budynków publicznych gminy oraz termomodernizacji oraz montaż dodatkowych źródeł energii odnawialnej, tj.:

- termomodernizacja istniejącego budynku świetlicy wiejskiej w Milewie,
- montaż paneli fotowoltaicznych na budynku OSP w Falbogach,
- montaż paneli fotowoltaicznych na budynku OSP w Sinołęce,
- wykonanie termomodernizacji budynku OSP w Wąsach,
- wykonanie termomodernizacji i montaż paneli fotowoltaicznych na budynkach świetlic wiejskich w Garczynie Dużym i Patoku,
- montaż paneli fotowoltaicznych oraz pompy ciepła w budynku OSP i świetlicy wiejskiej w Gołębiówce,
- montaż paneli fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej,
- wykonanie termomodernizacji budynku OSP w Nowych Groszkach.

Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej Gminy Kałuszyn

Część 5. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej Gminy Kałuszyn.

Model struktury funkcjonalno – przestrzennej Gminy Kałuszyn.

Według regionalizacji fizycznogeograficznej Kondrackiego (2002), gmina Kałuszyn położona w następujących jednostkach:

- prowincja: Niż Środkowoeuropejski (31)
- podprowincja: Niziny Środkowopolskie (318)
- makroregion: Nizina Południowopodlaska (318.9)
- mezoregion: Wysoczyzna Kałuszyńska Wisły (318.92)
- Obniżenie Węgrowskie (318.93)

Przeważająca część gminy położona jest w mezoregionie Wysoczyzna Kałuszyńska Wisły (318.92) – 81,04%. Wschodnia część gminy znajduje się w Obniżeniu Węgrowskim (318.93) – 18,96%. Oba mezoregiony wchodzi w skład w makroregionu Nizina Południowopodlaska (318.9), podprowincji Niziny Środkowopolskie (318), prowincji Niż Środkowoeuropejski (31).

Gmina Kałuszyn położona jest w dorzeczu Bugu na pograniczu dwóch regionów geograficznych: Kotliny Warszawskiej na zachodzie i Wysoczyzny Siedleckiej na wschodzie.

Mazowsze pod względem ukształtowania powierzchni stanowi płaską kotlinę, jednak na wschód od Wisły teren ten podnosi się z wolna osiągając pod Kałuszynem 223 m n.p.m. Występuje tu niewielki rozdoliniony garb, będący najokazalszą wyniosłością pomiędzy Wisłą i Bugiem, dalej zaś ciągną się już monotonne równiny podlaskie. Ta wyniosłość terenu dość silnie rozcięta przez erozję licznych cieków wodnych nazywana jest w literaturze „guzem kałuszyńskim”. Ponieważ tu bierze początek kilka małych rzeczek płynących do Wisły i Bugu, niektórzy autorzy ten guz terenowy nazywają również „kałuszyńskim węzłem wodnym”.

Gmina Kałuszyn to atrakcyjny obszar do mieszkania, z szeregiem powiązań funkcjonalno-przestrzennych pomiędzy gminą a blisko stolicy - w naturalny sposób lokuje się w centrum procesu suburbanizacji.

Zasady kształtowania polityki w zakresie planowania przestrzennego na szczeblu gminy określa ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Na mocy tej ustawy plany, które zostały uchwalone przed dniem 1 stycznia 1995 r. wygasły w 2003 r.

Moc obowiązującą zachowały jednak plany zagospodarowania przestrzennego uchwalone w latach 1996-2002. Są to dokumenty dotyczące pojedynczych nieruchomości na terenie wiejskim gminy - 9 uchwał z lat 1996, 1997, 1999, 2000, 2002 - 5 uchwał.

W kolejnych latach tworzone były następujące dokumenty planistyczne:

W 2012 roku zostały uchwalone przez Radę Miejską w Kałuszynie dwa główne dokumenty planistyczne:

- 1) Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Kałuszyn zostało uchwalone uchwałą Nr XVI/105/2012 Rady Miejskiej w Kałuszynie z dnia 24 października 2012 r.
- 2) Uchwałą Nr XVI/106/2012 Rady Miejskiej w Kałuszynie z dnia 24 października 2012 r. został uchwalony miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Kałuszyn w obszarze A;
- 3) Plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru B w mieście Kałuszyn został zatwierdzony uchwałą Rady Miejskiej w Kałuszynie Nr XXII/190/2013 w dniu 27 września 2013 r.

W kolejnych latach w celu umożliwienia działań inwestycyjnych i prorozwojowych dokonywane były zmiany miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla miasta. W dniu 26 czerwca 2015 r. Rada Miejska w Kałuszynie podjęła uchwałę Nr VII/44/2015 w sprawie przystąpienia do sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Kałuszyn.

W marcu 2018 r. podjęto uchwałę Nr XXXVIII/261/2018 o przystąpieniu do sporządzenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Kałuszyn w obszarze A- dotyczy zmiany

zagospodarowania terenu przy ul. Zamojskiej – straciła moc uchwałą nr VIII/76/2019 Rady Miejskiej w Kałuszynie z dnia 30 sierpnia 2019 r.

W 2019 roku Rada Miejska w Kałuszynie podjęła następujące uchwały planistyczne:

- Uchwała nr VII/67/2019 z dnia 28 czerwca 2019 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obrębu Przytoka gmina Kałuszyn,
- Uchwała nr VIII/74/2019 z dnia 30 sierpnia 2019 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Kałuszyn dla obszaru zabudowy przemysłowej i przemysłowo – usługowej – rozstrzygnięcie nadzorcze Wojewody mazowieckiego z dnia 26.09.2019 r. stwierdzające nieważność wym. Uchwały,
- Uchwała nr VIII/75/2019 z dnia 30 sierpnia 2019 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Kałuszyn dla obszaru zabudowy wielorodzinnej,
- Uchwała nr VIII/76/2019 z dnia 30 sierpnia 2019 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Kałuszyn w obszarze A uchwalonego uchwałą nr XVI/106/2012 Rady Miejskiej w Kałuszynie z dnia 24 października 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2012 r. poz. 7196),
- Uchwała nr X/91/2019 r. z dnia 7 listopada 2019 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Kałuszyn dla obszaru zabudowy przemysłowej i przemysłowo - usługowej.

Gmina posiada opracowane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego pokrywające ok. 15% jej powierzchni. Plany te determinują obecnie sposób zagospodarowania, jaki się będzie kształtował w najbliższych latach, a przy posiadanych rezerwach budowlanych oraz dynamice procesów inwestycyjnych zmiany te będą postępować stosunkowo szybko.

Miasto Kałuszyn posiada obowiązujący miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego opracowany w granicach administracyjnych. Gmina posiada kilka planów obejmujących niewielkie tereny.

Obszar wiejski gminy nie jest objęty miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. Dla tego obszaru instrumentem planowania przestrzennego są decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, zaś dla terenu pod inwestycje celu publicznego decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. W Gminie planowane jest sporządzenie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Kałuszyn dotycząca głównie nowych terenów przewidzianych pod zabudowę produkcyjno – usługową i produkcyjną.

W rozwoju gminy występuje szereg ograniczeń przestrzennych dla rozwoju gminy tj. południowe obszary gminy stanowiącą część Mińskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, natomiast niewielki południowy fragment gminy znajduje się w strefie oddziaływania lotniska wojskowego w Mińsku Mazowieckim. Ponadto przez teren gminy przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia oraz linie elektroenergetyczne wysokich napięć 110kV i 400 kV a cała Gmina usytuowana jest w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Subniecka Warszawska nr 215 – część centralna nr 2151.

Według Studium można wyróżnić następujące funkcje w przeznaczeniu terenów:

- tereny zabudowy śródmiejskiej – CM,
- tereny wielofunkcyjnej zabudowy miejskiej – WM,
- tereny wielofunkcyjnej zabudowy wiejskiej – WW,
- tereny usług publicznych – UP,
- tereny sportu i rekreacji – US,
- tereny produkcji rolnej, hodowlanej, przetwórstwo rolno – spożywcze – RU,
- tereny wielofunkcyjnych usług, przemysłu, składowania – P,
- tereny eksploatacji powierzchniowej – PG,
- tereny usług i urządzeń towarzyszących trasom komunikacyjnym – KS,
- tereny produkcji rolniczej – R i zalesienia,

STRATEGIA ROZWOJU GMINY KAŁUSZYN NA LATA 2021-2030.

- zespoły parkowe w obszarach objętych strefą konserwatorską – ZP,
- lasy i zadrzewienia,
- cmentarz – ZC,
- tereny zieleni nieurządzonej – RZ,
- ujęcia wód – W,
- wody powierzchniowe śródlądowe, w tym zbiorniki retencyjne oznaczone symbolem WS oraz rzeki,
- oczyszczalnie ścieków – K,
- elektrownie wiatrowe – Ew,

W 2020 r. do Urzędu Miejskiego w Kałuszynie wpłynęło 81 wniosków o wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, wśród których wydano 53 decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowaniu terenu, w tym 3 decyzje odmowne.

Większość wydanych decyzji dotyczyła zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, stąd w gminie i można zauważyć wzrost liczby budynków mieszkalnych z ukierunkowaniem na zabudowę jednorodziną.

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Kałuszyn uporządkowano struktury przestrzenne tworząc wyodrębnione strefy zabudowy: mieszkaniowej, usługowej, produkcyjnej, terenów eksploatacji surowców naturalnych, terenów zieleni oraz terenów leśnych i rolnych. Obecna polityka przestrzenna gminy przewiduje znaczący wzrost terenów z przeznaczeniem na produkcję i usługi co pozwoli na stworzenie bogatej oferty inwestycyjnej, utworzenie nowych miejsc pracy, a w konsekwencji, która przyczyni się również do zahamowania niekorzystnych procesów demograficznych. Rozwój terenów aktywności gospodarczej w Gminie Kałuszyn przyczyni się do wzrostu przedsiębiorczości a tym samym do wzrostu dochodów gminy. Określenie celów i kierunków polityki przestrzennej ma przyczynić się do poprawy warunków i rozwoju przedsiębiorczości, zwiększenia konkurencyjności w regionie czego efektem będą nowe inwestycje.

Ład przestrzenny

Podstawą do zapewnienia mieszkańcom wysokiej jakości życia jest stworzenie atrakcyjnej przestrzeni do życia, pracy i wypoczynku. Ład przestrzenny uwzględnia w uporządkowanych relacjach uwarunkowania i wymagania: funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno - estetyczne (art. 2 pkt 1 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym). Ład przestrzenny oznacza sposób ukształtowania przestrzeni, który tworzy harmonijną całość tj. uporządkowanie pomiędzy elementami składowymi przestrzeni i funkcjami struktury przestrzennej, które stanowią kryterium oceny jakości zmian zagospodarowania w odniesieniu do sprawności procesów społeczno – gospodarczych, a także jakości życia. Ład przestrzenny uznawany jest za nadrzędny cel gospodarki przestrzennej, która dąży do ukształtowania określonej struktury przestrzennej i jej funkcjonalności, tym samym znacznie wykraczając poza interes jednostki i grupy społecznej. Stanowiąc pożądaną stan zagospodarowania przestrzeni, musi zatem uwzględniać potrzeby w miarę możliwości jak najszerzej grupy interesantów. Musi to być takie uporządkowanie przestrzeni, które spotka się z akceptacją różnych podmiotów działających w mieście - społeczności lokalnej, przedstawicieli władzy oraz inwestorów.

Dlatego też, stanowi on niezbędny element zrównoważonego rozwoju i powinien być traktowany jako wspólne dobro.

Szkieletem każdego układu przestrzennego jest sieć dróg i od jej stanu i organizacji zależą warunki obsługi mieszkańców oraz działalność podmiotów gospodarczych, natomiast walory przyrodnicze, architektura, układ urbanistyczny, zieleń miejska i poziom bezpieczeństwa decydują o atrakcyjności miejsca zamieszkania.

Za priorytetowy kierunek rozwoju przestrzennego miasta Kałuszyn wyznacza się funkcje centrowe: usługową, administracyjną, oświatową, kulturalną oraz funkcję produkcyjną, w tym głównie pozarolniczą. W mieście Kałuszyn równorzędnym kierunkiem rozwoju jest mieszkalnictwo.

Zgodnie ze Studium funkcjami wiodącymi miasta Kałuszyn są:

1. Funkcja mieszkaniowa realizowana we wszystkich formach mieszkalnictwa,
2. Funkcja usługowa, realizowana w postaci usług podstawowych, ogólnomiejskich oraz infrastruktury społecznej.

Natomiast funkcjami uzupełniającymi są:

1. Funkcja produkcyjna, magazynowo - składowa i usług technicznych,
2. Funkcja usług w postaci działalności gospodarczej prowadzonej często w połączeniu z zabudową mieszkaniową,
3. Funkcja rekreacyjna, realizowana w formie indywidualnej i ogólnodostępnej (zalew „Karczunek”).

Ilościowo funkcja mieszkaniowa przeważa nad innymi funkcjami. Na obszarze miasta występuje zabudowa jednorodzinna, która gabarytowo jest niższa od istniejącej na terenie miasta zabudowy wielorodzinnej.

Na obszarze gminy jako podstawową ustala się funkcję rolniczą uzupełnianą przez funkcję mieszkaniową oraz funkcję związaną z eksploatacją surowców naturalnych.

Gmina Kałuszyn pod względem funkcjonalno – przestrzennym charakteryzuje się przeważającym udziałem rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Użytki rolne zajmują około 60% powierzchni gminy. Przy kształtowaniu systemu osadniczego gminy główną rolę odgrywa układ komunikacyjny i w jego oparciu o ten układ następował rozwój osadnictwa w gminie.

Na charakter zagospodarowania wsi znajdujących się na obszarze gminy Kałuszyn wpływ ma przede wszystkim produkcja rolnicza. Sieć osadnicza gminy skupiona jest głównie przy ciągach komunikacyjnych w postaci pasm zabudowy. Negatywnym skutkiem takiego typu zagospodarowania przestrzeni jest brak wyraźnych granic pomiędzy miejscowościami. Rozciąganie zabudowy przy głównych ciągach komunikacyjnych wpływa niekorzystnie na jakość przestrzeni i uniemożliwia wyodrębnienie centrów miejscowości.

Często występującym zjawiskiem w gminie jest lokalizowanie terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w sąsiedztwie zabudowy zagrodowej. Wraz ze zmieniającą się strukturą zatrudnienia w gminie, stopniowo zmniejsza się liczba osób zatrudnionych w rolnictwie, a co za tym idzie powierzchnia gruntów rolnych użytkowanych rolniczo. Ponadto w ostatnich latach zaznaczył się wzrost zainteresowania nieruchomościami przeznaczonymi pod zabudowę mieszkaniową przez osoby nie zamieszkujące na terenie gminy Kałuszyn. Utworzenie nowych terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i usługową pozwoli zaspokoić rosnące zapotrzebowanie. Głównym celem przy wyznaczaniu terenów nowej zabudowy powinno być racjonalne wykorzystanie przestrzeni.

Rozwój ten powinien się ściśle wiązać z trendami demograficznymi gminy i przebiegać etapowo. W gminie należy dążyć do uzupełniania i uporządkowania struktury istniejącej zabudowy, a dopiero po odpowiednim wypełnieniu tej przestrzeni przystępować do zagospodarowania terenów niezainwestowanych. Takie rozwiązania zapewnią ład przestrzenny oraz odpowiednią skalę i proporcję zabudowy.

Wyraźnie wyodrębnionym przestrzennie elementem są lasy. Główne kompleksy położone we wschodniej części gminy pełnią rolę zarówno produkcyjną, jak i ekologiczną. Pozytywny wpływ lasu na środowisko przejawia się przede wszystkim w kształtowaniu i ochronie gleb i powietrza, stabilizującym oddziaływaniu na środowisko przyrodnicze, czyli wpływem na obieg wody, opady, wiatry, temperaturę, mikroklimat, erozję gleb. Równie istotne jest oddziaływanie lasów na jakość naszego życia (jakość powietrza, czystość wód powierzchniowych, wypoczynek, turystykę, wartości estetyczne, krajobrazowe, kulturalne).

STRATEGIA ROZWOJU GMINY KAŁUSZYN NA LATA 2021-2030.

Na obszarze miasta i gminy Kałuszyn nie wyznacza się terenów przeznaczonych do lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000m², ponadto na obszarze miasta i gminy Kałuszyn nie występują i nie wyznacza się obszarów przeznaczonych do lokalizacji zakładów zwiększonego ryzyka poważnej awarii przemysłowej (ZZR) oraz zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZDR). Z uwagi na bliskie położenie lotniska wojskowego w Mińsku Mazowieckim na obszarze miasta i gminy Kałuszyn zakazuje się lokalizacji obiektów, w tym infrastruktury technicznej o wysokości powyżej 50 m n.p.t.

Zapewnienie zrównoważonego rozwoju miasta i gminy jest możliwe poprzez zagospodarowanie przestrzenne równoważnie uwzględniające m.in.:

- a) dynamiczny rozwój terenów przeznaczonych pod przemysł i usługi, głównie w mieście Kałuszyn przy drodze krajowej nr 2,
- b) optymalną eksploatację surowców naturalnych z zachowaniem bezpiecznej odległości od zabudowy mieszkaniowej,
- c) promowanie rozwoju turystyki i rekreacji, głównie w północno - zachodniej części gminy,
- d) odtworzenie miasta Kałuszyn jako regionalnego ośrodka rozwoju.

Podstawowe kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy można określić jako:

- zachowanie ciągłości polityki poprzez utrzymanie zasadniczego podziału kierunków zagospodarowania przestrzennego przyjętych we wcześniejszej polityce przestrzennej,
- zwiększenie oferty terenów produkcyjnych i produkcyjno – usługowych z wykorzystaniem położenia Gminy Kałuszyn a lokalizacją odcinka autostrady A2,
- wykorzystanie dogodnego położenia gminy i jej walorów przyrodniczych i kulturowych do wzrostu znaczenia funkcji turystycznej oraz rekreacyjnej,
- zwiększenie oferty terenów przeznaczonych do opieki nad osobami starszymi,
- dalszy rozwój infrastruktury technicznej związanej z sieciami kanalizacyjnymi, w sposób odpowiadający zmianom w zagospodarowaniu przestrzennym,
- maksymalne ograniczenie przeznaczenia nowych terenów wymagających zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne, uwzględniając np. zmiany wynikające z planowanej komunikacji.

Celem szeroko zaplanowanych działań na obszarze Gminy Kałuszyn jest przede wszystkim podniesienie jakości życia mieszkańców, aktywizacja ekonomiczna, poprawa jakości przestrzeni i środowiska naturalnego.

Ponadto kierunki zmian zagospodarowania przestrzennego Gminy Kałuszyn powinny być oparte o zasadę zrównoważonego rozwoju oraz uwzględniać istniejące i przewidywane procesy, które w znacznym stopniu determinują przekształcenie sposobu zagospodarowania obszaru miasta i gminy Kałuszyn. Wprowadzane w studium zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym mają mieć na celu szeroko rozumiany rozwój społeczno - gospodarczy, podnoszenie jakości życia mieszkańców oraz zwiększenie konkurencyjności obszaru gminy w regionie.

Mobilność- infrastruktura transportowa i komunikacja publiczna

Przez Gminę Kałuszyn przebiegają drogi o znaczeniu krajowym, międzynarodowym i międzyregionalnym: droga krajowa nr 2 Świecko - Poznań - Warszawa - Siedlce - Terespol oraz droga wojewódzka nr 697 - Kałuszyn - Grębków - Liw, o długości ok. 0,5 km w granicach gminy, realizująca powiązania pomiędzy drogą krajową nr 2 i drogą wojewódzką nr 637 (Warszawa -Węgrów - Sokołów Podlaski - Drohiczyn). Przez gminę przebiegają drogi powiatowe zamiejskie o długości 36,196 km i miejskie (ulice zaliczone do kategorii dróg powiatowych) - o długości 10,665 km.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY KAŁUSZYN NA LATA 2021-2030.

Ponadto na terenie gminy w miejscowości Ryczołek zlokalizowany jest węzeł komunikacyjny obwodnicy Mińska Mazowieckiego na parametrach autostrady, co znacznie skraca czas przejazdu w kierunku do Warszawy. Sieć dróg uzupełniają drogi gminne o długości 76,5 km, z czego w granicach administracyjnych miasta Kałuszyn długość ulic zaliczonych do kategorii dróg gminnych wynosi 13,8 km i na terenie gminy 62,7 km oraz istniejąca w sąsiedniej gminie Mrozy linia kolejowa.

Na terenie Gminy Kałuszyn poza wymienionymi wyżej drogami publicznymi są jeszcze inne drogi nie zaliczone do żadnej kategorii dróg publicznych. Dotyczą one szczególnie terenów wiejskich, dojazdowych do pól i położone na terenach leśnych, są drogi wewnętrzne, nie skategoryzowane.

Układ komunikacyjny Gminy zapewnia mieszkańcom stosunkowo łatwy dostęp do dużych ośrodków miejskich. Odległość z Kałuszyna do Warszawy wynosi 57 km, do Mińska Mazowieckiego 18 km, do Siedlec 33 km.

Gmina Kałuszyn jest dobrze skomunikowana z Warszawą pod kątem dostępności drogowej. Głównym problemem transportowym na terenie gminy jest jednak duży ruch samochodowy, powodujący korki w godzinach szczytu. Rozwiązaniem tego problemu mogą być nowo powstające inwestycje drogowe – budowa obwodnicy Kałuszyna.

Gmina Kałuszyn systematycznie realizuje inwestycje drogowe obejmujące m.in. remonty nawierzchni czy przebudowy i rozbudowy dróg i chodników. W 2020 r. realizowano m.in. przebudowę drogi gminnej zapewniającej dojazd do pól we wsi Żebrówka, II etap budowy nakładki bitumicznej na ul. Wyzwolenia w Kałuszynie oraz wykonano szereg dokumentacji projektowej dróg (tj. drogi gminnej we wsi Ryczołek, remont ul. Polnej w Kałuszynie, ul. Robotniczą w Kałuszynie i innych).

Dostępność i jakość sieci dróg gminnych wzbudziła zadowolenie ponad połowy ankietowanych - 58,3% ocen pozytywnych. Jednocześnie jednymi z najważniejszych obszarów Gminy Kałuszyn, w które należy zainwestować w pierwszej kolejności - z punktu widzenia Mieszkańców są: budowa/rozbudowa i modernizacja przejść dla pieszych, sygnalizacji świetlnej oraz rozwój komunikacji autobusowej.

W perspektywie kilku kolejnych lat na terenie gminy planowane są inwestycje dotyczące infrastruktury drogowej, które w znacznym stopniu przyczynią się do poprawy połączeń drogowych.

Wśród planów inwestycyjnych na terenie gminy wymienia się budowę drogi wewnętrznej stanowiącej obwodnicę dla miejscowości Olszewice, Kałuszyn a także w mieście Kałuszyn: budowę chodnika przy ul. Wyzwolenia - od ul. Ogrodowej do ul. Wojska Polskiego, budowę ul. Robotniczej, budowę ul. Ogrodowej wraz z oświetleniem drogowym, budowę ul. Kwiatowej, budowę drogi łączącej ul. Martyrologii z ul. Warszawską przy stacji CPN Shell, budowę ul. Jutrzenki a także budowę dróg przy osiedlu znajdującym się przy ul. Ogrodowej w stronę m. Patok.

Transport publiczny lokalny i dalekobieżny mieszkańcom Gminy Kałuszyn zapewnia komunikacja PKS Sokołów Podlaski. Realizuje on połączenia miejscowości na terenie gminy z miastem Kałuszyn, Mińsk Mazowiecki jak również z Warszawą. Ponadto w 2019 roku usługi przewozowe na trasie Kałuszyn - Mińsk Mazowiecki uruchomiła firma BAGS. Usługi przewozowe świadczy również 9 przewoźników dalekobieżnych korzystających z przystanków na dworcu autobusowym w Kałuszynie.

Infrastruktura techniczna

Sieć wodociągowa

Dostęp do sieci wodociągowej jest jednym z elementów decydujących o dobrych warunkach życia mieszkańców.

W Gminie Kałuszyn długość sieci wodociągowej wynosi 94,42 km, z czego 15,82 km w mieście i 78,6 km na obszarze wiejskim. Ilość przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania - 1794, z czego w mieście - 728, na terenie wiejskim - 1066.

Istniejąca sieć wodociągowa zaopatruje w wodę niemal wszystkich mieszkańców miasta i gminy (jedynie Gołębiówka zaopatrywana jest w wodę ze stacji w Piasecznie). Wg sprawozdania Zakładu Gospodarki Komunalnej w Kałuszynie w 2020 roku sprzedano 250.526,58 m³ wody, tj. 93,59% sprzedaży w 2019 roku. Największą grupę odbiorców wody stanowiły gospodarstwa domowe - 74,28%, sprzedaż hurtowa wody dla gminy Jakubów, Wierzbna i Grębkowa stanowiła 22,34%, dla zakładów pracy 12,29%.

Gmina Kałuszyn w swoich zasobach posiada trzy stacje uzdatniania wody:

- w Garczynie Dużym - największa stacja o wydajności 1200 m³ na dobę użytkowana wspólnie z Gminą Jakubów. Ze stacji tej zaopatrywane w wodę są następujące miejscowości gminy Kałuszyn: Garczyn Duży, Garczyn Mały, Zimnowoda, Żebrówka, Kluki, Szembory, Abramy, Wąsy, Falbogi, Mroczyki, Milew, Chrościce, Wólka Kałuska, Budy Przytockie, Przytoka, Ryczołek, Leonów, Kazimierzów, Marianka.
- w Kałuszynie - stacja o wydajności 815 m³ na dobę, zaopatruje w wodę miasto Kałuszyn oraz miejscowości Olszewice, Patok, Szymony, Wity.
- w Sinołęce - stacja o wydajności 245 m³ na dobę, zaopatruje w wodę miejscowości Sinołęka, Piotrowina, Nowe Groszki, Stare Groszki.

Na terenie gminy Kałuszyn przewiduje się zaopatrzenie w wodę w oparciu o istniejące ujęcia wody w mieście Kałuszyn (2 studnie), w miejscowości Sinołęka (2 studnie) i w miejscowości Garczyn Duży (2 studnie). Zasoby ujęcia są wystarczające dla pokrycia zapotrzebowania wody w gminie na najbliższe lata. Wraz z rozwojem zabudowy i zagospodarowaniem nowych terenów planuje się rozbudowę sieci o brakujące odcinki.

Realizacja pełnego zakresu usług powinna być zapewniona przez: budowę nowej i modernizację istniejącej sieci wodociągowej, prawidłową eksploatację sieci i urządzeń wodociągowych, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami, racjonalne zarządzanie systemem wodociągowym, poprawę jakości wody z istniejących źródeł, tworzenie nowych ujęć zastępczych i awaryjnych, kontrolę filtracji do gruntów.

Sieć kanalizacyjna i oczyszczalnia ścieków

Zgodnie z danymi GUS długość sieci kanalizacyjnej w Gminie Kałuszyn na koniec 2019 roku wynosiła 21,62 km, z czego w mieście 17,92 km i na terenie wsi Patok i Olszewice 3,7 km. Do sieci podłączonych jest 715 przyłączy, z czego w mieście 613 i 102 na terenie wymienionych wsi.

Według danych GUS w 2020 r. ilość ścieków bytowych odprowadzonych siecią kanalizacyjną - 84,1 dm³. W Gminie Kałuszyn z sieci kanalizacyjnej korzysta 2645 osób, z czego 2 362 osób w mieście Kałuszyn. Ogółem z kanalizacji korzysta w gminie 46% ludności (w mieście – 82,5%, na wsi – 9,8%).

Na terenie wsi Olszewice zlokalizowana jest biologiczno-mechaniczna oczyszczalnia ścieków o wydajności 500m³ na dobę. Oczyszczalnia przyjmuje ścieki z sieci kanalizacyjnej z miasta Kałuszyn, wsi Patok i Olszewice oraz dowożone z pozostałych miejscowości.

W 2020 roku na oczyszczalnię przyjęto 84.176,65 m³ ścieków z kolektora i 14.437 m³ ścieków dowożonych. Porównując ilość przyjętych ścieków w roku 2019 (odpowiednio 81.161,16 m³ i 12.488 m³) nastąpił wzrost przyjętych ścieków - o 3,72% ścieków przyjętych z kolektora i o 15,61% ścieków dowożonych.

Z uwagi na warunki terenowe oraz istniejące zainwestowanie niektóre rejony gminy Kałuszyn należy skanalizować systemem kanalizacji ciśnieniowej. Dopuszcza się stosowanie szczelnych zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków. We wsi Olszewice oraz we wsi Sinołęka działanie sieci kanalizacyjnych będzie związane z odprowadzaniem ścieków do istniejącej oczyszczalni. Na terenie gminy poza 2 istniejącymi, będą zlokalizowane jeszcze 3 oczyszczalnie ścieków: oczyszczalnia ścieków w Nowych Groszkach (odbiornikiem wód melioracyjnych w zlewni rzeki Kostrzyń, o średniej dobowej przepustowości 20m³/h), oczyszczalnia ścieków w Gołębiówce (odbiornikiem rzeka Kałuska, o średniej dobowej przepustowości 16m³/h) oraz oczyszczalnia ścieków w Milewie (odbiornikiem rzeka Gawroniec, o średniej dobowej przepustowości 40m³/h). Docelowo do oczyszczalni ścieków w Milewie doptywać będą ścieki z miejscowości: Wąsy, Falbogi, Mrocзки i Milew.

Zgodnie z Programem Ochrony Środowiska w Gminie Kałuszyn należy opracować koncepcję odprowadzania wód opadowych z ciągów komunikacyjnych i rozbudować kanalizację deszczową, co wpłynie korzystnie na poprawę jakości wód i zmniejszenie zanieczyszczeń środowiska.

W planach inwestycyjnych Gminy Kałuszyn znajdują się zadania polegające na budowie odcinków sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Istotnym przedsięwzięciem planowanym do realizacji w najbliższych latach jest:

- budowa sieci wodno-kanalizacyjnej od ul. Ogrodowej do ul. Warszawskiej (przy Hotelu Ola),
- budowa sieci wodno-kanalizacyjnej nad Zalewem Karczunek,
- budowa sieci wodociągowej łączącej ul. Martyrologii (wraz z przebicciem pod ul. Warszawską) z istniejącą siecią wodociągową,
- budowa sieci wodociągowej łączącej stronę północną z południową Kałuszyna na wysokości budynku OSP w Kałuszynie,
- wymiana azbestowej sieci wodociągowej,
- modernizacja SUW w Kałuszynie.

Sieć gazowa

Zgodnie z danymi GUS z 2020 r. długość czynnej sieci gazowej na obszarze Gminy Kałuszyn wynosi 8268 m (długość czynnej sieci przesyłowej - 1550 m oraz długość czynnej sieci rozdzielczej - 6718 m).

W południowej części miasta firma Blue Gaz Sp. z o. o. prowadzi budowę sieci gazowej średniego napięcia. Proces dostarczania gazu w tej sieci odbywa się w oparciu o gaz ziemny w postaci skroplonej, który autocysternami transportowany jest do stacji regazyfikacji. Po zmianie stanu skupienia gaz ziemny rurociągami trafia do końcowych odbiorców. Sieć jest prowadzona od gminy Mrozy przez Olszewice do Kałuszyna. Ponadto część mieszkańców korzysta z gazu propan - butan w butlach gazowych. Dystrybucja gazu propan - butan prowadzona jest przez kilku prywatnych pośredników.

Przez teren gminy (w Garczynie Dużym i Zimnowodzie) przebiega magistrala gazowa wysokiego ciśnienia: gazociąg ponadregionalny DN 700 (przystosowany do pracy pod ciśnieniem nominalnym 6,3 mPa i roboczym 5,5 mPa) Warszawa - Kobryń (tłocznia Rembelszczyzna).

W Gminie Kałuszyn przewiduje się gazyfikację Gminy poprzez realizację gazociągu wyprowadzonego ze stacji redukcyjno - pomiarowej I stopnia w Narcie (gmina Jakubów) – dla północnej części gminy i w Kazimierzowie - dla miasta Kałuszyna i pozostałych miejscowości z uwzględnieniem kryterium ekonomicznej opłacalności a także wskazuje się utrzymanie dotychczasowego sposobu zaopatrzenia mieszkańców w gaz tj. z wykorzystaniem butli gazowych dla celów bytowych, zbiorników na gaz dla celów bytowych i grzewczych oraz z sieci gazowej z gminy Mrozy.

Sieć ciepłownicza

Zaopatrzenie w ciepło w Gminie Kałuszyn odbywa się poprzez system kotłowni przydomowych i lokalnych zakładowych.

Gmina jest właścicielem 2 kotłowni w Kałuszynie, które w ramach działalności statutowej obsługuje gminna jednostka - Zakład Gospodarki Komunalnej w Kałuszynie. Są to:

- Kotłownia przy ul. Polnej – która wytwarza ciepło poprzez dwa piece węglowe KMR o mocy 350 KW każdy, dostarcza ciepło do budynków placówek oświatowych, przedszkola, Urzędu Miejskiego, OSP, budynku mieszkalnego wielorodzinnego.
- Kotłownia przy ul. Zamojskiej - przebudowana w październiku 2013 roku. Po modernizacji pracuje na dwóch piecach na miał węglowy i eko-groszek o mocy 350 KW każdy. Z kotłowni tej ogrzewane są budynki: Biblioteki, Żłobka, Przychodni Zdrowia, budynek użyteczności publicznej wielofunkcyjny przy ul. Wojska Polskiego 20, budynki mieszkalne wielorodzinne.

Gmina Kałuszyn zakłada następujące kierunki rozwoju w zakresie ciepłownictwa:

- zapewnienie dostępu do gazu ziemnego przewodowego, w celu zwiększenia jego wykorzystania dla zaopatrzenia w ciepło,
- zalecana przebudowa kotłowni opalanych paliwem stałym na kotłownie wykorzystujące paliwa gazowe, energię elektryczną, olej opałowy, inne niskoemisyjne paliwa lub odnawialne źródła energii,
- redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego poprzez wdrażanie nowych technologii w zakresie spalania paliw oraz stosowania paliw ekologicznych.

Przewiduje się dalszy rozwój indywidualnych źródeł ogrzewania gospodarstw domowych. Planowana jest stopniowa rezygnacja z ogrzewania paliwem stałym na rzecz paliw ciekłych i gazowych. Ze względu na powierzchnię gminy i rozproszenie zabudowy nieuzasadniona jest budowa zbiorowego systemu zaopatrzenia w ciepło.

Wymogi ochrony powietrza atmosferycznego wymuszają potrzebę podjęcia inicjatyw związanych ze zmianą obecnego rodzaju paliw używanych do celów grzewczych, szczególnie węgla i koksu, w kierunku wykorzystania paliw ekologicznych.

Postuluje się tworzenie lokalnych sieci ciepłowniczych i podłączenie do nich budynków z przestarzałymi kotłowniami i piecami węglowymi. Postuluje się wprowadzenie alternatywnych/ekologicznych systemów wytwarzania ciepła i energii (kolektory, pompy ciepła, itp.). Przy zastosowaniu pomp ciepła w szczególności wodnych należy zachować odpowiednie odległości od ujęć wód podziemnych w celu zminimalizowania negatywnego wpływu na te ujęcia.

Postuluje się stopniowe zwiększenie efektywności energetycznej istniejących budynków, wykonanych w tradycyjnej technologii, niespełniających warunków energochłonności określonych stosownymi normami. Skuteczna termomodernizacja obiektów pozwala na zatrzymanie nawet 15 - 25% ciepła w budynkach, co jest równoważne ze zwiększeniem efektywności energetycznej i oszczędnością surowców energetycznych.

Sieć energetyczna

Zaopatrzenie w energię elektryczną w Gminie Kałuszyn odbywa się z planowanej, budowanej, przebudowywanej, remontowanej i istniejącej infrastruktury technicznej elektroenergetycznej.

Istniejąca na terenie gminy Kałuszyn sieć energetyczna stanowi własność Zakładu Energetycznego. Jej stan techniczny jest zróżnicowany i w wielu miejscowościach wymaga modernizacji. W mieście Kałuszyn częściowo została przebudowana linia energetyczna z napowietrznej na kablową na osiedlu „za szkołą” i w rejonie ul. Mickiewicza.

W związku z rozwojem budownictwa na terenie gminy w każdym roku uzupełniane są lampy oświetlenia ulicznego. W 2020 roku dobudowano 33 lampy oświetlenia ulicznego w m. Kałuszyn, Chrościcach, Leonowie, Piotrowinie, Przytoce Ryczołku, Szemborach. Aktualnie zainstalowanych jest 1160 lamp oświetlenia ulic, dróg i miejsc użyteczności publicznej.

Obecnie jedno z zadań inwestycyjnych planów rozbudowy systemu elektroenergetycznych sieci przesyłowych najwyższego napięcia 400 kV, dotyczy terenów gminy Kałuszyn. Spółka PSE S.A. buduje obecnie dwutorową linię przesyłową o napięciu 400 kV, która powiąże istniejące linie o relacjach: Kozienice - Siedlce Ujrzanów, Stanisławów - Siedlce Ujrzanów i Stanisławów - Narew k/Białegostoku. Linia pozwoli na zmianę układu sieciowego 400 kV wyprowadzającego energię z elektrowni Kozienice w kierunku Warszawy, Siedlec i północno-wschodniej Polski.

Przebiegająca przez gminę linia 110 kV Miłosna - Mińska Mazowiecki - Mrozy - Kotuń - Siedlce jest w dobrym stanie technicznym. W chwili obecnej na terenie gminy Kałuszyn nie planuje się budowy nowych linii WN 110 kV.

Duże znaczenie dla poprawy niezawodności zasilania gminy Kałuszyn i gmin sąsiednich energią elektryczną średniego napięcia 15 kV będzie miała modernizacja, przebudowa i rozbudowa systemu magistralnych linii SN 15 kV (wraz z powiązaniem międzyliniowymi), zarówno w systemie napowietrzonym jak i kablowym.

Najważniejszym kierunkiem rozwoju lokalnych sieci SN 15 kV i nN 0,4 kV jest ich modernizacja, przebudowa i rozbudowa związana z koniecznością poprawy parametrów technicznych dostarczanej energii i przyłączaniem nowych odbiorców.

Obecnie największych działań inwestycyjnych wymagają sieci pochodzące z lat 60-tych i 70-tych zlokalizowane we wsiach: Marianka, Chrościce, Kluki, Szembory, Abramy, Garczyn Duży, Zimnowoda, Gołębiówka, Milew, Wity, Mroczi, Leonów, Żebrówka, Sinołęka, Szymony, Ryczołek oraz znaczna część sieci w mieście Kałuszyn.

Dostępność do Internetu, telefonizacja

Potrzeby mieszkańców w zakresie telefonizacji zabezpieczają głównie operatorzy sieci komórkowej, którzy dostarczają także Internet. Ponadto w gminie dostępny jest Internet radiowy. Rada Miejska w Kałuszynie podjęła Uchwałę Nr Nr165/2020 z dnia 10 listopada 2020 r. w sprawie przystąpienia Gminy Kałuszyn do wykonywania działalności w zakresie usług telekomunikacyjnych. Gmina realizuje projekt „Publiczny Internet w Gminie Kałuszyn” w ramach PO PC na lata 2014-2020 Oś Priorytetowa nr 1 „Powszechny dostęp do szybkiego Internetu” Działanie nr 1.1 „Wielimowanie terytorialnych różnic w możliwości dostępu do szerokopasmowego Internetu o wysokich przepustowościach. W ramach realizacji projektu zostanie utworzonych 14 hotspotów - publicznych punktów dostępu do Internetu. Konieczna jest dalsza rozbudowa i modernizacja sieci telekomunikacyjnej oraz zapewnienie mieszkańcom gminy dostępu do szerokopasmowego Internetu.

Zakłada się następujące kierunki rozwoju w zakresie telekomunikacji:

- wspieranie realizacji nowoczesnych sieci telekomunikacyjnych,
- wspieranie rozwoju infrastruktury społeczeństwa informacyjnego,

STRATEGIA ROZWOJU GMINY KAŁUSZYN NA LATA 2021-2030.

- zapewnienie dostępu do Internetu w miejscach publicznych m. in. biblioteki, domy kultury,
- lokalizacja masztów antenowych telefonii komórkowej zgodnie z przepisami odrębnymi.

Zgodnie z uchwałą Nr 22/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 grudnia 2018 r., zaprezentowane zostały zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych na terenie gminy Kałuszyn, które wynikają z ustaleń Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego (PZPWL) i są one zgodne z założeniami dla Strategii.

W granicach Gminy Kałuszyn znalazły się następujące priorytety inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym:

- 1) w zakresie komunikacji:
  - a) budowa autostrady A-2 Warszawa - Siedlce odcinek Mińsk Mazowiecki - Siedlce,
- 2) w zakresie systemów energetycznych:
  - a) budowa linii 400 kV wraz ze zmianą układu sieci najwyższych napięć pomiędzy aglomeracją warszawską a Siedlcami (pomiędzy nacięciami linii Stanisławów - Narew, Stanisławów - Siedlce Ujrzanów, Kozienice - Siedlce Ujrzanów) - obecnie trwa zakończenie realizacji inwestycji.

Wnioski z diagnozy sytuacji finansowej

Część 6. Wnioski z diagnozy sytuacji finansowej.

W 2020 r. w wydatkach budżetu największą kwotę stanowiły wydatki odnoszące się do działu Rodzina- 32,40% wydatków zadań własnych. Kolejno wydatki na zadania oświatowe, które sukcesywnie wzrastają stanowiły 30,69% wydatków zadań własnych.

Następnie zadania z zakresu gospodarki komunalnej i ochrony środowiska stanowiły 9,90% wydatków zadań własnych. Administracja publiczna to obszar pochłaniający dużą część wydatków - tj. 8,18% wydatków zadań własnych.

Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2020 r. stanowiły 4,72% wydatków własnych, kolejno 3,51% wydatków zadań własnych przeznaczono na pomoc społeczną. Kolejne kategorie budżetowe pochłaniają mniej środków, dotyczy to np. rolnictwa i łowiectwa, działalności usługowej, ochrony zdrowia czy gospodarki mieszkaniowej.

W 2020 roku nastąpiło zmniejszenie zrealizowanych wydatków budżetu gminy w porównaniu do 2019 roku o 11,16%. W 2019 roku zostały zrealizowane zadania inwestycyjne związane m.in. z przebudową budynku przy ul. Wojska Polskiego i nadaniu mu nowych funkcji, budową PSZOK, inwestycjami drogowymi. Zadanie te miały istotny wpływ na wysokość wydatków.

W 2020 roku największy wzrost wydatków w związku z realizowanymi inwestycjami występuje w następujących działach:

- w dziale wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę oraz wydatki związane z przystąpieniem do realizacji rozbudowy i przebudowy oczyszczalni ścieków w Olszewicach, dobudowę oświetlenia ulicznego w miejscowościach w gminie.

w kolejnych działach wzrost wydatków wynikał z realizacji zadań inwestycyjnych:

- w dziale Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego, to wydatki związane z: przebudową świetlic wiejskich w Garczynie Dużym i Patoku oraz termomodernizacją budynku świetlicy w Milewie, wykonaniem instalacji grzewczej w budynku świetlicy w Nowych Groszkach.

W dziale kultura fizyczna i sport sklasyfikowano zadanie pn. „Utworzenie Otwartej Strefy Aktywności nad zalewem Karczunek w Kałuszynie”, opracowanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej na budowę hali sportowej w Kałuszynie oraz wykonanie zadaszzenia trybun n stadionie piłkarskim przy ul. 1 Maja w Kałuszynie.

W Gminie występuje wzrost kosztów własnych, co wiąże się z modernizacją bieżącej infrastrukturą i wyposażeniem gminy w nową infrastrukturę. Procentowy udział wydatków będzie się zwiększać w zależności od prognoz demograficznych.

Rozbudowa i realizacja inwestycji publicznych będzie uzależniona od pozyskania środków zewnętrznych.

Analiza SWOT

Część 7. Analiza SWOT.

Celem analizy SWOT dla Gminy Kałuszyn jest identyfikacja czynników, które definiują aktualną sytuację społeczną, gospodarczą, infrastrukturalną, a także wskazują najlepsze rozwiązania oraz kierunek działań pozwalający na osiągnięcie wyznaczonych celów przy minimalizacji zagrożeń, ograniczeniu słabych stron oraz wykorzystaniu szans i mocnych stron.

Tabela 1. Analiza SWOT.

 Mocne strony	 Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • korzystne położenie Gminy oraz dogodne połączenia komunikacyjne (A2) z Warszawą oraz innymi miastami w regionie, • duży potencjał gospodarczy i inwestycyjny Gminy związany z korzystnym położeniem i układem komunikacyjnym, • Atrakcyjność krajobrazu i środowiska przyrodniczego dla miejsc zamieszkania i wypoczynku, • Sprawnie działająca administracja, • Atrakcyjna tkanka centrum Gminy oraz obecność obiektów dziedzictwa kulturowego na terenie Gminy, • Silne centrum miasta, • Systematyczny wzrost liczby domostw wyposażonych w sieć wodociągową i kanalizacyjną oraz sieć gazową • Dostęp do dużego rynku zbytu aglomeracji warszawskiej, • Rozwinięta infrastruktura edukacyjna na terenie Gminy - Szkoła Podstawowa w Kałuszynie wraz ze Szkołą Filią w Chrościcach, Publiczne Przedszkole w Kałuszynie, Gminny Żłobek w Kałuszynie, • Dobra dostępność do opieki zdrowotnej -działanie Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Kałuszynie - Przychodni Opieki Zdrowotnej w dwóch lokalizacjach, • Rozwinięta infrastruktura kulturalna, sprawnie działające jednostki: Dom Kultury i Biblioteka Publiczna, • Dynamiczny rozwój bazy rekreacyjnej oraz oferty spędzania czasu wolnego związanej między innymi z rozbudową infrastruktury Zalewu Karczunek, • Stosunkowo duży zasób obiektów i zespołów zabytkowych, podnoszących atrakcyjność obszaru Gminy, • Korzystne warunki do uprawiania turystyki i rekreacji w atrakcyjnych w skali regionu terenach turystyczno-rekreacyjnych w połączeniu z rosnącym znaczeniem wypoczynku i rekreacji w życiu społeczeństw rozwiniętych, • Silna wykształcona tożsamość i identyfikacja mieszkańców z Gminą, • Stabilna sytuacja podmiotów gospodarczych, działających na terenie Gminy Kałuszyn, • Koncentracja różnego typu usług o charakterze komercyjnym i publicznym z przestrzennymi możliwościami ich intensyfikacji i zwiększenia zasięgu obsługi na obszary sąsiednich gmin, • Koncentracja zasobów usług wytwórczych (drobnej wytwórczości i drobnego przemysłu) nie w pełni wykorzystanych, tradycje, przychylność władz, możliwości lokalizacyjne dla nowych inwestycji, • Relatywnie pozytywny rozwój lokalnych podmiotów gospodarczych (dominują mikroprzedsiębiorstwa), • Trwałe związki funkcjonalno – przestrzenne Miasta i Gminy z sąsiednimi Mińskiem Mazowieckim i Siedlcami, a nawet Warszawą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Relatywnie niekorzystne zmiany demograficzne w odniesieniu do wskaźników dotyczących: <ul style="list-style-type: none"> -przyrostu naturalnego, -obciążenia demograficznego, -saldo migracji, -liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, • Duża rozpiętość terytorialna Gminy - skutkująca np. ograniczonymi możliwościami w zapewnieniu komunikacji publicznej oraz infrastruktury liniowej. • Duże natężenie ruchu samochodowego w centrum gminy oraz potrzeba zapewnienia bezpieczeństwa, • Niedostateczna liczba chodników i ścieżek rowerowych (związane z położeniem sołectw przy drogach powiatowych), • Duża liczba mikro przedsiębiorstw, które nie są gwarantem dużych stabilnych wpływów do budżetu Gminy, • Słabo rozwinięte rolnictwo wynikające ze słabych ziem na terenach gminy, • Niewykorzystanie potencjału związanego z rolnictwem ekologicznym, rozwojem agroturystyki, • Niski stopień dostępu do szerokopasmowego Internetu.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY KAŁUSZYN NA LATA 2021-2030.

 Szanse	 Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Bliskość Warszawy jako miejsca pracy i nauki dla Mieszkańców Gminy (szybkość dojazdu), • Obwodnica Kałuszyna spowoduje ograniczenie niskiej emisji w centrum i zmieni charakter głównej ulicy w Kałuszynie (ul. Warszawskiej), • Zmiany komunikacyjne wytworzyły z Kałuszyna – bramę wschodnią do Warszawy, • Dobra lokalizacja oraz walory przyrodnicze czyniące Gminę miejscem przyjaznym do zamieszkania dla ludzi ceniących walory środowiskowe (spokój i harmonię) i bardzo szybki dojazd do Warszawy (autostrada A2 umożliwiające dojazd do Warszawy w ciągu godziny), • Duże niewykorzystane rezerwy terenów budowlanych, • Rozwój marki rekreacyjnej Gminy Kałuszyn oraz rozwój turystyki i usług z nią związanych, • Atrakcyjność inwestycyjna regionu związana z rozwojem dróg krajowych i ponadlokalnymi inwestycjami infrastrukturalnymi, • Dalszy rozwój infrastruktury drogowej przyspieszający proces urbanizacji Gminy, • Możliwość pozyskania środków zewnętrznych na finansowanie inwestycji realizowanych przez Gminę, • Dostępność środków unijnych dla przedsiębiorców i organizacji pozarządowych, • Organizowanie imprez kulturalnych, mających na celu promocję Gminy, • Zwiększająca się świadomość ekologiczna, rozwój alternatywnych źródeł energii, • Przyrost liczby nowych mieszkańców, zmiana charakteru miasta w kierunku „sypialni Warszawy”, • Aktywna współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie stworzenia instytucjonalnych i środowiskowych form pomocy Mieszkańcom oraz aktywizacji osób i rodzin wymagających wsparcia, • Dalszy rozwój aktywności sportowej Mieszkańców oraz zwiększanie dostępu do kultury, oświaty i opieki społecznej na najwyższym poziomie poprzez realizację zaplanowanych inwestycji i zadań, • Współpraca z pobliskimi gminami i nadrzędnymi jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie realizacji zaplanowanych działań, • Rosnący poziom dochodów mieszkańców wynikający ze wzrostu gospodarczego, • Zanikanie funkcji rolniczych w sołectwach wiejskich, • Świadoma polityka zagospodarowana przestrzennego Gminy (wydzielenia stref gospodarczych, zabudowy jednorodzinnej i wielorodzinnej), • Świadome planowanie rozwoju Gminy oraz perspektywiczne inwestycje związane z rozbudową obiektów edukacyjnych, zdrowotnych, społecznych – wymiarowane na potrzeby rozwoju miasta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój demograficzny Gminy w przyszłości może generować koszty budowy infrastruktury technicznej oraz zapewnienia infrastruktury społecznej, • Możliwość migracji osób młodych i wykształconych do Warszawy, • Konieczność zapewnienia Mieszkańcom w wieku senioralnym dostępu do służby zdrowia, opieki społecznej, • Przerzucanie na gminy przez ustawodawcę większej liczby zadań przy braku wymaganej pomocy finansowej oraz zmiany prawne ograniczające dochody własne Gminy przy relatywnie rosnących kosztach utrzymania infrastruktury gminnej.

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY KAŁUSZYN NA LATA 2021-2030.

Niniejszy dokument Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021 - 2030 powstał w wyniku przeprowadzonych analiz dotyczących aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej gminy, przy znaczącym udziale i partycypacji oraz zaangażowaniu społeczności lokalnej, której sugestie, propozycje oraz uwagi były znaczącym elementem umożliwiającym skonstruowanie ostatecznego kształtu dokumentu.

W ramach prowadzonych prac analitycznych zostały przeanalizowane kluczowe obszary funkcjonowania Gminy wraz z definiowaniem potrzeb rozwojowych lokalnej społeczności, wyznaczając obszary optymalnego rozwoju w najbliższym horyzoncie czasowym.

Rysunek 7. Obszary rozwoju Miasta Kałuszyn ujęte w Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021- 2030.

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

Wizja rozwoju i misja Gminy Kałuszyn

Część 8. Wizja rozwoju i misja Gminy Kałuszyn.

WIZJA

Gmina Kałuszyn to dynamicznie rozwijająca się i atrakcyjna przestrzeń do życia i inwestowania, oferująca dobre warunki dla mieszkańców oraz przedsiębiorców.

Gmina posiada urozmaiconą ofertę spędzania czasu wolnego oraz sprzyja aktywności społecznej.

Rozwój infrastruktury edukacyjnej, kulturalnej i społecznej sprzyja rozwojowi społecznemu i procesowi uczenia się przez całe życie różnych grup mieszkańców.

Gmina poprzez odpowiedzialną politykę dba o zrównoważony i ekologiczny rozwój Centrum Gminy oraz wszystkich sołectw, systematycznie dążąc do poprawy stanu środowiska. Gmina podąża za nowoczesnymi trendami, czerpiąc ze swojego dziedzictwa kulturowego.

MISJA

Zmiana charakteru gminy z rolniczej na dynamicznie urbanizującą się gminę. Centrum Polski z bardzo dogodnymi warunkami pod działalność logistyczną. Inwestycje firm wykreują zapotrzebowanie na pracowników oraz nowa przestrzeń osadnicza oraz konieczność zapewnienia usług społecznych na skale rozwijającego się Miasta. Gmina przejmuje funkcje centralistyczną z innych mniejszych miejscowości. Dobra komunikacja (z Mińska i Warszawy) umożliwia dobry dojazd do szkół.

Dynamiczna i bezpieczna gmina rozwijająca się w oparciu o:

- sektor małych i średnich przedsiębiorstw oraz inwestorów strategicznych,
- wykształcone i aktywne społeczeństwo,
- zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

”

Gmina Kałuszyn to dynamicznie rozwijająca się i atrakcyjna przestrzeń do życia i inwestowania, oferująca dobre warunki dla mieszkańców oraz przedsiębiorców. Gmina posiada urozmaiconą ofertę spędzania czasu wolnego oraz sprzyja aktywności społecznej.

Rozwój infrastruktury edukacyjnej, kulturalnej i społecznej sprzyja rozwojowi społecznemu i procesowi uczenia się przez całe życie różnych grup mieszkańców.

Gmina poprzez odpowiedzialną politykę dba o zrównoważony i ekologiczny rozwój Centrum Gminy oraz wszystkich sołectw, systematycznie dążąc do poprawy stanu środowiska.

Gmina podąża za nowoczesnymi trendami, czerpiąc ze swojego dziedzictwa kulturowego.

”

Przedsiębiorcza Gmina Kałuszyn- nowoczesnym miejscem atrakcyjnym inwestycyjnie i turystycznie z rozwijającą się innowacyjną gospodarką.

Mieszkańcy i przedsiębiorcy wykorzystują potencjał gospodarczy oraz rozwijają aktywność gospodarczą Gminy Kałuszyn. Gmina dba o rozwój przedsiębiorczości opartej na rozwoju usług, innowacyjnych przedsiębiorstwach, centrach logistycznych i dystrybucyjnych. Gmina Kałuszyn staje się bardzo atrakcyjnym gospodarczo miejscem dla lokalnych i przybywających inwestorów. Świadoma polityka planistyczna zapewni zrównoważony rozwój – tworząc dzielnicę przemysłową we wschodniej części Miasta, część mieszkalną, w części centralnej Gminy budując silny ośrodek społeczno-kulturalny Gminy.

Proekologiczna Gmina Kałuszyn miejscem przyjaznym dla środowiska, wykorzystująca zasoby naturalne.

Dynamiczny rozwój oraz sukcesywna urbanizacja gminy następują poprzez realizację inwestycji opartych na gospodarce niskoemisyjnej, przeciwdziałaniu zmianom klimatu, podnoszeniu świadomości mieszkańców i promocję postaw proekologicznych. Świadoma polityka proekologiczna będzie sprzyjała inwestycjom elektromobilnym i zeroemisyjnym. Gmina efektywnie zagospodarowująca odpady z troską o środowisko i mieszkańców, wolna od niewłaściwie składowanych odpadów niebezpiecznych.

Gmina Kałuszyn wspierająca rozwój społeczny aktywnych mieszkańców.

Mieszkańcy osiągają wysoki poziom jakości życia i zdrowia, korzystając z zintegrowanych programów profilaktyki chorób cywilizacyjnych, promocji zdrowia fizycznego i psychicznego na każdym etapie życia. Gmina dostosowuje się do zmieniających się potrzeb różnych grup mieszkańców. Gmina kreuje działania mające na celu zrównoważony rozwój społeczny zapewniając miejsce do wygodnego mieszkania, pracy, nauki oraz spędzania wolnego czasu.

Mieszkańcy mogą korzystać z wysokiej jakości i szerokiego zakresu pomocy społecznej na każdym etapie życia. Gmina Kałuszyn stwarza coraz lepsze warunki nauczania, dając możliwość wszechstronnego rozwoju uczniów i młodzieży. Efektywny i cyfrowy system edukacji jest dostosowywany do potrzeb nowoczesnej gospodarki i życia społecznego. Mieszkańcy uzyskują atrakcyjną formułę usług kulturalnych.

Gmina Kałuszyn z atrakcyjną i estetyczną przestrzenią, stawiająca na rozwój rekreacji i poprawy warunków bytowych mieszkańców.

W Gminie Kałuszyn powstaje dogodna i nowoczesna infrastruktura techniczna. Funkcjonalna infrastruktura drogowa umożliwi bezpieczne poruszanie się po terenach gminy oraz rozwój terenów zurbanizowanych. Atrakcyjna i estetyczna przestrzeń publiczna staje się odpowiedzią na potrzeby społeczne mieszkańców. Następuje poprawa jakości życia ze względu na podniesienie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców.

Rozwój strategiczny
Gminy Kałuszyn
na lata 2021-2030

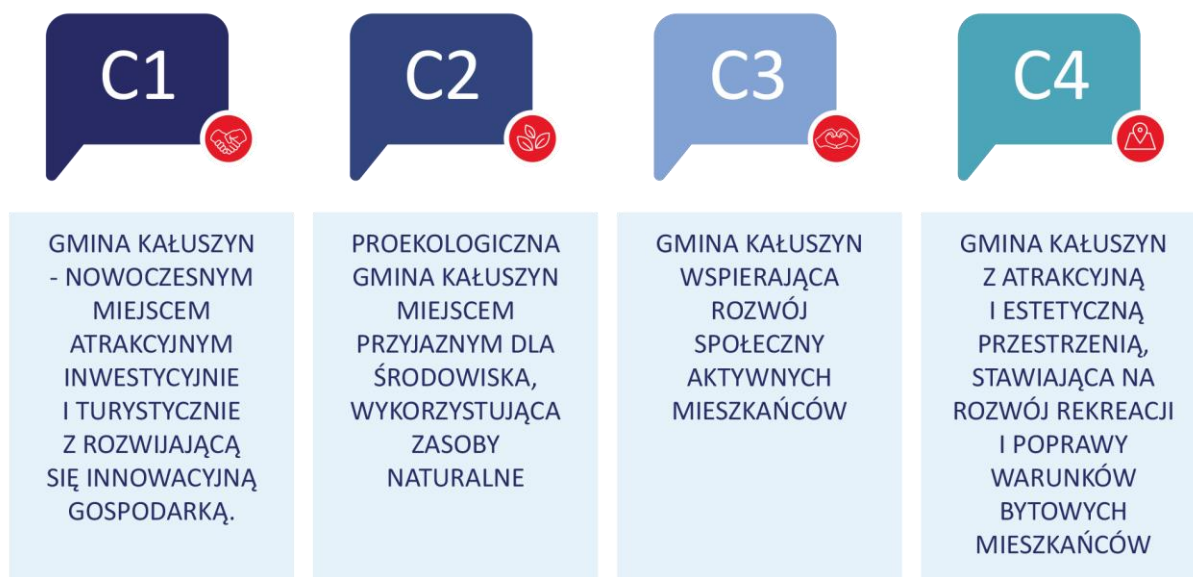
Część 9. Rozwój strategiczny Gminy Kałuszyn na lata 2021-2030.

Na podstawie diagnozy aktualnego stanu Gminy Kałuszyn, jej sytuacji gospodarczej, społecznej i przestrzennej oraz uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, dążąc do osiągnięcia stanu Gminy opisanej w wizji rozwoju określono 4 cele strategiczne.

Cele strategiczne

Cele działań projektowych powinny wynikać z potrzeb i preferencji różnych grup mieszkańców i wykorzystywać realne zasoby przestrzenne. Cele te określają zrównoważone kierunki rozwoju. Do każdego z celów strategicznych i operacyjnych opracowano kierunki działań, które odnoszą się do konkretnych obszarów tematycznych.

Rysunek 8. Cele strategiczne Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021- 2030.

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

Cele strategiczne Gminy Kałuszyn odwzorowują obszary rozwojowe w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzennej, które są zależne od siebie i wzajemnie się przenikają. Podstawą do podejmowania działań w sferze gospodarczej i społecznej powinno być racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz ochrona ładu przestrzennego. Z kolei zadania realizowane w zakresie infrastruktury technicznej będą podstawą do realizacji zadań w sferze gospodarczej, rozwoju usług społecznych, a także pozytywnie wpłyną na poprawę jakości środowiska przyrodniczego. Cele osiągnięte w ramach sfery społecznej i gospodarczej wpłyną na zwiększenie atrakcyjności przestrzeni Gminy Kałuszyn. Dla poprawy jakości życia mieszkańców istotne będą w zasadzie wszystkie cele operacyjne.

W ramach celów strategicznych określono hasła przewodnie przyświecające celom strategicznym, które przedstawia poniższy schemat.

Cele strategiczne, cele operacyjne Gminy Kałuszyn zaprezentowano na kolejnych stronach.

C1

GMINA KAŁUSZYN - NOWOCZESNYM MIEJSCEM
ATRAKCYJNYM INWESTYCYJNIE I TURYSTYCZNIE
Z ROZWIJAJĄCĄ SIĘ INNOWACYJNĄ GOSPODARKĄ.

CELE OPERACYJNE

- C1.1** Stwarzanie dogodnych warunków do rozwoju inwestycji i wzmocnienia przedsiębiorczości, przygotowanie i promocja terenów Gminy Kałuszyn na inwestycje gospodarcze.
- C1.2** Wspieranie rozwoju lokalnych specjalizacji gospodarczych w tym przetwórstwa produktów rolnych usług, rzemiosła, gospodarstw ekologicznych.
- C1.3** Wykorzystanie potencjału turystycznego gminy wraz z rewitalizacją obiektów sakralnych oraz zabytków gminnych.
- C1.4** Aktywna promocja gospodarcza i turystyczna Gminy Kałuszyn w bezpośrednim i dalszym otoczeniu (region, kraj).

WSKAŹNIKI POMIARU

- Liczba przedsiębiorstw oraz aktywnych działalności gospodarczych - zarejestrowanych na terenie Kałuszyna (w oparciu o numer REGON),
- Liczba podmiotów gospodarczych na 1 000 mieszkańców.
- Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów (w oparciu o numer REGON).
- Liczba zrewitalizowanych obiektów sakralnych oraz zabytków.
- Liczba działań w zakresie promocji gminy.

ZADANIA

PRZYKŁADOWE ZADANIA DLA OBSZARU C1:

- Uzbrojenie potencjalnych terenów inwestycyjnych w niezbędną infrastrukturę techniczną: (budowa drogi dojazdowej do terenów inwestycyjnych, dróg wewnętrznych, oświetlenia, budowa sieci kanalizacji deszczowej, sanitarnej oraz sieci wodociągowej, sieci teletechnicznej, linii światłowodowej),
- Pozyskiwanie środków finansowych w celu realizacji działań podnoszących poziom przedsiębiorczości oraz możliwości rozwojowych przedsiębiorstw,
- Realizacja zintegrowanych programów społecznych mających na celu tworzenie miejsc pracy na terenie Gminy Kałuszyn,
- Tworzenie programów wsparcia aktywności zawodowej mieszkańców m.in. poprzez szkolenia, dotyczące innowacyjnych form przedsiębiorczości i turystyki,
- Rozwijanie bazy noclegowo- agroturystycznej oraz turystyki weekendowej,
- Rozwój współpracy między przedsiębiorcami a Urzędem Miasta,
- Rozwój zintegrowanej oferty turystycznej - rekreacyjnej promującej potencjał gminy,
- Rewitalizacja i modernizacja zabytków architektury oraz przestrzeni publicznych w Gminie,
- Przeprowadzenie kampanii promocyjnych dotyczących terenów przeznaczonych pod inwestycje,
- Intensyfikacja działań związanych z promocją inwestycyjną i gospodarczą regionu (np. udział w targach lokalnych przedsiębiorców), organizowanie konkursów promujących lokalną przedsiębiorczość.

C2

PROEKOLOGICZNA GMINA KAŁUSZYN MIEJSCEM PRZYJAZNYM DLA ŚRODOWISKA, WYKORZYSTUJĄCA ZASOBY NATURALNE.

CELE OPERACYJNE

- C2.1** Przejście na gospodarkę niskoemisyjną poprzez korzystanie z odnawialnych źródeł energii.
- C2.2** Modernizacja oświetlenia w zakresie wymiany źródeł na ekologiczne.
- C2.3** Działania zmierzające do przeciwdziałania skutkom zmian klimatu oraz realizacja działań mających na celu promowanie gospodarki niskoemisyjnej.
- C2.4** Wsparcie nowoczesnych form energooszczędnego budownictwa w tym modernizacja budynków użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych w zakresie zgodności ze standardami niskoemisyjności oraz inteligentnych rozwiązań proekologicznych.
- C2.5** Współpraca instytucjonalna w zakresie ochrony środowiska naturalnego, cennych przyrodniczo i historycznie obszarów, promowanie działań proekologicznych oraz edukacja ekologiczna.
- C2.6** Efektywna gospodarka odpadami komunalnymi oraz zrównoważona gospodarka wodna i ściekowa.

WSKAŹNIKI POMIARU

- Liczba wybudowanych jednostek OZE na budynkach instytucji publicznych,
- Liczba dokonanych wymian źródeł ciepła (kopciuchów) (szt.),
- Liczba zmodernizowanych kotłowni na poziomie gminy,
- Liczba utworzonych farm fotowoltaicznych,
- Poziom PM 10, 5 i 2,5 w powietrzu - mierzone na terenie gminy w wybranych lokalizacjach w roku kalendarzowym.
- Liczba wymienionych opraw oświetlenia LED.
- Liczba rozwiązań infrastrukturalnych z zakresu ochrony przed suszą, małej retencji, nawodnień.
- Liczba budynków poddanych termomodernizacji.
- Liczba przeprowadzonych akcji edukacyjnych/rocznie,
- Liczba inicjatyw promujących zwiększenie powierzchni terenów zielonych/rocznie w Gminie.
- Ilość zutylizowanych odpadów w m³/rocznie,
- Poziom odzysku i recyklingu odpadów.

ZADANIA

PRZYKŁADOWE ZADANIA DLA OBSZARU C2:

- Realizacja programu montażu instalacji fotowoltaicznych oraz programu wymiany nieefektywnych źródeł ciepła, opartych o paliwa stałe na źródła odnawialne lub gazowe,
- Promocja, doradztwo, podnoszenie świadomości i wiedzy mieszkańców, przedsiębiorców, władz, lokalnych w zakresie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE,
- Rozbudowa i modernizacja systemu oświetlenia ulicznego oraz wymiana istniejącego oświetlenia na ledowe,
- Rozwój infrastruktury chroniącej przed suszą między innymi mała retencja, nawodnienia,
- Budowa zbiornika retencyjnego na gruntach m. Wólka Kałuska i Żebrówka,
- Modernizacja Stacji Uzdatniania Wody,
- Wsparcie i rozbudowa systemu gospodarki niskoemisyjnej, między innymi modernizacja dwóch kotłowni miejskich w Kałuszynie zasilających budynki użyteczności publicznej i przejście na rozwiązania gazowe wraz z wykorzystaniem OZE (wraz systemem umożliwiającym wykorzystanie banku energii),
- Termomodernizacja istniejących budynków świetlic wiejskich,
- Realizacja działań mających na celu promowanie i zachęcanie mieszkańców do wymiany źródeł grzewczych na ekologiczne,
- Promowanie zwiększenia powierzchni zielonych wśród mieszkańców gminy (akcje mają na celu organizację nasadzeń i zagospodarowanie terenów zielonych),
- Zachowanie lub przywracanie właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz populacji zagrożonych gatunków,
- Zwiększanie terenów zielonych w Gminie m.in. przez utworzenie zielonej strefy ciszy nad Zalewem w Kałuszynie oraz wykonanie nasadzeń drzew i krzewów w przestrzeni miejskiej,
- Wsparcie systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych,
- Poprawa gospodarki odpadami niebezpiecznymi (projekty głównie w zakresie usuwania i unieszkodliwienia azbestu),
- Doposażenie ZGK w infrastrukturę na potrzeby obsługi Gminy Kałuszyn.

C3

GMINA KAŁUSZYN WSPIERAJĄCA ROZWÓJ SPOŁECZNY AKTYWNYCH MIESZKAŃCÓW.

CELE OPERACYJNE

- C3.1** Rozwój infrastruktury, bazy dydaktycznej oraz potencjału instytucjonalnego szkół.
- C3.2** Poprawa dostępności i jakości usług medycznych, rozwój profilaktyki zdrowotnej, dostosowanie oferty medycznej do potrzeb społeczności.
- C3.3** Rozbudowa i modernizacja bazy kulturalno-społecznej oraz organizacja wspólnej przestrzeni publicznej oraz integracja mieszkańców.
- C3.4** Zwiększenie dostępności do wysokiej jakości usług społecznych oraz rozwój polityki społecznej dostosowanej do zmieniających się potrzeb różnych grup mieszkańców.
- C3.5** Wsparcie rozwoju oferty instytucji kulturalnych w tym zwiększenie dostępności działań instytucji kultury.
- C3.6** Spójna, przyjazna polityka senioralna oraz integracja międzypokoleniowa mieszkańców
- C3.7** Rozwój współpracy Gminy Kałuszyn z NGO.

WSKAŹNIKI POMIARU

- Liczba dzieci uczęszczających do szkoły,
  - Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w gminie [%],
  - Kwota środków zewnętrznych przeznaczonych na wsparcie działalności edukacyjnej.
-
- Liczba pacjentów SP ZOZ,
  - Liczba programów z zakresu profilaktyki zdrowotnej,
  - Liczba uczestników programów profilaktyki zdrowotnej.
-
- Liczba utworzonych miejsc do aktywności fizycznej mieszkańców,
  - Liczba utworzonych bądź zmodernizowanych placów zabaw.
-
- Liczba uczestników i beneficjentów.
-
- Ilość zorganizowanych wydarzeń kulturalnych,
  - Liczba uczestników imprez kulturalnych i rozrywkowych.
-
- Liczba członków UTW i Klubu Seniora.
-
- Liczba działań realizowanych przez NGO we współpracy z Gminą Kałuszyn,
  - Liczba instytucji pozarządowych.

ZADANIA

PRZYKŁADOWE ZADANIA DLA OBSZARU C3:

- Zapewnienie nowoczesnego i wysokiego poziomu oświaty (infrastruktury oraz zasobów) dostosowanego do zmian i zapotrzebowania na rynku lokalnym i w nowych gałęziach biznesu,
- Rozbudowa infrastruktury edukacyjnej między innymi w tym budynku przedszkola w Kałuszynie,
- Rozbudowa bazy edukacyjnej oraz zapewnienie standardów dostępności do obiektów publicznych,
- Modernizacja oraz rozwój bazy edukacyjnej zapewniającej nowoczesny i profesjonalny poziom cyfryzacji oraz wykorzystanie nowych technologii informacyjno – komunikacyjnych,
- Organizacja zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży,
- Poprawa jakości i kształcenia dzieci i młodzieży oraz podwyższenie poziomu edukacji „przez całe życie”,
- Rozwój oferty szkoleniowej dla nauczycieli,
- Rozwój potencjału i infrastruktury SP ZOZ w tym m.in. budynku SP ZOZ na ul. Wojska Polskiego oraz dostosowanie placówki do najnowszych standardów,
- Rozwój i promocja zintegrowanych programów profilaktyki zdrowotnej oraz wykorzystanie nowoczesnych technologii zwiększających zakres i dostępność oferty,
- Kontynuacja dotychczasowych oraz tworzenie nowych programów profilaktyki zdrowotnej, dostosowanych do potrzeb oraz grup wiekowych mieszkańców Gminy Kałuszyn: dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów,
- Rozwój oferty społecznej adresowanej do różnych grup odbiorców,
- Rozwój miejsc aktywności społecznej mieszkańców oraz atrakcyjnej oferty,
- Rozbudowa obiektów na cele społeczne; w tym budynku Urzędu Miejskiego,
- Wdrażanie programów wspierających rozwój rodziny,
- Tworzenie programów integracji społecznej - przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, bezrobotnych i niezaradnych życiowo,
- Rozbudowa i modernizacja bazy kulturalnej oraz wsparcie rozwoju oferty wydarzeń kulturalnych w gminie adresowanej do różnych grup odbiorców,
- Rozwój infrastruktury kulturalnej oraz przebudowa Domu Kultury w Kałuszynie,
- Wsparcie rozwoju oferty instytucji kulturalnych, w tym zwiększenie dostępności,
- Wsparcie działalności i wyposażenie funkcjonujących na terenie gminy instytucji kultury w sprzęt niezbędny do ich rozwoju,
- Tworzenie nowej oferty w oparciu o łatwo dostępną formę cyfrową oraz w formach tradycyjnych, powiązanych z informacją elektroniczną,
- Kreowanie współczesnej kultury artystycznej rozwijającej się w lokalnym środowisku twórców i artystów poprzez wspieranie działalności i popularyzację ich twórczości (artystów, rzemieślników, rękodzielników),
- Współpraca instytucji i samorządów w zakresie realizacji spójnej polityki senioralnej oraz rozwój jej form,
- Tworzenie nowych form współpracy i wymiany informacji integrujących aktywnych seniorów - wzajemna inspiracja, wymiana doświadczeń (UTW, Klub Seniora+, inne organizacje pozarządowe),
- Współpraca ze stowarzyszeniami, zespołami artystycznymi, kołami gospodyń wiejskich oraz wspieranie działalności organizacji pozarządowych,
- Tworzenie warunków do społecznej aktywności organizacji pozarządowych.

C4

GMINA KAŁUSZYN Z ATRAKCYJNĄ I ESTETYCZNĄ PRZESTRZENIĄ, STAWIAJĄCA NA ROZWÓJ REKREACJI I POPRAWY WARUNKÓW BYTOWYCH MIESZKAŃCÓW.

CELE OPERACYJNE

- C4.1** Rewitalizacja obszarów wiejskich.
- C4.2** Budowa i rozbudowa oraz modernizacja sieci ulic i dróg gminnych w tym ciągów pieszych i rowerowych.
- C4.3** Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury sanitarnej, wodociągowej, gazowej, elektroenergetycznej, ciepłowniczej i melioracyjnej.
- C4.4** Budowa, rozbudowa i modernizacja bazy rekreacyjno -sportowej gminy oraz wspieranie aktywności fizycznej mieszkańców.
- C4.5** Zagospodarowanie przestrzeni publicznej, rozwój terenów wypoczynku i rekreacji.
- C4.6** Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym i porządku publicznego mieszkańców.
- C4.7** Organizowanie i koordynacja usług transportu publicznego w Gminie Kałuszyn.
- C4.8** Rozwój systemu e- urząd oraz dostosowanie systemu usług elektronicznych do potrzeb mieszkańców, w tym wspieranie budowy i modernizacji sieci telekomunikacyjnej i informacyjnej.

WSKAŹNIKI POMIARU

- Liczba miejscowości w których realizowano działania rewitalizacyjne.
- Długość wybudowanych dróg gminnych, w danym roku [km],
- Długość zmodernizowanych dróg gminnych w danym roku [km],
- Długość wybudowanych ciągów pieszych w danym roku [km],
- Długość wybudowanych ciągów rowerowych w danym roku [km].
- Długość rozbudowanych sieci wodociągowej, elektroenergetycznej, ciepłowniczej, gazowej i kanalizacji sanitarnej w gminie w danym roku [km].
- Kwota inwestycji gminy, w podziale na typy zadań,
- Liczba zorganizowanych imprez sportowych i rekreacyjnych/rocznie.
- Liczba zagospodarowanych przestrzeni publicznych.
- Liczba miejscowych zagrożeń, wypadków i zdarzeń drogowych,
- Liczba odnawianych przejść dla pieszych,
- Liczba pożarów,
- Liczba przestępstw i wykroczeń,
- Liczba punktów monitoringu [szt.].
- Liczba miejscowości z dostępem do komunikacji publicznej.
- Realizacja zadania dotyczącego rozwoju sieci internetowej w gminie.

ZADANIA

PRZYKŁADOWE ZADANIA DLA OBSZARU C4:

- Działania na rzecz poprawy jakości życia oraz rozwoju infrastruktury na terenach wiejskich,
- Budowa i rozbudowa oraz modernizacja infrastruktury drogowej i towarzyszącej,
- Budowa i modernizacja chodników,
- Budowa i modernizacja przystanków autobusowych,
- Budowa i rozbudowa sieci wodno-kanalizacyjnej,
- Budowa i rozbudowa sieci wodociągowej,
- Budowa sieci wodno-kanalizacyjnej nad Zalewem Karczunek,
- Wymiana azbestowej sieci wodociągowej,
- Budowa dodatkowych studni głębinowych,
- Budowa i rozbudowa kanalizacji deszczowej,
- Budowa obiektów retencji oraz systemu przeciwpowodziowego w Gminie,
- Budowa i modernizacja infrastruktury sportowej,
- Budowa hali widowiskowo - sportowej w Kałuszynie,
- Rozwój infrastruktury rekreacyjnej oraz organizacja miejsc spędzania czasu wolnego: kąpieliska, trasy i szlaki rowerowe, piesze, ścieżki rowerowe,
- Budowa ścieżek rowerowych oraz tras turystycznych (w tym ścieżki rowerowej Kałuszyn - Mroczi - Milew, ścieżki rowerowej Kałuszyn - Zimnowoda),
- Zagospodarowanie przestrzeni publicznej (funkcje sportowe, rekreacyjne dla mieszkańców),
- Tworzenie miejsc aktywności mieszkańców w tym zapewnienie przestrzeni na cele społeczne w terenie - świetlice wiejskie (miejsc aktywności mieszkańców),
- Budowa zalewu w miejscowości Wólka Kałuska i Żebrówka z infrastrukturą towarzyszącą,
- Pozyskiwanie terenów na cele publiczne,
- Współpraca z instytucjami sportowymi w zakresie organizacji/dofinansowania imprez o charakterze co najmniej ponadgminnym, współdziałanie w zakresie rozwoju sportu dzieci i młodzieży oraz dorosłych,
- Modernizacja kotłowni komunalnych na ul. Zamojskiej i Polnej wraz z podłączeniem do sieci gazowej,
- Rozbudowa sieci elektromobilnej w Gminie,
- Współpraca instytucji i służb działających na rzecz poprawy bezpieczeństwa mieszkańców gminy,
- Zakup ciężkiego samochodu ratowniczo - gaśniczego dla OSP w Kałuszynie,
- Rozwój transportu publicznego, linii komunikacyjnych - połączeń międzygminnych (m.in. współfinansowanie linii komunikacyjnych w celu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu),
- Rozwój systemu monitoringu w Kałuszynie,
- Dostosowanie usług społecznych do potrzeb mieszkańców poprzez implementację rozwiązań mobilnych,
- Rozbudowa sieci teleinformatycznych - Publiczny Internet w Gminie Kałuszyn – budowa sieci HotSpot.

System zarządzania, wdrażania i monitoringu programu Strategii

Część 10. System zarządzania, wdrażania i monitoringu programu Strategii.

Zarządzanie Strategią i wdrażanie

System wdrażania, monitorowania i finansowania strategii rozwoju Gminy Kałuszyn zawiera bezpośrednie odniesienie do procedur i zakresu odpowiedzialności za realizację zapisów strategicznych, dokonanie pomiaru i obserwacji postępów w realizacji Strategii.

Dopełnieniem systemu jest określenie podmiotów odpowiedzialnych i zaangażowanych w jego wdrażanie, a także wskazanie możliwych źródeł finansowania realizacji Strategii. Strategia będzie wdrażana i monitorowana przez uzgodnione i wyznaczone do tego podmioty, a wdrażanie zapisów Strategii i monitorowanie jej postępów odbywać będzie się zgodnie z określonymi w Misji rozwoju.

Zarządzanie procesem wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021-2030 bazuje na trzech zasadach:

- partnerstwa
- partycypacji
- oszczędności.

Partnerstwo polega na tym, że grupy interesariuszy są równymi uczestnikami całego procesu budowania oraz realizacji strategii, poczynając od wstępnych faz planistycznych, przez najważniejszy etap wdrażania programów po ich ewaluację *post ante*. Zasada partnerstwa jest szczególnie istotna w takich sytuacjach jak okres pandemiczny – gdzie wymagane jest współdziałanie wielu podmiotów w celu osiągnięcia zamierzonych rezultatów.

Monitorowanie realizacji Strategii polegać będzie na zbieraniu informacji i analizowaniu poziomu zbieżności podejmowanych działań z określonymi w Strategii kierunkami (przypisanie Podmiotami zaangażowanymi w proces wdrażania, monitorowania i oceny Strategii Rozwoju oraz pełniącymi określone w nim role będą:

- **Burmistrz Kałuszyna** - jako organ odpowiedzialny za wdrażanie Strategii. Wykonuje on swoje zadania przy pomocy wydziałów lub samodzielnych stanowisk merytorycznych Urzędu oraz jednostek organizacyjnych Urzędu Miasta. Ośrodkami koordynującymi współpracę w poszczególnych obszarach tematycznych będą stosowne Wydziały lub samodzielne stanowiska merytoryczne Urzędu Miasta.
- **Rada Miejska w Kałuszynie** - analizuje postępy wdrażania Strategii, akceptuje sprawozdania z realizacji Strategii, analizuje i zatwierdza wnioski o aktualizację Strategii, uwzględnia zadania zaplanowane do realizacji przy przyjmowaniu budżetu gminy oraz wieloletnich planów inwestycyjnych.
- **Koordynator Strategii** - pełni funkcje koordynacyjne wobec pozostałych Partnerów, mobilizuje zasoby na rzecz realizacji działań zapisanych w Strategii, upowszechnia założenia Strategii wśród mieszkańców gminy, koordynuje przygotowanie okresowych sprawozdań z realizacji Strategii, rekomenduje wprowadzenie zmian do Strategii, inicjuje realizację kierunków działań.
- **Podmioty realizujące** poszczególne zadania opisane w Strategii, wykonujące przyjęte zadania i opracowujące sprawozdania dotyczące tych zadań dla Koordynatora Strategii.

W celu realizacji działań w zakresie monitorowania i ewaluacji Strategii Burmistrz może powołać Zespół ds. Wdrażania Strategii lub oddelegować do realizacji tych czynności pracowników Urzędu. Do głównych zadań Zespołu będzie należeć koordynowanie prac poszczególnych wydziałów lub samodzielnych stanowisk merytorycznych, by osiągnąć efekt synergii w procesie wdrażania.

Zespół będzie odpowiedzialny za następujące zadania:

- koordynację prac instytucji zaangażowanych we wdrażanie Strategii,
- monitoring (analiza raportów z przebiegu realizacji Strategii),
- dostarczanie syntetycznych informacji o procesach i uwarunkowaniach realizacyjnych Strategii rozwoju,
- nadzór nad prawidłowością realizacji Strategii.

Proces monitoringu

Celem systemu monitorowania Strategii jest weryfikacja skuteczności działań określonych w ramach celów strategicznych ujętych w dokumencie. Monitoring pozwoli sprawdzić, czy Strategia jest wdrażana zgodnie z planem. To niezbędna kontrola procesu wdrażania założeń Strategii pozwalająca uniknąć błędów i niedopatrzeń w realizacji projektów. Istotą wdrożonego systemu monitorowania będzie pokazanie, które założenia Strategii zostały zrealizowane oraz które ustalenia wymagają modyfikacji.

Najważniejszymi zadaniami systemu monitorującego będzie:

- monitorowanie przebiegu oraz ocena efektywności i skuteczności realizacji Strategii rozwoju i programów rozwoju regionalnego;
- ocena i wydawanie opinii w realizacji konkretnych celów;
- ocena postępów i rezultatów konkretnych działań;
- składanie odpowiednich propozycji do jednostek wdrażających;
- przyjmowanie okresowych raportów z realizacji Strategii rozwoju i programów rozwoju regionalnego.

Monitoring Strategii, w tym osiągniętych wskaźników odbywać się będzie co roku.

W celu ułatwienia kontroli i nadzoru nad realizacją ustaleń Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn ustalony został zbiór mierników, za pomocą których możliwe będzie monitorowanie stopnia realizacji poszczególnych celów strategicznych.

Ewaluacja realizacji Strategii

System monitoringu stanowić będzie podstawę do ewaluacji i oceny stopnia aktualności Strategii. Aktualizacja Strategii możliwa będzie w przypadku stwierdzenia istotnych zmian uwarunkowań rozwojowych Gminy Kałuszyn.

Ewaluacja to obiektywna ocena projektu, programu lub polityki na wszystkich jego etapach, tj. planowania, realizacji i mierzenia rezultatów. Powinna ona dostarczyć rzetelnych i przydatnych informacji pozwalając wykorzystać zdobytą w ten sposób wiedzę w procesie decyzyjnym. Często dotyczy ona procesu określenia wartości lub ważności działania, polityki lub programu. To proces polegający na ocenie realizacji Strategii oraz jej wpływu na wszystkie dziedziny życia społeczno-gospodarczego.

Ewaluacja działań wynikających ze Strategii Rozwoju będzie się opierała na trzech rodzajach ocen:

Rysunek 9. Proces ewaluacji Strategii.

Źródło: opracowanie Contract Consulting

Po opracowaniu Strategii, a przed jej wdrażaniem przeprowadzona zostanie tzw. **ewaluacja ex-ante** (warunek wypełnia już niniejsza strategia) opisuje zakładane cele oraz przewidywane rezultaty.

Ewaluację ex-ante stosuje się przy ocenie sytuacji wejściowej, czy i w jaki sposób Strategia wpłynie na grupy docelowe, przyczyni się do poprawy sytuacji na obszarze Gminy Kałuszyn. Przeprowadza się ją w zakresie następujących kryteriów:

- Trafności – analizie poddane zostaną adekwatność postawionych celów i wybranych do realizacji zadań do zidentyfikowanych problemów, potrzeb i posiadanych zasobów.
- Skuteczności – czy wyznaczone cele są możliwe do osiągnięcia poprzez zdefiniowane priorytety i działania.
- Efektywności – ocena dotyczącej tego, czy zdefiniowane cele są uzasadnione pod względem przewidywanych nakładów finansowych.
- Spójności wewnętrznej i zewnętrznej dokumentu. Po przeprowadzonej ewaluacji ex-ante rekomenduje się Strategię do wdrożenia.

W przebiegu **ewaluacji mid-term, on-going** (ocena w trakcie realizacji założeń Strategii) analizuje się proces wdrożenia i ocenia dotychczasowe efekty. Pozwala to odpowiedzieć na pojawiające się pytania, rozwiązać ujawnione problemy. Można tu ocenić przede wszystkim skuteczność i efektywność projektu na danym etapie. Ewaluacja mid-term będzie wykonywana w trakcie realizacji projektów.

Po zakończeniu obowiązywania Strategii przewidziano opracowanie **ewaluacji ex-post** (ocena po realizacji założonych działań) sprawozdania/raportu końcowego z wdrażania założeń dokumentu, który będzie zawierał m.in. wykaz zrealizowanych działań, analizę efektywności wydatkowania środków finansowych, analizę osiągniętych rezultatów w ramach podjętych działań. Do mierzenia postępu realizacji strategii należy posługiwać się miernikami przypisanymi do każdego z zadań realizacyjnych. Przy ocenie należy zwrócić szczególną uwagę na użyteczność i trwałość przedsięwzięć a także uwzględnić dwa kryteria:

- skuteczności – w jakim stopniu cele zapisane w strategii zostały osiągnięte,
- efektywności – jaki był stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych efektów.

Proces ewaluacji będzie przeprowadzany w połowie oraz po zakończeniu realizacji Strategii. W przypadku wystąpienia szczególnych, nieprzewidzianych okoliczności istnieje możliwość wprowadzenia dodatkowych etapów ewaluacyjnych.

Koniecznym uzupełnieniem działań ewaluacyjnych będzie zapewnienie adekwatnych i wiarygodnych źródeł danych potrzebnych do monitoringu interwencji oraz realizacji poszczególnych ewaluacji. Wykorzystywane będą w tym celu dane zbierane przez Urząd Miejski, jednostki podległe, GUS (BDL).

Dokumentacja monitoringu oraz ewaluacji Strategii

Podstawowym dokumentem w procesie monitoringu i ewaluacji jest raport monitoringowy Strategii, opracowywany na podstawie raportów cząstkowych oraz danych pochodzących ze statystyki ogólnej. Raport zawierał będzie analizę odpowiednich wskaźników, określającą stan realizacji Strategii.

Podmiotem odpowiedzialnym za raportowanie są wszystkie podmioty zaangażowane w realizację Strategii. Raport monitoringowy będzie sporządzony przez właściwy Wydział Urzędu i przedstawiony Burmistrzowi Kałuszyna.

Źródła finansowania realizacji Strategii

Planowanie i realizacja projektów i działań wskazanych w Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021-2030 wymaga wykorzystania zróżnicowanych instrumentów finansowych, które mogą pochodzić zarówno ze środków własnych gminy, ale w praktyce będą niestety niewystarczające, aby zakładane cele strategii mogły zostać osiągnięte, niezbędne będzie wykorzystanie funduszy zewnętrznych. Potencjalnymi źródłami finansowania działań ujętych w Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021-2030 poza środkami własnymi budżetu gminy będą: inne fundusze zewnętrzne np. fundusze norweskie i fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego, środki budżetu państwa przewidziane na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania, środki budżetu samorządu województwa - na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania, środki budżetu powiatu - na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania, inne środki publiczne, np. fundusze celowe oraz środki prywatne, np. przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, mieszkańców.

W najbliższych latach kluczowym dla polskich samorządów źródłem finansowania przedsięwzięć rozwojowych będą nadal środki europejskiej polityki spójności. Poniżej zaprezentowano syntetycznie informacje dotyczące nowej perspektywy budżetowej UE w tym obszarze:

- bardziej inteligentna Europa przez innowacje, cyfryzację, transformację gospodarczą oraz wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw;
- bardziej przyjazna dla środowiska bezemisyjna Europa wdrażająca porozumienie paryskie i inwestująca w transformację sektora energetycznego, w odnawialne źródła energii oraz w walkę ze zmianami klimatu;
- lepiej połączona Europa ze strategiczną infrastrukturą transportową i sieciami cyfrowymi;
- Europa o silniejszym wymiarze społecznym wdrażająca europejski filar praw socjalnych i inwestująca w wysokiej jakości zatrudnienie, edukację, umiejętności, integrację społeczną i równy dostęp do opieki zdrowotnej;
- Europa bliżej obywateli przez wspieranie oddolnych strategii rozwoju i zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich w całej UE.

Do nowych instrumentów finansowych umożliwiających realizację proekologicznej polityki rozwojowej będzie Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST), który w ramach polityki spójności będzie służył do zapewnienia wsparcia obszarom zmagającym się z poważnymi wyzwaniami społeczno -

gospodarczymi wynikającymi z transformacji w dążeniu do osiągnięcia neutralności klimatycznej. FST ułatwi wdrażanie Europejskiego Zielonego Ładu, którego celem jest osiągnięcie neutralności klimatycznej UE do 2050 r. Realizacja inwestycji możliwa będzie z nowej puli środków krajowych oraz regionalnych.

Polityka spójności na lata 2021-2027 ma obejmować następujące fundusze:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR),
- Fundusz Spójności (FS),
- Europejski Fundusz Społeczny+ (EFS+)
- Fundusz Sprawiedliwej Transformacji (FST).

Fundusze te wzajemnie się uzupełniają.

Fundusze wynikające z Umowy Partnerstwa:

- Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS),
- Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG),
- Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS) - następca Programu Wiedza Edukacja Rozwój (POWER),
- Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC),
- Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich,
- Program Pomoc Żywnościowa,
- programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej.

Krajowe Programy Ministerialne:

- Programy Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej,
- Programy Ministerstwa Kultury, Dziedzictwa Narodowego,
- Programy Ministerstwa Rozwoju i Technologii,
- Programy Ministerstwa Edukacji i Nauki,
- Programy Ministerstwa Klimatu i Środowiska,
- Programy Ministerstwa Sportu i Turystyki.

w tym również fundusze celowe m.in.:

- Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych,
- Fundusz Dróg Samorządowych,
- Fundusz Rozwoju Przewozów Autobusowych,
- Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030,
- Program Tarcza antykryzysowa,
- Polski Ład- BGK.

Inne Krajowe Programy w oraz programy dotyczące inwestycji w ochronie środowiska naturalnego dystrybuowane przez:

- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,

oraz programy celowe: Czyste powietrze i STOP SMOG, Moja woda.

Finansowania pochodzące z innych funduszy; w tym między innymi:

- Fundusze norweskie i EOG, Program Life,
- Program Interreg Europa Środkowa,
- Program Erasmus+.

Zdolność finansowania działań rozwojowych przez Gminę Kałuszyn dostarczają informacje dotyczące danych co do wysokości wydatków majątkowych. Ramy finansowe Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021-2030 obejmują wartości zaprognozowane w budżecie Gminy Kałuszyn na lata 2021-2030 r., w podziale na kategorie wydatków przeznaczonych na realizację poszczególnych typów zadań.

Powyższe instrumenty finansowe, jak i środki własne gminy wskazują na potencjalne źródła finansowe, z których mogą być pozyskane środki na realizację Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021-2030. Zakłada się, że w perspektywie do 2030 roku rosnąć będą dochody własne gminy co związane będzie m.in. ze wzrostem wynagrodzeń, wzrostem dochodów z tytułu podatku PIT oraz podatku od nieruchomości. Pandemia COVID-19 niewątpliwie wpłynie na poziom dochodów budżetu gminy, jednocześnie po tym okresie prognozowany jest dalszy wzrost dochodów.

Głównymi źródłami finansowania celów rozwojowych będą dochody własne gminy, w szczególności udział w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz podatek od nieruchomości. Jednocześnie wiele zadań przewidzianych w strategii realizowanych będzie w ramach bieżącej działalności poszczególnych komórek Urzędu Miasta oraz jednostek organizacyjnych gminy.

Podstawę do określenia ram finansowych działań strategicznych stanowić będzie między innymi budżet gminy oraz wieloletnia prognoza finansowa. Długookresowe cele strategiczne określane będą w wieloletniej prognozie finansowej. W celu oddania realności prognozy oraz rzetelności finansowego przedstawienia planowanych działań, wieloletnia prognoza finansowa oddawać będzie wszystkie wydarzenia, które mają lub mogą mieć wpływ na gospodarkę finansową gminy a przede wszystkim uzależnione będą od czynników makroekonomicznych, takich jak: PKB, inflacja, tempo wzrostu wynagrodzeń, czy planowane zmiany systemowe np. w podatkach dochodowych. Na tej podstawie wyznaczone będą możliwe do przeznaczenia limity wydatków w poszczególnych latach na wyznaczone przedsięwzięcia. W przypadku zaciągania zwrotnych źródeł finansowania, kształt wskaźnika obsługi zadłużenia określonego w art. 243 ustawy o finansach publicznych w każdym roku prognozy powinien uwzględniać obsługę dodatkowych zobowiązań gminy.

Zaplanowane w Strategii działania oraz działania i decyzje będą podejmowane przez Radę Miejską w planowaniu budżetu i Wieloletniej Prognozy Finansowej.

The background of the slide is an aerial photograph of a landscape. In the center, there is a large, irregularly shaped lake with a sandy beach on its right side. The surrounding area consists of green fields, some trees, and a dirt road. A large, dark blue graphic element, resembling a stylized 'C' or a thick brushstroke, is overlaid on the image, framing the text on the left side.

Powiązanie
Strategii Rozwoju
z innymi dokumentami
strategicznymi

Część 11. Powiązanie Strategii Rozwoju z innymi dokumentami strategicznymi.

Strategia Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021-2030 jest spójna z zewnętrznymi programami rozwojowymi i dokumentami oraz z dokumentami wewnętrznymi, obowiązującymi w gminie.

Na poziomie europejskim i międzynarodowym:

Umowa Partnerstwa (UP) jest podstawowym dokumentem, który określa współpracę Unii Europejskiej z Polską, która stanowi uzgodnioną z Komisją Europejską strategię wykorzystania Funduszy Europejskich. Dokument określa cele i sposób inwestowania funduszy unijnych z polityki spójności, na którą w przyszłej perspektywie finansowej planuje się przeznaczyć 72,2 miliarda euro oraz dodatkowe 3,8 miliarda euro z Funduszy na rzecz Sprawiedliwej Transformacji.

Polityka spójności na lata 2021-2027 ma obejmować następujące fundusze:

- **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)** służy wzmocnieniu spójności gospodarczej i społecznej Unii Europejskiej. Ma on łagodzić dysproporcje w rozwoju europejskich regionów i zmniejszać braki w zakresie ich obszarów, znajdujących się w najmniej korzystnej sytuacji.
- **Fundusz Spójności (FS)** służy redukowaniu dysproporcji gospodarczych i społecznych oraz promowaniu zrównoważonego rozwoju. W jego ramach realizowane są strategiczne projekty w obszarach ochrony środowiska i transportu, w tym transeuropejskich sieci transportowych (TEN-T).
- **Europejski Fundusz Społeczny+ (EFS+)** ma być głównym narzędziem UE służącym zwiększaniu spójności społecznej i gospodarczej, odpowiadaniu na wyzwania rynku pracy i wyzwania społeczne oraz stymulowaniu zrównoważonego rozwoju gospodarczego poprzez inwestowanie w kapitał ludzki. EFS+ będzie obejmować obecnie rozproszone instrumenty: EFS, Inicjatywę na rzecz osób młodych (YEI), Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD) oraz Europejski Program na rzecz Zatrudnienia i Innowacji Społecznych (EaSI).
- **Fundusz Sprawiedliwej Transformacji (FST)** stanowić będzie uzupełnienie proponowanych funduszy polityki spójności. Jest częścią Europejskiego Zielonego Ładu (European Green Deal) i elementem (I filarem) Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji. Celem FST jest łagodzenie skutków społecznych i ekonomicznych transformacji energetycznej.

Podkreśla się również działania finansowane w ramach Funduszy norweskich i EOG opierające się na wspólnych wartościach, takich jak poszanowanie godności ludzkiej, wolność, demokracja, równość, praworządność i poszanowanie praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości. Uczestnicy procesu wdrażania Funduszy norweskich i EOG są związani szeregiem przepisów prawa międzynarodowego oraz krajowego, zobowiązującego do przestrzegania zakazu dyskryminacji ze względu na jakąkolwiek przesłankę - płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub przekonania, poglądy polityczne lub wszelkie inne poglądy, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

Na poziomie krajowym i regionalnym

Poziom krajowy

Planowanie strategiczne na poziomie krajowym wyznacza (wg. nowych przepisów ustawy¹ o zmianie ustawy i zasadach polityki rozwoju) strategia kraju, na okres 10-15 lat.

Rada Ministrów uchwaliła 14 lutego 2017 r. „Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)”, która jest podstawowym dokumentem na poziomie krajowym. SOR zastąpiła Strategię Rozwoju Kraju 2020, przyjętą we wrześniu 2012 r. i jest obowiązującą średniookresową strategią rozwoju kraju.

Uszczegółowieniem i dopełnieniem SOR w zakresie polityki regionalnej jest „Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030”, uchwalona 17 września 2019 r. przez Radę Ministrów. KSRR 2030 - jako podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa, będzie obowiązywać do 2030 roku, zastępując dotychczas obowiązującą Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020, przyjętą przez rząd w 2010 r.

SOR jest obowiązującym, kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio - i długofalowej polityki gospodarczej. Określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym w perspektywie roku 2020 i 2030.

W przyjętej strategii wskazano nowy model rozwoju regionalnego Polski. Głównym celem strategii krajowej jest „efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich socjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co stworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym”.

We wszystkich aspektach strategii podkreśla się kluczową rolę współdziałania instytucji w wieloszczeblowym systemie zarządzania publicznego w realizacji przekrojowej interwencji publicznej².

Głównymi wyznacznikami określonymi dla rozwoju polityki regionalnej na poziomie kraju są:

- Adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczenie zagrożeń środowiska.
- Przeciwdziałanie negatywnym skutkom procesów demograficznych.
- Rozwój wsparcia kapitału ludzkiego i społecznego.
- Wzrost produktywności oraz innowacyjności regionalnych gospodarek.
- Rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną i warunki życia w regionach.
- Zwiększenie efektywności zarządzania rozwojem (w tym finansowanie działań rozwojowych) oraz współpracy między samorządem terytorialnym i między sektorami.
- Przeciwdziałanie nierównościom terytorialnym i przestrzennej koncentracji problemów rozwojowych oraz niwelowanie sytuacji kryzysowych na obszarach zdegradowanych.

Do listopada 2020 roku podstawowym, długookresowym dokumentem planowania przestrzennego była Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK). Zgodnie z nowym „Systemem zarządzania rozwojem Polski” i znowelizowaną w 2020 r. ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw, KPZK oraz obowiązująca wcześniej Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju zastąpione będą przez nowy dokument długookresowy „Koncepcja rozwoju kraju”.

¹ „Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw”.

² „Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030”.(KSRR 2030).

Przy tworzeniu strategii rozwoju na poziomie krajowym, istotne stają się również dokumenty strategiczne, takie jak:

- Polityka ekologiczna państwa 2030 - strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej,
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku,
- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa, rybactwa 2030,
- Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP 2022,
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030,
- Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy,
- Plany Zarządzania Ryskiem Powodziowym (PZRP),
- Plan Przeciwdziałania Skutkom Suszy (PPSS).

Zgodnie z art. 326 ustawy Prawo wodne w Strategii Rozwoju Miasta Żagań na lata 2021 - 2031 uwzględniono ustalenia dokumentów planistycznych, zarówno Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy (PPSS), Planu Zarządzania Ryskiem Powodziowym (PZRP) jak i Plan Gospodarowania Wodami.

Zgodnie z art. 166 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz.U. 2021 poz. 624 z późn. zm.) w strategii rozwoju oraz diagnozie uwzględniono obszary szczególnego zagrożenia powodzią.

Poziom regionalny

Podstawowym dokumentem określającym cele strategiczne na poziomie województwa mazowieckiego, na którego obszarze znajduje się Gmina Kałuszyn jest: [Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 +. Innowacyjne Mazowsze](#) uchwalona uchwałą Nr 1324/250/21 z dnia 24 sierpnia 2021 roku.

Strategia Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021-2030 jest dokumentem komplementarnym do Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku, tj. stanowi uzupełnienie i rozwinięcie założeń rozwojowych regionu w wymiarze lokalnym. Integralność planowania na poziomie lokalnym i regionalnym jest kluczowa dla powodzenia realizacji priorytetów rozwojowych w Gminie Kałuszyn.

Wizję dla rozwoju województwa mazowieckiego określa się jako: długofalową wizję rozwoju województwa mazowieckiego, w myśl, której Mazowsze do roku 2030, stanie się regionem spójnym terytorialnie, konkurencyjnym, innowacyjnym z wysokim wzrostem gospodarczym i bardzo dobrymi warunkami życia jego mieszkańców.

Strategia Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021 -2030 wpisuje się w założenia Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku oraz jest zgodna ze Strategią Powiatu Mińskiego na lata 2021-2030.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY KAŁUSZYN NA LATA 2021-2030.

Tabela 2. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021 -2030 ze Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku oraz Strategią Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021 -2030.

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku.	Strategia Rozwoju Powiatu Mińskiego na lata 2021 -2030.	Strategia Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021 -2030.
Cel strategiczny 1. Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii.	Cel strategiczny 1. Zwiększenie efektywności lokalnej gospodarki i ochrony środowiska.	Cel strategiczny 1. Gmina Kałuszyn – nowoczesnym miejscem atrakcyjnym inwestycyjnie i turystycznie z rozwijającą się innowacyjną gospodarką.
Cel strategiczny 2. Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowanie ładu przestrzennego.	Cel strategiczny 2. Poprawa warunków do inwestowania i rozwoju turystyki.	Cel strategiczny 4. Gmina Kałuszyn z atrakcyjną i estetyczną przestrzenią, stawiająca na rozwój rekreacji i poprawy warunków bytowych mieszkańców. Oraz m.in. cel operacyjny C1.3 Wykorzystanie potencjału turystycznego gminy wraz z rewitalizacją obiektów sakralnych oraz zabytków gminnych.
Cel strategiczny 3. Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki.	Cel strategiczny 3. Poprawa jakości kapitału ludzkiego i społecznego w powiecie.	Cel strategiczny 3. Gmina Kałuszyn wspierająca rozwój społeczny aktywnych mieszkańców.
Cel strategiczny 4. Zapewnienie gospodarce regionu zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska.	Cel strategiczny 4. Zwiększenie poziomu integracji społecznej i bezpieczeństwa publicznego w powiecie.	Cel strategiczny 2. Proekologiczna Gmina Kałuszyn miejscem przyjaznym dla środowiska, wykorzystująca zasoby naturalne. Oraz m.in. cel operacyjny C4.6 Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym i porządku publicznego mieszkańców.
Cel strategiczny 5. Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia.		

Źródło: opracowanie własne.

Innymi dokumentami określającymi cele strategiczne na poziomie lokalnym na którego obszarze znajduje się Gmina Kałuszyn są:

- Strategia Rozwoju Powiatu Mińskiego na lata 2021-2030,
- Program Rewitalizacji Gminy Kałuszyn na lata 2016-2022,
- Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Powiatu Mińskiego na lata 2017 –2022,
- Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Mińskim na lata 2018-2020,
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kałuszyn do 2025 roku.

Zgodność celów zawartych w Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021 -2030 jest spójna z celami dokumentów strategicznych na poziomie krajowym, wojewódzkim oraz lokalnym.

Wytyczne
dla sporządzania
dokumentów
wykonawczych

Część 12. Wytyczne dla sporządzania dokumentów wykonawczych.

Strategia Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021 -2030 jest dokumentem programującym rozwój Gminy Kałuszyn na kolejne 9 lat. Wszystkie pozostałe plany i programy strategiczne są względem Strategii dokumentami wykonawczymi i powinny pozostać zgodne z jej zapisami, w celu zapewnienia spójności programowania rozwoju.

Zgodność dokumentów wykonawczych powinna odnosić się do następujących elementów:

- Zgodność na poziomie celów – cele zaplanowane w dokumentach programowych niższego rzędu powinny wpisywać się w realizację celów zaplanowanych w Strategii.
- Zgodność na poziomie zaplanowanych efektów – dokumenty wykonawcze powinny przyczynić się do osiągnięcia wskaźników zaplanowanych w Strategii.
- Zgodność na poziomie wytycznych i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.

Strategia Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021 -2030 jest dokumentem ramowym dla szeregu polityk rozwojowych poziomu lokalnego, w tym w zakresie polityki społecznej, ochrony środowiska, planowaniem przestrzennym.

Poniżej przedstawiono w ramach wytycznych do realizacji Strategii uchwalone przez Radę Miejską w Kałuszynie polityki, programy i strategii oraz plany roczne, do których zaliczyć należy w szczególności:

Tabela 3. Ocena aktualności lokalnych planów i polityk rozwoju Gminy Kałuszyn.

Lp.	Nazwa dokumentu	Status aktualności
1.	Program usuwania azbestu z terenu gminy na lata 2012-2032 uchwalony uchwałą Nr XXVII/209/2014 z dnia 28 lutego 2014 r.	Dokument obowiązujący
2.	Wieloletni Program Gospodarki Mieszkaniowym Zasobem Gminy na lata 2016 -2020 przyjęty uchwałą Nr XIX/121/2016 Rady Miejskiej z dnia 14 lipca 2016 r.	W procesie aktualizacji
3.	Uchwalenie założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię i paliwa gazowe dla miasta i gminy Kałuszyn uchwałą Nr XXX/240/2014 z dnia 27 maja 2014 r.	Wymaga aktualizacji
4.	Plan gospodarki niskoemisyjnej dla miasta i gminy Kałuszyn uchwalony uchwałą Nr XIII/87/2015 Rady Miejskiej z dnia 30 grudnia 2015 r.	W procesie aktualizacji
5.	Program ochrony środowiska na lata 2016 -2019 z perspektywą na lata 2020 - 2023 uchwalony uchwałą Nr XXI/133/2016 Rady Miejskiej.	Dokument obowiązujący
6.	Program Rewitalizacji Gminy Kałuszyn na lata 2016-2022 przyjęty uchwałą Nr XXVIII/198/2017 Rady Miejskiej z dnia 29 marca 2017 r.	Wymaga aktualizacji
7.	Strategia rozwiązywania problemów społecznych w gminie Kałuszyn do 2025 roku uchwalona uchwałą Nr XXXV/232/2017 Rady Miejskiej z dnia 7 listopada 2017 r.	Dokument obowiązujący
8.	Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie Gminy Kałuszyn na lata 2021-2025 uchwalony uchwałą Nr XXII/199/2021 z dnia 29 czerwca 2021 r.	Dokument obowiązujący
9.	Gminny program wspierania rodziny na lata 2018 -2021 przyjęty uchwałą Nr XLII/291/2018 z dnia 28 września 2018 r.,	Dokument obowiązujący
10.	Gminny program osłonowy „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019 -2023” uchwalony uchwałą Nr IV/20/2018 z dnia 28 grudnia 2018 r.	Dokument obowiązujący
11.	Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii w gminie Kałuszyn na 2020 rok przyjęty uchwałą Nr XIII/115/2020 Rady Miejskiej z dnia 14 lutego 2020 r.	Uchwalany na każdy rok

STRATEGIA ROZWOJU GMINY KAŁUSZYN NA LATA 2021-2030.

Lp.	Nazwa dokumentu	Status aktualności
12.	Program współpracy Gminy Kałuszyn z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami w rozumieniu przepisów ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w 2020 r. przyjęty uchwałą Nr X/90/2019 Rady Miejskiej z dnia 7 listopada 2019 r.,	Uchwalany na każdy rok
13.	Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Kałuszyn na 2021 r. przyjęty uchwałą Nr XXIV/221/2021 Rady Miejskiej z dnia 26 lutego 2021 r.	Uchwalany na każdy rok

Źródło: opracowanie własne.

Gmina Kałuszyn w ramach polityki regionalnej realizuje projekty rozwojowe i prowadzi współpracę z innymi związkami i organizacjami m.in. ze Związkiem Gmin Wiejskich, Metropolią Warszawa, Związkiem transportowym powiatu mińskiego, LGD Ziemi Mińskiej oraz Lokalną Organizacją Turystyczną - na szczeblu powiatu Mińskiego.

Strategiczna ocena
oddziaływania
na środowisko

Część 13. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko.

Zgodnie z art. 46 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz.U. 2021 poz. 247.) nakłada obowiązek konieczności przedłożenia do uzgodnienia istotnych, strategicznych dokumentów opracowywanych przez Gminę Kałuszyn do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska oraz Wojewódzkiej Stacji Sanitarno - Epidemiologicznej. Podczas procedury uzgodnień we wskazanych wyżej instytucjach ocenie podlega charakter działań przewidzianych podczas realizacji celów, kierunków działań i konkretnych projektów, przewidzianych w ramach realizacji założeń dokumentu, które mogą znacząco oddziaływać na środowisko. Wobec wyżej wskazanych uwarunkowań Gmina Kałuszyn wystąpiła do RDOŚ i WSSE o uzgodnienie odstąpienia od konieczności realizacji strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Mając na uwadze charakter Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn można stwierdzić, że realizacja przedsięwzięć zaplanowanych w dokumencie w nie powinna spowodować znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko. Jednocześnie analiza wpływu na środowisko może być przeprowadzona po zdefiniowaniu konkretnej lokalizacji przedsięwzięcia i jego zakresu (np. projekty dotyczące budowy i modernizacji dróg,).

W przypadku, gdy w procesie planowania i opracowywania dokumentacji projektowej okaże się, że jakiegokolwiek działania inwestycyjne będą wymagały przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, stosowna ocena zostanie przeprowadzona.

Spis skrótów

UM - Urząd Miejski,

NGO - (ang. non-government organization) - organizacja pozarządowa

DK - Dom Kultury

UTW - Uniwersytet III Wieku

NFZ - Narodowy Fundusz Zdrowia

KP - Komisariat Policji

OSP - Ochotnicza Straż Pożarna

SPZOZ - Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej – Przychodnia Opieki Zdrowotnej.

Spis tabel

Tabela 1. Analiza SWOT.....	s52
Tabela 2. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021 -2030 ze Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku oraz Strategią Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021 -2030.	81
Tabela 3. Ocena aktualności lokalnych planów i polityk rozwoju Gminy Kałuszyn.....	83

Spis rysunków

Rysunek 1.Elementy tworzenia dokumentu Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021-2030.....	5
Rysunek 2. Etapy procesu opracowywania strategii.	6
Rysunek 3. Proces zarządzania strategicznego w Gminie Kałuszyn.	6
Rysunek 4. Położenie Gminy Kałuszyn.	9
Rysunek 5. Mapa Gminy Kałuszyn.....	9
Rysunek 6. Mapa zagrożenia powodziowego Gminy Kałuszyn.	33
Rysunek 7. Obszary rozwoju Miasta Kałuszyn ujęte w Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021- 2030	54
Rysunek 8. Cele strategiczne Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata 2021- 2030.	60
Rysunek 9. Proces ewaluacji Strategii.	73

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności Gminy Kałuszyn w latach 2014-2020 z podziałem na płeć.....	13
Wykres 2. Liczba urodzeń i zgonów w Gminie Kałuszyn na przełomie lat 2002 - 2020.	13
Wykres 3. Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowego w Gminie Kałuszyn w latach 2016-2020.	29

Spis fotografii

Fotografia 1. Gminny Żłobek w Kałuszynie.	15
Fotografia 2. Przedszkole Publiczne w Kałuszynie	15
Fotografia 2. Przedszkole Publiczne w Kałuszynie	15
Fotografia 3. Szkoła Filialna w Chrościcach	15
Fotografia 4. Szkoła Podstawowa im. Bolesława Prusa w Kałuszynie.....	16
Fotografia 5. Biblioteka Publiczna w Kałuszynie.	17
Fotografia 6. Zalew Karczunek.	18
Fotografia 7. Kościół p.w. Najświętszej Marii Panny.....	19
Fotografia 8. Dwór w Gołębiówce.....	19
Fotografia 9. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kałuszynie - Przychodnia Opieki Zdrowotnej.....	20
Fotografia 10. Ośrodek Pomocy Społecznej w Kałuszynie.	21
Fotografia 11. Gmina Kałuszyn z lotu ptaka.....	23